

ISSN 0235-0351

Raamatukogu

- * Tartu Linna Keskraamatukogu – 85
- * Raamatukogu ja kohaliku omavalitsuse suhted
- * ERÜ kooliraamatukogude seksioon tegutseb jm.

4/ 1998

RK

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU
EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING

4/1998

Toimetuse kolleegium:

AILI NORBERG
ANU NUUT
REET OLEVSOO
EVIRANNAP
TRIIN SOONE
KALJU TAMMARU
URVE TÖNNOV
TIIU VALM
ANNE VALMAS

Tegevtoimetaja / Editor ENE RIET
Toimetaja MAIRE LIIVAMETS
Keeletoimetaja ELLEN ARNOVER
Tehniline toimetaja TIIU TALI
Kujundus KERSTI TORMIS
Kaanefotod: MEELIS LOKK
Kaanefotodel Tartu Linna Kesks-
raamatukogu.

Aadress / Address:

EE0100 Tallinn

Tõnismägi 2

Eesti Rahvusraamatukogu

«Raamatukogu» toimetus

tel. (372) 6 307 128

faks (372) 6 311 410

elektronpost: enerk@venus.nlib.ee

kodulehekülj:

http://www.nlib.ee/RK_ajak

http://www.nlib.ee/RK_ajak/i_index.html

ISSN 0235 - 0351

Ilmub 6 korda aastas

OÜ NORDAN PROJEKT, '98 T 10

Tere jõudu!

Oma viimases toimetajaveerus lubasin ka kuulamis-
tarkuse kohta midagi arvata. Lubadus osutus keerulisemaks, kui tundus ütlemisel. Vahest seetõttu, et kuulamist-rääkimist on ju erinevat moodi. Näiteks lapse ja rauga, ülemuse ja alamuse, meedia ja rahva oma. Nad kõik on kuulajad – ent millised? – selles seisneb küsimus. Kas meiegi, head kolleegid, üksteist alati lõpuni ära kuulame, ja seejuures õigesti kuulame? On see ju probleem, millest algavad nii mõnedki arusaamatused. Mulle on alati meeldinud teiste mõtteid ja arutlusi kuulata ja seejuures ka ise sõna sekka öelda. Seda võib tõesti vastasseisukski nimetada! Tegelikult huvitab mind hoopis rääkija argumenteerimisjulgus ja väljendusoskus, mõistlikkus ja öeldu kaalukus. On muidki asju. Kindlasti aga usutavus. Usutavus on tagatis, et kuulaja ei väsi kuulamast. Usutavus kindlustab rääkijale enamasti kuulaja ja mõttele lennu edasi. Praegu valitseb aga meedias rääkija terror ja kuulaja on täiesti kaitsetu. Vastamisvõimalused on kaunis piiratud.

Loomulikult peab igal konkreetsel juhul arvestama mõtete ja arvamuste mitmekesisusega, muidu pole ühelgi jutuaJamisel suuremat väärtust. Vähemalt diskussiooni mõõtu vestlusel. Kuid seda aspekti peavad mõlemad pooled arvestama, muidu kaob ka kuulaja rolli tähtsus. Õieti küll mõte. Just siit algabki minu arvates mure. Kui kuulud tuhandete igapäevaste kuulajate hulka, siis soovid viimaks, et ka sind kuulataks. Kõik toimub demokraatlikult, kuni vaikselt kuulad, kuni kuulad ära kõik arukad ja arutud arutlused. Aga kui soovid positsiooni vahetada, siis võidakse sind vastaliseks pidada. Mitte kaasamõttelejaks, kellele on samuti tähtis küsimuse või olukorra lahendus, ehkki teisest eetilisest või sotsiaalsest rakursist vaadatuna. Te ainult kuulake, mida meile iga päev räägitakse, milliseid tarkusi pakutakse, aga kui harva söandavad meiesugused asjaosalejad vastuväiteid esitada. Arvan, et see tuleb hirmust: nagnunii ei vaevu keegi sind ära kuulama. Ometi peaksime olema oma arvamuse peremehed. Ja kui me seda siiski pole, siis tuleb see vabadus kätte võidelda. Muud teed ei tea olevat.

Oma väikese tekstiga tahtsin meenutada, et kuulake hoolega, mida teile öeldakse, aga pange teised endki kuulama. Jõudu kuulamiseks, jõudu sügiseks ja talveks!

Maire Liivamets

SISUKORD

■ AVAVEERG		
Rahvaraamatukogud ja kohalik omavalitsus	Krista Talvi	4
■ TARTU LINNA KESKRAAMATUKOGU – 85		
Oskar Lutsu nimeline Tartu Linna Keskraamatukogu – 85	Õie Tammissaar	6
Lugejateenindusest Tartu Linna Keskraamatukogu teabe- ja lugemissaalides	Linda Jahilo	8
Tehnikaraamat avariiuulil	Reet Lüütsepp	12
■ RAAMATUKOGU JA KOHALIK OMAVALITSUS		
Raamatukogude ja omavalitsuse suhetest Läänemaal	Mare Ektermann	14
Häid sõnumeid Lihula valla raamatukogudest	Luule Kaunimäe, Luule Oosim	16
Türi raamatukogu ja kohalik omavalitsus	Esti Saksa	17
Linnavalitsus toetab meid	Eha Klamp	18
■ ***		
TPÜ infoteaduste osakonnas 10.—12. juunini 1998. a. kaitstud bakalaureusetööd	Taimi Niine	19
Eesti eriala-, teadus-, rahva- ja kooliraamatukogud 1997. aastal: statistika	Heli Priimets	20
■ RAAMATUKOGUNDUSE UUDISKIRJANDUS		23
■ RAAMATUKOGUD VÄLISMAAL		
Poola rahvaraamatukogud täna ja homme	Hanna Osińska-Szymańska	27
■ JUTUTUBA		
Teetähised	Vaime Kabur	30
■ RAAMATULUGU		
RRi haruldasi raamatuid: Vanimad vene keele õpikud	Larissa Petina	31
■ EESTI MÖTTELUGU		
Võrdlev mütoloogia	Anne Lill	34
■ HABENT SUA FATA LIBELLI		
Luukamber III	Juhan Tõrdu	38
■ KEELEHOOLE		
Killukesi oskuskeelest raamatukoguhoidjale	Hans Jürman	39
■ EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING		
ERÜ kooliraamatukogude sektsioon tegutseb		40
■ SÕNUMID		43
Mälestame: Viive Lauba		
Aleksandra Leontjeva		45
■ SUMMARY		46

RAAMATUKOGU JA KOHALIK OMAVALITSUS

KRISTA TALVI

ERÜ juhatuse esimees

Raamatukogu ja kohaliku omavalitsuse tegevus on reguleeritud seadustega:

“Eesti Vabariigi rahvaraamatukogude seadus” (1992. aastast);

“Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus” (1993. aastast).

Omavalitsus demokraatliku võimuorganina korraldab ja juhib kohalikku elu, lähtudes linna- ja vallaelanike vajadustest ja huvidest ning arvestades linna ja valla arengu iseärasusi. Omavalitsuse ülesandeks paljude teiste ülesannete kõrval on ka kultuurielu ja raamatukogude tegevuse korraldamine.

Raamatukogu on kohaliku omavalitsuse kultuuriasutus, mis kultuuri- või seltsimajaga on alati olnud kohaliku kultuuri keskuseks, suhtlemispaigaks, kus rahvas kokku saab. Raamatukogu tegevus ja kultuurielu piirkonnas sõltub:

- aktiivsetest, teotahtelistest ja asjatundlikest inimestest;
- kohaliku omavalitsuse juhtidest – linna- ja vallavalitsuse ning volikogu liikmetest (kindlasti nende kultuurilembusest ja oskusest ka raamatukogu tähtsust hinnata);
- linna ja valla eelarvest;
- linna ja valla majanduslikust olukorrast, tema jõukusest.

1995. aastal alustasid Eesti Keskkonnaministeerium ja Eesti Tulevikuuringute Instituut territoriaalmajandusliku planeeringu “Eesti 2010” koostamisega, mis 1996. aastal trükitud väljaandena on ka kättesaadav. “Eesti 2010” ülesandeks on üldiste majandusarengu suundade üle arutlemine ja ettepanekute esitamine. 1995. aastal vastu võetud “Planeerimis- ja ehitusseadus” kohustas maavalitsusi koostama maakonnaplaneeringut, mis on omakorda aluseks linna ja valla üldplaneeringule. Maakonnaplaneeringus leiab kajastamist oluliste teemade kõrval ka maakonna hariduse- ja kultuurivaldkond, linna ja valla üldplaneeringus leiavad need teemad kajastamist omavalitsuse tasandil.

Enamik maa- ja omavalitsuse töötajaid on saanud väljaõppe strateegilise planeerimise koostamiseks. Strateegilist planeerimist võib tinglikult nimetada ka arengukavaks. Strateegiline planeerimine aitab näha kohalikke ressursse ning nende alusel tekkida uutel ideedel. Sõna “ressurs” ei tähenda ainult raha, vaid ka kogemusi, autoriteeti, poliitilist suunitlust, ajaloolist omapära, inimeste isikupära jm. iseärasusi.

Strateegiline planeerimine on suunatud protsess:

- mis tegeleb olemasolevate ressursside kasutamisega;
- määrab kindlaks tugevad ja nõrgad küljed;

- võtab arvesse suuri muutusi väljaspool organisatsiooni või tegevusüksust;
- on suunatud tegevusele, mille eesmärk on tulemuste ellurakendamine.

Käesolevaks ajaks on paljudes kohalikes omavalitsustes arengukavad olemas. Arengukava sätestab linna ja valla sotsiaal-majandusliku olukorra ning keskkonnaseisundi analüüsi ja prognoosi, arengu põhisuunad, territoriaalse üldplaneeringu ja infrastruktuuri arendamise alused. Linna ja valla arengukava koostatakse vähemalt kahe eelseisva aasta peale.

Seaduse järgi on kõik rahvaraamatukogud munitsipaalalluvuses. Plaane ja tegevuskavu lühema või pikema aja peale on raamatukogud küll koostanud. Praegu on aga väga oluline, kuidas raamatukogu oskab kohaliku omavalitsuse teiste struktuuriüksustega tervikuks sulada.

Raamatukogul on täna täita palju rolle:

- ta on Eestis algatatud külaliikumise keskus,
- raamatukogu juures tegutsevad õpiringid,
- üha rohkem muutub raamatukogu infokeskuseks,
- raamatukogu on muutumas õpikeskonnaks,
- raamatukogudes on avatud avalikud internetipunktid.

Tundes hästi oma piirkonna elanikke, nende kirjandusvajadusi ning -soove, on võimalik paremini teenindada, kasutades uusi vorme:

- koduteenindust,
- puuetega inimeste teenindust,
- vähemusrahvuste teenindust.

Siin läheneb raamatukogutöö juba oma piirkonna sotsiaaltöele.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse kohaselt korraldab omavalitsus raamatukogutööd, tema ülalpidamist. Vastavalt Rahvaraamatukogude seadusele on omavalitsus vastutav kirjanduse soetamise eest. Rahvaraamatukogud saavad seaduse järgi riigi eelarvest kindla summa trükiste soetamiseks ning omavalitsused toetavad omalt poolt. Ja kuigi kohaliku omavalitsuse prioriteet kuulub alati majandus- ja olmeküsimuste lahendamisele, leiab ta kindlasti võimaluse muretseda raamatukokku ajalehti ja ajakirju ning väärtteoseid. On ju raamatukogu lugemisvara tasuta kasutamiseks kõigile.

Raamatukoguhoidja peab olema ise agar. On hea, kui ta on hästi kursis ilmuva kirjandusega ning, kasutades oma kõrget professionaalsust,

valib raamatukokku kõige olulisema, millel on püsiväärtus ja eeldatav kasutajaskond. Raamatukoguhoidjale on alati abiks aktiiv – kas raamatukogu nõukogu või kohaliku omavalitsuse kultuurikomisjon, kellega töömuredest rääkida ja lahendusi leida. Arvan, mida laiemalt raamatukoguhoidja oma probleeme teistega arutab, seda tõhusam on töö tulemus. Veelgi soodsam, kui raamatukoguhoidja on ise volikogu liige.

Milline on selle artikli sõnum?

Raamatukogu ja kohaliku omavalitsuse vahel peavad valitsema tõelised koostöösuhted. Mõned maakonnad on neid ka küsitluse teel uurinud. Koostöösuhteid hinnatakse üldiselt rahuldavaks ja heaks. Raamatukoguhoidjalt oodatakse palju: iseseisvust, võitlejavaimu. Ta peab oskama selgitada omavalitsusjuhtidele raamatukogunduse olukorda, hankima raha raamatute muretsemiseks, hästi teenindama lugejaid, korraldama üritusi. Esmajärjekorras peavad tal olema head erialateadmised. Me peame oma mõtted ja teod suunama infotehnoloogilise ajastu nõuete järgi. Sedamööda kuidas terves Eestis hakkab toimima integreeritud raamatukogusüsteem, on lähedal reaalne võimalus igas piirkonnas rohke informatsiooni võrra rikkamaks saada. Raamatukogu ja kohaliku omavalitsuse teineteisemõistmine on kahtlemata edasiviiv jõud. Alustagem siis oma raamatukogutöö analüüsist, hetkeseisu konstateerimisest ning tulemuste selgitamisest kohalikele juhtidele.

Leidkem koos tulevikunägemus raamatukogule – rahvaraamatukogule, mille iseloomulikuks tunnuseks on avatus üldsusele.

Krista Jalm

OSKAR LUTSU NIMELINE TARTU LINNA KESK- RAAMATUKOGU – 85

ÕIE TAMMISSAAR

asedirektor

Ajaloost

7. aprillil 1913. aastal avas uksed Tartu Rahvaraamatukogu Seltsi asutatud raamatukogu ja lugemislaud (Aleksandri tn. 7), – ülesandeks võimaldada lugemismaterjal kätte saada paljudele ja odavalt. Avalikul lugemislaual oli rohkesti eesti-, vene- ja saksa-keelseid ajalehti ja ajakirju: “Kõike uuemat Eesti keelset kirjandust võib hiljemalt kaks nädalat pääle ilmumist saada”.

Sama aasta lõpuks oli kogus 1654 köidet, laenutati 19 600 teavikut, lugejaid oli 827. Lugejale anti kaasa korraga kaks raamatut kaheks nädalaks. Iga tähtaja ületanud raamatu eest võeti 5 kopikat trahvi. Seltsi liikmetele ja toetajatele oli raamatukogu kasutamise tasuta, ülejäänutelt võeti tasu 15 kopikat kuus, 75 kopikat poolaastas ja 1 rubla aastas. Kooliõpilased said raamatukogu kasutada poole hinnaga ja käsitööõpilastele oli ametiühingu tunnistuse ettenäitamisel lugemine maksuta.

16. oktoobril 1920. a. anti raamatukogu üle Tartu linnavalitsusele, kes paigutas selle Jaani tn. 14 ja nimetas Tartu Linna Avalikuks Raamatukoguks, mis 1926. a. nimetati Tartu Linna Keskraamatukoguks. 1922. a. asus raamatukogu Gildi tn. 8 ja 1936. a. saadi ruumid Kompanii tn. 3/5, kus raamatukogu asub praeguseni ja millele 1978–1980 valmis juurdeehitis hoidla ja lugemissaalide tarbeks.

1952. aastal anti vene kirjaniku

N. V. Gogoli 100. surma-aastapäeva puhul Tartu Linna Keskraamatukogule tema nimi.

1953. a. moodustati kindlate koosseisude ja ülesannetega osakonnad.

1957. a. pandi alus iseseisvale bibliograafiaosakonnale.

1958. a. moodustati rändkogu-osakond, ehkki raamatukoguvälist teenindust oli tegelikult arendatud juba 1945. a. alates.

1966. a. moodustati tehnikakirjanduse osakond – eesmärgiks komplekteerida tehnikaalast kirjandust Lõuna-Eesti tööstustöötajatele.

1987. aastast kannab raamatukogu rahvakirjanik O. Lutsu nime.

1988. a. rajati pagulaseestlaste annetatud raamatute põhjal väliseesti kirjanduse osakond.

Harukogudest

1921. a. avati Tähe ja Jaama tänaval II ja III lugemislauad, mis panid aluse 1926. a. I haruraamatukogule.

1928. a. loodi II haruraamatukogu, mida võib lugeda praeguse L. Koidula nim. harukogu alguseks. L. Koidula nimi saadi 1950. aastal.

1941. a. loodi Hariduse tn. 1 Noorteraamatukogu, millest on välja kasvanud tänane keskraamatukogu lastekirjanduse osakond.

1977. a. asutati haruraamatukogu Annelinnas, kus 1994. a. avati Põhjamaade kirjanduse tuba.

1996. a. võeti üle endise Tartu kontrollaparatuuritehase raamatukogu, moodustati statsionaarne laenutuspunkt, millest võiks välja areneda neljas harukogu.

Raamatukogu juhtimisest ja juhtijatest

Raamatukogu asutamises osalesid ja kuulusid Rahvaraamatukogu Seltsi eestseisusesse Miina Härma, Jaan Kärner, Gustav Suits, Karl Einbund ja Alice Kuperjanov.

30. detsembril 1927. a. Tartu Rahvaraamatukogu likvideeriti. Tööd jätkas Tartu linna raamatukogu nõukogu, kuhu 20.–30. aastatel kuulus tuntud Tartu linnakodanikke: koolinõunik Juhan Lang, koolidirektor Hugo Treffner, Friedrich Puksoo, Peeter Tarvel, Voldemar Tamman. Nõukogu jälgis hoolega, mida raamatukokku telliti, kuidas raha ja varaga toimiti.

Pärast sõda alustas raamatukogu nõukogu uuesti tööd 1952. aastal. Abistati raamatuürituste ja lugejakonverentside läbiviimisel. Nõukogusse kuulus 14 liiget. 1957. a. valiti raamatukogu nõukogu etteotsa Jaan Eilart. Sellest perioodist on eriti kuulsaks saanud nn. kirjanduslikud ekskursioonid ja kirjandusringi tegevus.

70.–80. aastatel tuli nõukogu tegevuses pikem vaikuseperiood.

Viieliikmeline raamatukogu nõukogu tegutseb uuesti 1. oktoobrist 1997. Linnavalitsust esindab abilinnapea Hannes Astok, volikogu Madis Ligi, veel kuuluvad sinna kultuuriosakonna peaspetsialist Marianne Menning, raamatukoguhoidjad Elle Tarik ja Ädu Neemre. Koostöös on muutunud ladusamaks raamatukogu probleemide edastamine linnavalitsusele. Esimese suurema tööna valmis raamatukogu arengukava.

20. aastate alguses oli linna-raamatukogu juhataja Ivan Abarenkov, 1924.–1940. a. kunstnik ja literaat Mart Pukits. Saksa okupatsiooni ajal juhtis raamatukogu tööd Alo Tilk, 1945. a. Aimi Hiir, 1953–1975 Eljo Kaldalu, 1975–1982 Elle Tarik. 1983. aastast on võim jälle meeste käes: direktor on Tiit Jänese.

Esimesi töökogemusi ja oskusi on siit saanud eesti raamatukogunduses ja kultuuriloos tuntud inimesed Leo Tiik, Helene Johani, Minni Kurs-Olesk, Linda Ploompuu, Laine Peep, Helju Kottisse, Salme Siim.

Mery Salu ja Jana Ivanov muusika- ja kunstikirjanduse osakonnas.

konnas, mis toodi L. Koidula nim. harukogust keskkogusse üle, on kasutusel avariilite süsteem. Muutunud on raamatukogu teenidaja roll: füüsilise töö osakaal on kahtlenud, raamatukoguhoidja on abistajakonsultant, kelle teadmistest ja oskustest sõltub lugejateeniduse kvaliteet.

O. Lutsu nimelise Tartu Linna Keskraamatukogu arengukava aastateks 1998–2002 arutati läbi ja kiideti heaks raamatukogu nõukogus ning 27. mail 1998. a. ka Tartu linnavalitsuses.

Tänapäevast

Täna on O. Lutsu nimelise Tartu Linna Keskraamatukogus 11 osakonda, 3 harukogu, üks iseisvalt tegutsev laenutuspunkt ning 12 laenutuspunkti vanuritekodudes, haiglates ja ettevõtetes.

1997. aastal teenidati 39 824 lugejat, sooritati 1 644 134 laenutust ja registreeriti 481 487 külastust. Raamatukogu koosseisu kuulub 126,5 töötajat, neist 99 on otseselt seotud raamatuga. Algaastatel püstitatud eesmärkidest oleme alati kinni pidanud. Aastakümneid on püütud säilitada põhimõtet: kõik Eestis ilmunu ja eestikeelne peaks olema vähemalt tabelugemissaalis kohapeal kasutamiseks.

Oleme välja kujundanud lugeja vajadusi arvestava ja keskkogu ehitusest sõltuva teenidussüsteemi, kuhu kuulub kojulaenutusosakond, muusika- ja kunstikirjanduse osakond, tehnikakirjanduse osakond, väliseesti kirjanduse osakond, lasteosakond, raamatukoguvälise teeniduse osakond, eraldi uuema perioodika lugemissaalid ning ruumid õppe- ja teadustöök. Algust on tehtud üksikvanurite ja liikumispuuetega inimeste koduteenidusega.

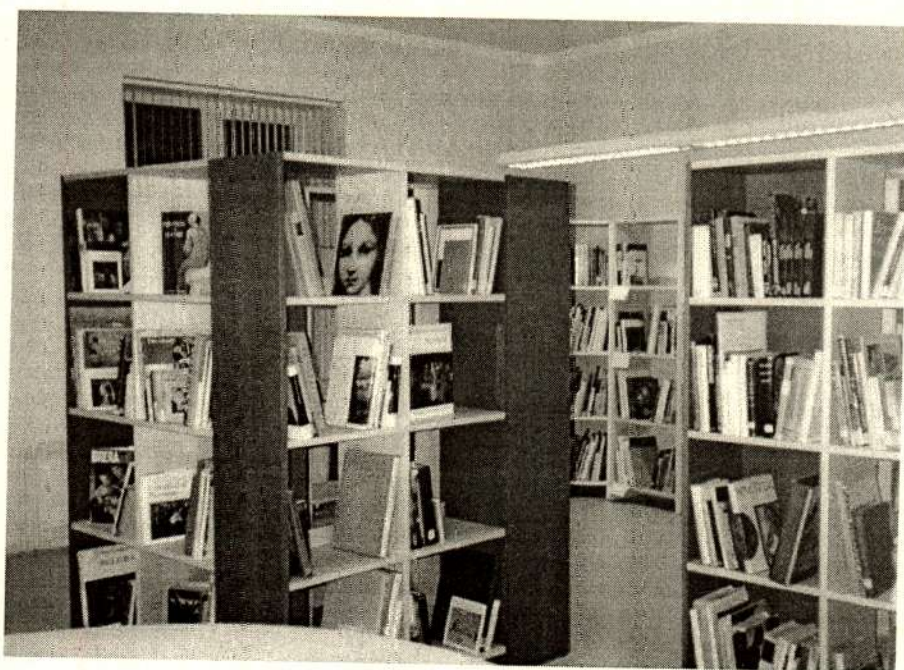
Alustatud on ka kohapealse arvutivõrgu väljaehitamise

1997. a. aprillis alustati *Kirjasto 3000* baasil ühtse elektronkataloogi loomist. Seni on sisestatud küll ainult uudiskirjandust, kuid alustatud on väliseesti kirjanduse kogu sisestamist, et 1999. a. proovida ka laenutusmoodulit.

Viimastel aastatel on tehtud muudatusi struktuuris ja töökorralduses. Raamat on tulnud lugejale lähemale. Vastremonditud tehnikakirjanduse osakonnas ning muusika- ja kunstikirjanduse osa-

Arengukava näeb ette harukogude võrgu kaasajastamist, infotehnoloogia rakendamist, vahendeid teavikute muretsemiseks. Sajandivahetuse on planeeritud raamatukogu juurdeehitis, et rakendada tänapäevast avariiliteel põhinevat kojulaenutust.

Meie eesmärk on muuta raamatukogu kultuuri- ja kommunikatsioonikeskuseks – infokeskuseks, mis suudab rahuldada laste info- ja lugemisvajadusi.

Muusika- ja kunstikirjanduse osakond.

LUGEJATEENINDUSEST TARTU LINNA KESKRAAMATUKOGU TEABE- JA LUGEMISSAALIDES

LINDA JAHILO

Alates 1. märtsist 1997 on Tartu Linna Keskraamatukogu teatmebibliograafia osakond ja lugemissaal liidetud üheks teabe- ja lugemissaalide osakonnaks. Eraldi teatmebibliograafia osakond töötas linnaraamatukogus 40 aastat. Osakondade ühendamise eesmärk oli lugejateeninduse parendamine ja raamatukoguhoidjate töö kergendamine. Varasema töökorralduse juures pidi lugeja külastama kahte eri korrusel asuvat osakonda saamaks teda huvitavat teavet ja kirjandust kohapeal lugemiseks. Teiseks puudus lugemissaalis ruum ajakirjanduse avariilulite jaoks, lugemissaali teenindajate koormus ajalehekõiteid kandes aina kasvas. Kolmandaks lihtsustas töö ümberkorraldamine ka teatmekirjanduse komplekteerimist. Hoolimata selgetest eesmärkidest tekitas kahe osakonna ühendamine siiski ka diskussioone ja pingeid.

Tänaseks on ümberkorraldustest möödunud rohkem kui aasta. Esimesel korrusel töötab ajakirjanduse lugemissaal, kus saab kasutada jooksva aasta väljaandeid, teise korruse lugemissaal on mõeldud õppivale ja uurivale lugejale, seal teenindab lugejaid ka bibliograaf-konsultant.

Pärast nii ulatuslikke ümberkorraldusi on igati loogiline tunda huvi ka teise asjaosalise – lugeja arvamuse vastu. Nii viisimegi läbi käesoleva aasta alguses teabe- ja lugemissaalides lugejaküsitluse. Tasub meenutada, et viimane lugejaküsitlus viidi meie raamatukogus läbi ligi 15 aastat tagasi. Lisaks arvan, et on viisakas aegajalt ka lugeja arvamust uurida.

Enne küsitluse koostamist tutvusime 1995. aastal TÜ Raamatukogus läbi viidud lugejauuringu teeside ja küsitluslehtedega. Sellest oli meil suur abi.

Meie eesmärk oli:

1. saada informatsiooni lugeja rahulolust teabe- ja lugemissaalide tööga, oma koha määratlemine muutuvus raamatukogus.

2. saada tagasiside, et näha end lugeja silmade läbi, mis on enamasti ergutav ja rutiinist lahtiraputav.

3. kuulda, millised on lugejate tulevikuootused: lootsime saada vihjeid, kuidas ja mis suunas peaksid teabe- ja lugemissaalid arenema, et lugejate vajadustega kaasas käia, ootasime oma mõtete ja plaanide kinnitust või ümberlukkamist.

Analüüsisime 120 ankeeti, mis täideti jaanuari lõpust märtsi keskpaigani. Esimesel nädalal pakkusid lugejale küsitluslehti valikuliselt laenutajad. Edaspidi asetsevad küsitluslehed letil ja nende juures pöördumine osakonna pideva külastaja poole palvega täita ankeet. Peibutuseks loosisime ankeedi täitjate vahel välja kümme kirjastuse "Ilmamaa" raamatut.

Seega analüüsisime teabe- ja lugemissaalide teenuseid korrapäraselt kasutavate lugejate ankeete. Esmakordsed ja juhukülastajad jäid vaatluse alt välja. Eeldasime, et ankeedi täitjal on väljakujunenud arvamus osakonna töö kohta ja ettekujutus sellest, mis suunas lugemissaalid peaksid arenema.

Ankeet koosnes 17 küsimusest. Need võib grupeerida järgmiselt:

1. Üldisemad küsimused: näiteks lugeja sotsiaalne staatus, raa-

matukogu külastussagedus jne.

2. Raamatukogu külastuse eesmärk, selle eesmärgi saavutamiseks läbiviidud tegevused ning rahulolu oma tegevuse tulemustega (siin anti hinnang lugemissaalide poolt pakutavale teenusele ja raamatukoguhoidja tööle).

3. Küsimused, milles lugejail tuli tuua näiteid lugemissaalis lahendamata jäänud info-, raamatujne. soovide kohta. Tema arvamus meie raamatukogu meeldivatest ja häirivatest asjadest.

4. Küsimused, milles lugejad pidid kirja panema oma arvamused ja ettepanekud lugemissaalide töö edaspidiseks korraldamiseks.

120 ankeedist 50 (42%) täitsid üliõpilased, 32 (27%) õpilased, 27 (22,5%) tööl käivad lugejad ning 11 (9%) kodused ja pensionärid. 68% küsitletutest olid samaaegselt ka TÜRI lugejad. Peaaegu pooled ankeedi täitnutest külastavad lugemissaale üks-kaks korda nädalas, kolmandik on igapäevased külastajad. Ülejäänud märkisid, et nad käivad lugemissaalis umbes kord kuus või siis vajaduse korral.

Külastusajaks pakuti kõige enam ajavahemikku keskpäevast kuni kella viieni õhtul, 19.00–21.00 märkis ainult 6% vastanutest. Ei saa jätta märkimata, et linnaraamatukogu meeldiva küljena mainitakse mitmel korral lugemissaalide pikka lahtiolekuaega, eriti nädalavahetustel.

Püüdsime selgust saada, mis eesmärgil teabe- ja lugemissaale külastatakse. Lugejal paluti märkida eesmärk, arvestades oma senist raamatukogu kasutamise kogemust. Kõikidest mainitud eesmärkidest koostasime pingerea. Pingerea tipus on kindlalt ajakir-

jandusega tutvumine (35,5% eesmärkide kogumist, hiljem näeme, et konkreetse külastuse käigus tegeles ajakirjanduse lugemisega koguni 66,6% kõigist vastanutest). Ootuspäraselt on populaarsuselt järgmine eesmärk õppekirjanduse lugemine (26,3%). Kolmandale kohale jäi enesetäiendamine, silmaringi laiendamine (23,7%). Järgneb seadusandlike aktide jm. ametlike dokumentidega tutvumine (6,1%), uudiskirjanduse lugemine (5,3%) ja ilukirjanduse lugemine (3%).

Infootsingul domineeris õppetöö või huvialadega tegelemine (60% kõigist juhtudest), faktiteavet vajati 24%, tööülesannete täitmiseks ja asjaajamiseks vajati kindlal teemal infot 17% juhtudest. Lisaks meie pakutule esitasid lugejad omalt poolt veel arvuti kasutamise ja raamatute otsimise soovi.

Küsimusele, kas lugeja tuleb kataloogist, kartoteekidest ja internetist sobiva info leidmiseks ise toime või vajab konsultandi abi, märkis peaaegu 3/4 vastanutest (74%), et vajab mõnikord raamatukoguhoidja abi, 14% vastanutest vajab enamasti raamatukoguhoidja abi, 11% tuleb alati ise toime ja 1% vajab alati abi. Rahulolu uurides selgus, et umbes pooled kindlal teemal infot või kirjandust otsivatest lugejatest küsivad nõu ka konsultandilt. Kuna ankeedi täitsid raamatukogu sagedased külastajad, on tegelikkuses raamatukoguhoidja juhendamist vajavate lugejate arv ilmselt suurem.

Huvitav oli jälgida toimetulekut eraldi lugejagruppide kaupa. Selgus, et kõige enam vajavad abi

ja nõuannet üliõpilased. 85% üliõpilasi arvas end abi vajavat mõnikord, 8% aga enamasti. Seega 94% üliõpilastest vajab rohkem või vähem abi ja nõuannet. Õpilaste puhul on see protsent 84, töötavatel lugejatel 85 ja pensionäridel 91. Arvatavasti on tudengite infovajadused suuremad ja keerukamad kui õpilastel ja teistel lugejagruppidel ning sellest johtuvalt vajavad nad ka rohkem nõuannet. Ilmselt oskavad üliõpilased enam-vähem adekvaatselt hinnata oma oskusi, vajadusi ning aega.

Meie raamatukogu on püüdnud juba aastaid koolitada tulevast lugejat ning kutsunud vanemate klasside õpilasi raamatukogu tutvustavale õppusele. Aasta-aastalt on tulijate arv vähenenud. Seepärast palusime õpilastel märkida, kas nad on huvitatud raamatukogu kasutamist tutvustavast õppusest. Selgus, et õppusest on huvitatud 59% küsitletutest.

Edasi uurisime, milleks konkreetselt lugemissaalis abi vajatakse. Esikohal on kindlalt teemakohaste artiklite leidmine kartoteegist (46% kõigist abivajamise juhtudest), järgneb info otsimine internetist (24%), igasuguse muu info leidmine (21%), kõige vähem vajatakse abi raamatute leidmiseks kataloogist (9%). Paar sõna ka toimetulekuküsimusest. Mitmed lugejad nentisid, et kahjuks ei tule nad internetist info leidmisega ise toime ja abi on alati teretulnud, kuna kiirendab otsimise protsessi. Kuid esines ka risti vastupidiseid arvamusi. Paar lugejat kurtis, et abi pakutakse ka siis, kui nad seda ei vaja. Loomulikult tegid need märkused meid tähelepanelikuks.

Lugeja soov ise hakkama saada on mõistetav. Kogemuste põhjal aga teame, ja seda tõestas ka ankeedis äratoodud vastamata jäänud küsimuste analüüs, et ilma nõuandeta jääbki üht-teist praegustest kataloogidest-kartoteekidest leidmata. Seega tuleb nõu ikkagi anda, aga teenindajad peavad meeles pidama, et lugeja on sageli väga kõrge enesehinnanguga. Abipakkumine ei tohi olla pealetükkiv.

Järgnevalt küsitluse ühest kõige olulisemast punktist, s.o. **lugejate rahulolust oma tegevuse tulemus- tega lugemissaalis**. Ankeedi täitja võis hinnata oma tegevuse tulemuslikkust konkreetsetel ankeedi täitmise päeval kolme palli skaalas, vastates: a) jäin väga rahule b) jäin üldiselt rahule c) ei jäänud rahule. Enamik vastanutest tegeles antud päeval mitme asjaga, näiteks luges ajakirjandust, otsis kirjandust vajalikul teemal ja kirjutas referaati. Kõige populaarsem tegevus oli ajakirjandusega tutvumine – 66,6% kõigist vastanutest, vajalikul teemal otsis kirjandust 51%, õppimisega tegeles 27%, konsultandilt küsis nõu kirjanduse või info leidmiseks 24%, nii teatmeteoste kasutajaid, referaadi kirjutajaid kui ka lihtsalt vaba aja veetajaid oli 21%. Raamatuid luges ja materjale paljundas 15%, internetist otsis infot 12% ja uudiskirjandusega tutvus 11% küsitletutest.

Analüüsides lugejate vastuseid (vt. tabel) selgub, et kõige kõrgem hinnang anti vaba aja veetmisele ja paljundusvõimalustele (hinnang kolme palli süsteemis vastavalt 2,76 ja 2,61).

Rahulolu oma tegevuse tulemustega raamatukogus

	ei jäänud rahule		jäin üldiselt rahule		jäin väga rahule		hinnang kolme palli skaalas
	arv	%	arv	%	arv	%	
1. lugesin ajakirjandust	-	-	50	62,5	30	37,5	2,37
2. tutvusin uudiskirjandusega	-	-	10	77	3	23	2,23
3. lugesin raamatuid	-	-	11	61	7	39	2,38
4. kasutasin teatmeteoseid	1	4	13	52	11	44	2,40
5. otsisin infot internetist	4	28,5	6	43	4	28,5	2,0
6. küsisin raamatukoguhoidjalt nõu kirjanduse või info leidmiseks	1	3,4	14	48,3	14	48,3	2,45
7. otsisin kirjandust vajalikul teemal kataloogist, kartoteegist, avariilult	1	1,4	40	65,6	20	33	2,31
8. tegin kirjalikku tööd (referaati), valmistusin ettekandeks	2	6	20	57	13	37	2,31
9. õppisin	3	9,4	16	50	13	40,6	2,31
10. paljundas materjale	-	-	7	39	11	61	2,61
11. suhtlesin sõprade ja tuttavatega, veetsin vaba aega	-	-	6	24	19	76	2,76

Ülejäänud üheksa tegevuse seast sai kõige kõrgema hinnangu nõuküsimine raamatukoguhoidjalt info või kirjanduse leidmiseks. Väga rahule jäi 48,3%, sama palju jäi ka üldiselt rahule, rahulolematuid oli 3,4% (hinnang 2,45), järgneb teatmeteoste kasutamine (hinnang 2,40). Väga nappide vahedega järgnevad raamatute lugemine (hinnang 2,38) ja ajakirjanduse lugemine (hinnang 2,37). Kolm tegevust – vajalikul teemal kirjanduse otsimine, kirjaliku töö või referaadi kirjutamine ning õppimine said kõik võrdse hinnangu 2,31. Uudiskirjandusega tutvumise hinnang oli 2,23 ja kõige madalama hinnangu sai internetist info otsimine – 2,0.

Rahuloluhinnangu põhjal pole suureks ärevuseks põhjust. Ka kõige madalam hinnang – internetist info otsimine, on ikkagi täpselt keskmine hinne. Lugejail oli võimalus vabas vormis kommenteerida oma rahulolu või rahulolematust. Siit võib leida ka rahulolematuse põhjuse – kuna arvuti kasutamisel oli järjekord (lugejate käsutuses on vaid üks arvuti), siis otsing internetis toimus väga aeglaselt. Osa lugejaid ei jäänud rahule referaadi kirjutamise või õppimise tulemustega, sealjuures aga ei hinnatud iga kord raamatukoguteenust, vaid selgitati, et aega jäi väheks või oli näiteks referaadi teema laiali valgub. Aga hinnanguid oli ka raamatukoguteenusele: ruumi ja istekohti on vähe, lugemissaali kogudest puuduvad mõned just lugejale vajalikud raamatud, puudub inglise ja prantsuse keelt valdav konsultant.

Rahulolematuid lugejaid leidis tegelikult väga vähe. Üldse ei olnud märgitud rahulolematust ajakirjade ja raamatute lugemise ning uudiskirjandusega tutvumise puhul. See peaks näitama, et meie komplekteerimispoliitika on õige. Murelikuks teeb hoopis asjaolu, et väga suur arv lugejaid valis vastuse *jäin üldiselt rahule*. Selgus kolm tegevust, kus *väga rahule jäänute* ja *üldiselt rahule jäänute* protsent oli umbes võrdne: nõuküsimine raamatukoguhoidjalt, teatmeteoste kasutamine

ja õppimine. Ülejäänud tegevuste puhul oli tunduvalt rohkem neid, kes *jäid üldiselt rahule*. Täheleb, raamatukoguteenuste kvaliteeti tuleb parandada, et kasvaks lugejate arv, kes jääks *väga rahule*. Miks lugejad enda arvates valisid vastusevariandi *jäin üldiselt rahule*? Selgub, et nõnda vastanud lugeja ei leidnud teda huvitaval teemal piisavalt materjali ja tarvilikku infot. Kirjanduse leidmine kartoteegist võttis kaua aega, soovitud ajakiri oli juba välja laenutatud, kasutusel olid ka värsked ajakirjanumbrid, mõni ajaleht või ajakiri aga oli lõhutud. Lugejad kurtisid, et uudiskirjanduse kataloogist leitud raamatuid ei saa kätte, uus ilukirjandus saabub suure hilinemisega ja et nõutud raamatuid võiks olla mitu eksemplari, puuduvad Eesti Linnade Liidu väljaanded. Üliõpilaste arvates on erialast kirjandust vähe, napib ka võõrkeelseid teavikuid. Kirjandust pole piisavalt psühholoogia, sotsiaaltöö, rahanduse, raamatupidamise alal. Nimetati koguni konkreetset teemat, näiteks autism, võitluskunstid. Leiti, et võõrkeelseid teatmeteoseid on samuti vähe. Leidis ka enesekriitilisi lugejaid, kes tunnistasid, et tulemuslikumaks tööks jäi teadmisi väheks. Huvitav oli üks põhjendus: “kõik kulges ootuspäraselt, aga midagi positiivselt põrutavat ei juhtunud”. Lugeja rahulolu mõjutab teinekord mõni väike nüanss – naeratus või avastus, et lugemissaali on tellitud uus ajakiri. Raske on öelda, mis täpselt lugeja rahulolu mõjutab, kuid kindlasti ootab ta positiivset emotsiooni.

Tegelikult kommenteeriti kõige aktiivsemalt vastust *jäin väga rahule oma tegevuse tulemusega raamatukogus*. Umbes 50 kommentaarist koorusid välja järgmised põhjused: lugejale vajalik kirjandus, st. raamatud, teatmeteosed, perioodikaväljaanded olid raamatukogus olemas, infot antud teemal leidis piisavalt; suureks abiks oli põhjalik artiklite kartoteek. Samuti tõsteti esile, et teab lugemissaalis on kõik käeulatuses, info ja kirjanduse leidmine on kiire ja lihtne, kirjandus hästi

kättesaadav, konsultandi abi ja kogu teenindus on hästi läbi mõeldud ning meeldiv, lugejasse suhtutakse sõbralikult, nõuanded on asjalikud, mainiti ka head suhtlemisoskust. Kirjutati, et linna raamatukogu lugemissaal on õdus ja hubane koht, kus on vaikne, soe ja head õppimistingimused. Rahulolu mõjutavad ka subjektiivsemat laadi põhjused. Nii kirjutati põhjenduseks, et kõik laabus tõrgeteta, kogu töö sai tehtud, leiti palju uut ja huvitavat infot, aega kasutati otstarbekalt. Tegelikult on ju siingi teatud osa raamatukogu töökorraldusel.

Lugejate rahulolu raamatukogu teenusega puudutava probleemaatika lõpetame vaatlusega, milline **hinnang** anti **raamatukoguhoidja tööle** ning teatmebibliograafia osakonna ja lugemissaali liitmisele. Raamatukoguhoidja tööd oli võimalik hinnata järgmiselt: *väga hea, meeldiv ja korrektne, võib jääda rahule, annab soovida, halb*. Viimast vastusevarianti ei valinud keegi. Raamatukoguhoidja töö hindas *väga heaks* 18%, *meeldivaks ja korrektseks* pidasid seda 63% ja *üldiselt jäi rahule* 17% ankeedile vastanutest, 2% leidis, et teenindus *jätab soovida*. Ka siin arvutasime keskmise hinde, kuid viie palli skaalas. Raamatukoguhoidja sai keskmiseks hindeks 4.

Oma hinnangut kommenteerides kirjutasiid lugejad, et töötajate osas on suuri erinevusi. Kirjutati, et raamatukoguhoidjad on meeldivad, sõbralikud, kompetentsed, aga kui lugejaid on palju, siis vahel ka natuke närvilised või tülpinud. Märgiti ära teenindajate abivalmidust, tähelepanelikkust ja kiirust. Kurdeti, et mõnikord tuleb raamatukoguhoidjat kaua oodata. Kuna ankeedile vastajad olid valdavalt noorepoolsed lugejad, siis kajastus nii mõneski ankeedivastuses mõte, et rohkem võiks olla noori teenindajaid.

Hinnangu andmisel kahe osakonna ühendamisele olid lugejad üllatavalt üksmeelsed. Üle poole anketeerituist (53%) arvas, et ümberkorraldused on muutnud info ja kirjanduse kättesaamise kiiremaks ja lihtsamaks, rohkem

kui 1/3 vastanutest leidis, et on paranenud ka lugejateenindus. 22% lugejaist oli arvamusel, et kahe osakonna liitmine ei muutnud midagi ja üks lugeja leidis, et teenindus on muutunud halvemaks. Küsitluse tulemuste põhjal võib öelda, et lugeja seisukohalt on ümberkorraldused end õigustanud ja ta on märganud neid jõupingutusi, mis tema paremaks teenindamiseks tehakse.

Lisaks lugejate rahulolule ning nende poolt meie tööle antud hinnangule, huvitasid meid ka **lugejate soovid ning ettepanekud teabe- ja lugemissaalide töökorraldamiseks** tulevikus. Ankeedis oli välja pakutud üheksa võimalust osakonna töö parandamiseks, millele lugejad võisid lisada veel omapoolseid ettepanekuid.

Ootuspäraselt olid kõige suuremad soovid ja ootused seotud arvutite ja infotehnoloogiaga (2/3 küsitletutest oli ju õppivad noored!). 67% vastanutest soovis, et lugejate käsutuses oleks rohkem arvuteid. Lugemissaalis on praegu lugejate jaoks vaid üks arvuti, mis mõeldud põhiliselt info otsimiseks internetist. 33% lugejaist soovis arvutiandmebaaside suuremat kasutamismõimalust, 32% soovis otsida elektronkataloogist. Uurisime arvutikasutamishuvi ka eraldi küsimusega. 58% küsitlenuist huvitus arvuti kasutamisest lugemissaalis. Ühtegi huvilist polnud pensionäride seas, töötavatest lugejatest vajas arvutit iga neljas, tudengitest aga 70% ja õpilastest 75%. Nagu öeldud, soovivad lugejad põhiliselt arvutit kasutada info otsimiseks internetist. Tahetakse lugeda õppematerjale ja võõrkeelset ajakirjandust, leida üldisemat uut ja huvitavat infot, aga ka teadustöö tarbeks. Küllalt paljud sooviksid kasutada ka tekstitöötlusprogramme kursusetööde ja referaatide kirjutamiseks. Nõudmine on multimeedia pakettide järele, noortel ka elektronposti teenuste.

Peale arvutite soovib 29% lugejaist leida kindlal teemal artikleid võõrkeelsest ajakirjandusest. Kõige suurem huvi on üliõpilastel (42%), aga ka õpilastel (28%).

Meie raamatukogus on lugeja harjunud kergesti ligi pääsema eesti- ja osaliselt ka venekeelsest ajakirjandusest ilmunud materjalidele. Viimaste aastate jooksul on muutunud iseenesestmõistetavaks ka võõrkeelne info. See on päris tõsine väljakutse, sest saksa- ja ingliskeelset ajakirjandust oleme seni bibliografeerinud ja süstematiseerinud juhuslikult, kuna selleks ei jätku aega ega jõudu. Tundub, et võõrkeeled on üldse oluline märksõna järgnevate aastate jaoks. Lisaks sellele, et soovitakse leida võõrkeelseid artikleid, tahetakse rohkem ka võõrkeelset perioodikat, sealhulgas teadusajakirju. Meil puudub täiesti aga võõrkeelne noorteajakirjandus ja vähe on võõrkeelset teatmekirjandust. Üks lugeja arvas koguni, et linnaraamatukogus võiks olla võõrkeelse ajakirjanduse osakond.

Nüüd aga tagasi lugeja ootuste juurde. 28% vastanutest ootab paremat raamatute valikut, suuremast ajakirjade valikust on huvitatud 23%. Kommentaaride põhjal näib, et puudujäägid on eelkõige võõrkeelse kirjanduse osas, aga soovitakse ka rohkem teadusasutuste ja organisatsioonide publitseeritud materjale. Veel arvavad lugejad, et uudiskirjandus võiks kiiremini raamatukokku jõuda. 17% lugejaist soovis kaasaegsemat sisustust ja kaunimaid ruume, kuid hoopis rohkem näib lugejaid vaevavat ruumikitsikus. Rohkem ja huvitavamaid raamatunäitusi soovis 11% lugejatest, paremat lugejateenindust 6,6%.

Uudiskirjandus on jällegi üks märksõna, millele peab tähelepanu pöörama. Selle teekond kauplusest lugemissaali kestab kaua ning sageli on uued raamatud veel tükk aega oma töötajate käes lugeda. Eesmärgiga sirvida uudiskirjandust tuleb lugemissaali umbes 5% küsitletutest, kui aga juba kohal ollakse, tutvub uudiskirjandusega siiski 11% lugejaist. Nagu me mäletame, oli selle tegevuse hinnang tagantpoolt teine (2,2). Kas need arvud ei ole mitte liiga väikesed? Teabelugemissaalis, kus esmatähtis ei

ole eksemplaride arv, vaid teose olemasolu kogudes, võiks uudiskirjandus olla üks meie suuremaid külgetõmbeartikleid. Kahjuks see nii ei ole.

Teema lõpetuseks veel paar sõna avariitulitest. Uudiskirjandust soovitakse näha just seal. Lugemissaalis pole avariituleid palju ja lugejad märgivad, et ajalehed vajaksid korralikuks välja panekuks rohkem ruumi. Avariitulitel tahetakse kindlasti näha kirjandust Tartu kohta, aga ka enimnõutavat õppekirjandust, rohkem sõnaraamatuid ja statistikakogumikke.

Lugejaküsitlus täitis meie arva-tes eesmärgid, mida me endi ette seadsime.

Saime informatsiooni nii lugejate rahulolu kui ka tulevikulootuste kohta.

Saime kümneid ja kümneid vihjeid, mis võiksid meid töö edaspidisel korraldamisel aidata ja suunata. Ka tagasisidekanalina funktsioneeris ankeet päris korralikult.

Saime teada, et linnaraamatukogu lugemissaalide trumbid on teeninduse kiirus, kompaktselt pakutav ajakirjandus, info ja kirjanduse leidmise lihtsus ning kerge kättesaadavus. Lugejateeninduse üle ei ole põhjust nüriseda, kuigi teenindajate tase ei ole päris ühtlane.

Saime teada, et komplekteerimispoliitikas peaks tulevikus rohkem tähelepanu pöörama võõrkeelse kirjanduse tellimisele ja küllalt hea ajakirjade valik sisaldab siiski veel lünki. Midagi tuleks ette võtta ka uudiskirjandusega.

Mis aga kõige olulisem – saime teada, et tehniliselt on lugemissaalide areng ajale tugevasti jalgu jäänud. Lugeja ootab arvuteid, andmebaase, elektronkataloogi, multimeediapakette. Teine suur mure on ruumipuudus. Lugemissaalid on jäänud liiga kitsaks, et pakkuda kõigile lugejaile normaalseid lugemis- ja töötamismõimalusi.

Lugejaküsitlus fikseeris hetke-seisu meie teabe- ja lugemissaalides 1998. a. varakevadel.

TEHNIKARAAMAT AVARIILIL

REET LÜÜTSEPP

TLK tehnikakirjanduse osakonna vanemraamatukoguhoidja

1966. aastal loodud tehnika-kirjanduse osakond avas lugejatele oma ukseid järgmisel, 1967. aastal. Toona levis ka avariilulite idee, mille rakendamine osutus siis aga ruumikitsikuse tõttu võimatuks.

1. oktoobril 1966 viidi raamat ja lugeja kokku uutesse ruumidesse. Nüüd on lugejate käsutuses 26 istekohaga 244-ruutmeetrine saal, kus valdav osa raamatutest asub avariilulitel. Stendidelt leiab ajalehtede ja ajakirjade viimase numbri, laenutusleti taha on paigutatud uudiskirjanduse väljapanek. Kinnises kogus asuvad raamatute dubletid, ajalehed ja ajakirjad, standardid ja juhendmaterjalid, enamik tootekatalooge, enne 1940. aastat ilmunud kirjandus, kallid üksikeksemplarid, uus autoremondi- ja arvutikirjandus, ka suureformaadilised raamatud (albumid, atlased), mille kohta on avakogusse paigutatud vastavad viited.

26. 01.–31. 01. 1998 viisime läbi lugejaküsitluse, et saada lugejatelt teavet uuest teenindusviisist, kuulda nende arvamust raamatu kättesaamise kohta meie avakogust. Osakonna töötajate poolt koostatud ankeedile vastas 202 lugejat. Anketeeritute olid pooled üliõpilased ja õpilased, 20% vastajatest teenistujad, 15% töölised, 5% pensionärid, 5% ettevõtjad, 2% töötud, 1% koduperenaised. Meesvastajaid oli 75% ja lugejaid staažiga üle 1 aasta – 80%.

Küsitlutevastustest valdav enamus oli rahul avariilulitelt raamatute iseotsimise võimalusega. Põhjenduseks soov omal käel valida, raa-

matutega lähemalt tutvuda ja nii leida n-ö. õige raamat. Lugejad pidasid avakogu ülevaatlikuks ja mugavaks, mis vähendab ajakulu. Hinnati ka avastamisrõõmu – lugeja võib riiulilt juhuslikult leida talle huvi pakkuvaid teoseid! Positiivseks peeti, et ei pea kasutama kataloogi, tülitama raamatukoguhoidjat. Leiti, et avakogu väldib järjekordi, vähendab raamatukoguhoidja töökoormust ja nii on võimalik kohapeal raamat enne läbi lugeda.

Avariilulid ei meeldinud kuuele vastajale (3%). Nende arvates puudub vajadus avakogu järele, kuna raamatuid küsitakse raamatukoguhoidja käest. Ühe lugeja jaoks toovat avakogu kaasa "põhjendamatu segimist ja sagimist", teine, olles ilmselt otsimisraskustesse jäänud, mainis, et "raamatud pole järjekorras".

Raamatute kättesaamisest

Peamiselt üliõpilastest lugejad sooviksid kasutada elektroonilist andmebaasi ja internetiühendust. Kahjuks praegu meil veel lugejatele arvuti puudub.

Raamatu võib avakogust leida iseseisvalt. Raamatukoguhoidja abita püüab riiulitelt raamatuid otsida tavaliselt 44% ja mõnikord 37% küsitluteist (kokku 81%), vaid 6% märkis, et ei tee seda kunagi. Seega näitavad arvud, et lugejad on avakogu hästi vastu võtnud. Kuigi osa lugejaid üritab kataloogist leitud andmete järgi minna ise avakogust raamatuid otsima, kasutatakse sellist viisi raamatu ülesleidmiseks siiski harva: 40% vastanuist ei tee seda kunagi,

30% tegutseb nii mõnikord ja vaid 6% sageli.

Vahetult raamatukoguhoidja käest küsib kirjandust harilikult 31% ja mõnikord 57% lugejatest, ainult 2% ei pöördu kunagi otse raamatukoguhoidja poole. Ligi-kaudu sama palju on lugejaid, kes otsivad kataloogist raamatu andmed ja pöörduvad soovisedeliga laenutusletti: tavaliselt teeb seda 35% ja mõnikord 44% küsitluteist. Soovisedeleid ei täida mitte kunagi 10%. Järelikult jääb ka avakogu tingimustes oluliseks raamatukoguhoidja kui raamatunõustaja ja -vahendajaroll.

Raamatukoguhoidja **abi avakogu kasutamisel** vajatakse enamasti *konkreetse raamatu* leidmiseks (tavaliselt vajab abi 26%, mõnikord 55% ja mitte kunagi 10% küsimusele vastanutest). *Huvitava teema* leidmist peetakse kergemaks, 25% vastanuist ei kasuta abi kunagi. Mõnikord vajab abi 50%, tavaliselt 11%.

Huvi ja murega ootasime vastuseid küsimusele avakogu **paigutuse** ja **otsimistingimuste** kohta. Raamatud on avakogus asetatud üldiselt süstemaatilise-tähestikuliselt. Riiulid on varustatud teemaviitadega, iga liigi alguses on UDK-indeks ja liigi nimetus. Kuid UDK-liikide järjestust on lugejate huvides mitmeti muudetud. Näiteks sisult lähedasi liike on püütud grupeerida. Nii on riiulil kõrvuti metallurgia (669) ja metallide tehnoloogia (621.7). Niisuguseid teemaringe on mitmes kohas. Enam kasutatavad liigid on paigutatud laenutusletile lähemale, seega lähemale ka lugejale. Võimaluste piires on arvestatud liikumisruumiga, näiteks suure kasutatavusega arvutikirjanduse riiulid asuvad kõige laiema (130 cm) vahekäigu ääres. Kitsaim vahe on 75 cm, enamasti on riiulite vahe 105–110 cm.

Avakogu paigutust hindas heaks peaaegu kolmveerand (70%) ankeedile vastanuist. Rahuldav oli see 177 lugeja meelest, halb 3 ja väga hea 4 lugeja jaoks.

Otsimistingimusi pidas heaks 57% ja rahuldavaks 32% lugejaist. Kolm lugejat andis hinnangu halb, üks väga hea. Rahul oldi hea

ruumikujunduse, kaasaegse sisustuse, puhtuse, viisakate ja abivalmis töötajatega. Valgustuse osas arvamused lahknevad. Osakonna luminofoorlampide valgust peeti nii heaks kui ka puudulikuks.

Riiulite vahed tunnistati kohati kitsaks, raamatukoguhoidjate häirib, et peab mõnikord raamatuid otsides lugejat segama ja ka raamatute tagasipanek sõltub sellest, kas riiulite juurde pääseb või ei.

Üks lugeja soovis riiulite vahele laudu ja toole. Tegelikult riiulite vahel ruumi ei ole ja lugejad võivad kasutada taburette, jalapinke. Avariiriiulite tagumises osas on kaks ühekohalist lauakest.

Probleemiks on **paigutusvigade vältimine**. Soovime, et lugejad ei paneks lugemissaalis kasutatud raamatuid riiulisse ise tagasi, sest sel puhul satuvad nad tihti suvalisse kohta. Kui lugejad järgiksid seda nõuet, saaksime oma kogu paremini korras hoida. Peale selle annaks meiepoolne raamatute tagasipanek parema ülevaate lugejaid huvitavatest teemaringidest, mis on omakorda oluline uute raamatute tellimisel.

Ankeedis küsisimegi: "Kas teate, miks palume ise riiulist kohapeal kasutamiseks võetud raamatud panna kärudele (st. mitte riiulisse tagasi)?" "Jah," vastas 63% küsitletutest. Valdav osa pidas nõude põhjuseks, et raamat ei satuks valesse kohta. 10 lugejat oskas nimetada vajadust saada ülevaade raamatu kasutusest. Igapäevase kogemuse najal aga ilmneb, et kärukasutus ei küüni kaugeltki selle protsendini.

Ei-tea-vastuseid saime veerandilt (27%) küsitletutest. Üks lugeja märkis, et puudub info, milleks on vaja raamatud kärule panna. Kirjutati ka, et pole kunagi sellist nõuet märganud, ehkki kõikidel lugejalaudadel on sildid palvega asetada kasutatud raamatud kärule. Käesoleval ajal on vastavasisuline teade lugejale eksponeeritud ka avakogusse sisene misel. Avariiriiulitel asetsevad järjehoidjad, mis hõlbustavad raamatu õigele kohale tagasiasetamist, kuid neid kasutatakse harva.

Ankeetküsitlusega soovisime veel teada, millistelt erialadelt loetakse ja kas ajakirjade ja raamatute **valik** on piisav. Nende andmetega võivad huvilised tut-

vuda tehnikakirjanduse osakonnas. Huvipakkuvaim valdkond on praegu informaatika, palju uuritakse ka elektroonika-, ehitus- ja autoalast kirjandust. Eesti keelsete ajakirjade valikuga on rahul kolmveerand (74%) ja eesti keelsete raamatute valikuga üle poole (58%) vastanuist. Võrreldes kirjandusest oleme paremini varustatud venekeelsetega, teistes keeltes ajakirju ja raamatuid pole piisavalt.

Mida toob üleminek avakogule kaasa **raamatukoguhoidjale**? Eelkõige vajaduse korrastada päevast päeva raamaturidu riiulitel. Ka laguneb avariiriiulite raamat kiiremini. Puudustunneme elektroonilisest kontrollsüsteemist. Puudulikuks jääb samuti ülevaade raamatu kasutusest. Avariiriiulitel tuleb silm peal hoida ja vajaduse korral ka dublette lugejale tuua. See tähendab küll käiku kinnisesse kogusse. Aga avariiriiulite süsteem loob lugejale sõbraliku töökeskkonna ja aitab tal aega paremini planeerida. Raamatukoguhoidjal aga langeb füüsiline koormus ja tal jätkub lugeja jaoks rohkem aega.

Tehnikakirjanduse osakonnas.

RAAMATUKOGUDE JA OMAVALITSUSTE SUHETEST LÄÄNEMAAL

MARE EKTERMANN

Lääne Maakonna Keskraamatukogu pearaamatukoguhoidja

Lääne maakonna 32 000 elaniku teenindab 23 rahvaraamatukogu, mis alluvad 11 vallavalitsusele ja Haapsalu ning Lihula linnavalitsusele. Hanila, Lihula ja Ridala vallas on igas kolm raamatukogu; Kullamaa, Martna ja Noarootsi vallas on igaühes hallata kaks raamatukogu, ülejäänud valdades üks külaraamatukogu. Läänemaa maakogudes on ametis valdavalt pika töökogemusega kaader, kes tunneb ja teeb hästi oma tööd ja on lugejaile sõbralikuks autoriteediks. Ka suhted vallavalitsustega on sujunud üldjoontes kenasti. Lääne Maakonna Keskraamatukogu on omalt poolt püüdnud häid koostöösuhteid omavalitsustega arendada, et kaasa aidata külaraamatukogude edukale käekäigule. Keskkogu komplekteerimisosakond varustab kahtkümmet kogu uudiskirjandusega, kolm kogu komplekteerivad omal käel (Taebla, Palivere, Lihula). Kirjanduse hankimise rahastamiseks on keskkogul sõlmitud jooksva aasta algul vallavalitsustega vastavad lepingud, kus on märgitud summad kirjanduse ostudeks, meetodiliste trükiste ja rakendusmaterjalide soetamiseks ning teenusekulutused (bensiin, majandussummad, kulutused seminaride korraldamiseks jne.). Kord kvartalis antakse valdadele aru komplekteerimissummade seisust.

Komplekteerimise rahastamine on praegu, ja arvata, et ka edaspidi, üks raamatukogude tegevuse valupunkte, seepärast oleme oma maakonnas nõuks võtnud neid probleeme valgustada ka omavalitsuste juhtidele. Esimesed esinemised olid **keskkogu direktoril Ilme Sepal** maavalitsuses valdade igakuisel infopäeval ja Valdade Liidu koosolekul, kuid seal kadusid meie probleemid teiste sekka ega tõusnud vajalikult esile. 1997. aasta kevadel otsustasime Läänemaa vallavanemad kutsuda koos raamatukoguhoidjatega keskraamatukogusse seminarile. Nõnda kogunesid peaaegu kõigi valdade esindajad, et saada ülevaade lepingulise raha kulutamisest. Aru andis direktor I. Sepp. Pikemalt peatusime ka raamatukogude komplekteerimise sisulisel küljel. **Komplekteerimisosakonna juhataja Helle Kaljusaar** andis põhjaliku ülevaate, kuidas valla poolset eraldusraha kulutatakse. Valmistasime näituse neist raamatuid, millest paljud külakogud rahu puudusel ilma olid jäänud. See avaldas muljet, sest kohvipausi ajal astusid südikamad raamatukoguhoidjad oma vallavanema juurde ja näitasid, millist väärtust nende kogusse rahanappuse tõttu pole hangitud. Tulemuseks suudeti aasta lõpul nii mõnigi teatmeteos järelkomplekteerida.

Pearaamatukoguhoidjana andsin mainitud infopäeval vallavanemale ülevaate kohalikust ja ülevabariigilisest raamatukoguhoidjate täiendõppest. Osavõtjate jaoks olid ette valmistatud töö näitajate võrdlustabelid ja komplekteerimissummade andmestik valdade kaupa. Paaritunnine tihe infohommik vallavanematega jätkus pärastlõunal seminari tööga külaraamatukoguhoidjaile.

Teise ühise infotunni vallavanematele korraldasime 1997. aasta sügisel, vahetult eelarvete koostamise-kinnitamise eel. Seekord tões direktor Ilme Sepp, et oleme just kui kooli lastevanemate koosolekul, kuhu tulevad kokku kõige tublimad. Päeva probleemid aga olid endised: eelarve ja raamatute rahastamissummad. Kõneldi ka külakogude teabekirjanduse analüüsist, mis meie maakonnas näitas selget paremust komplekteerimisel keskkogu kaudu. Tutvuti keskkogu uute ruumidega.

Raamatukogude roll teabelevismaal oli üks teemadest ka Läänemaa maapäeval 20. aprillil 1998. aastal Lihulas, kus vastavas töögrupis arutleti selle üle nii valdade nõunike kui raamatukogude juhatajatega. Oli heameel tõdeda, et vallaesindajate hoiak on raamatukogusid toetav. Maapäeval kõneldu ajendaski veel kord ja põhjalikumalt kõnelema omavalitsustega infotehnoloogia rakendamisprogrammidest raamatukogudes. Selle kevade (20. V) ühisseminari vallavanemate ja raamatukoguhoidjatega pühendasimegi arutelule ja see tekitas asjatundliku mõttevahetuse. Läänemaal oleme infotehnoloogia rakendamisel jõudnud niikaugele, et lisaks keskkogus avatud esimesele avalikule interneti-punktile, on seitse külaraamatukogu oma valdade toel soetamas arvuteid ("Kirjasto 3000" programm riigi poolt finantseeritud). Risti vald on aga planeerinud vastvalminud raamatukogu uutes ruumides avada valla, raamatukogu ja kooli tarbeks kohaliku arvutiklassi. Tõhus töö ja toetus selle idee realiseerimiseks tuli **Risti vallavanemalt Neeme Suurelt**.

Infotehnoloogiaalasel ühisenõupidamisel kõneldi ka paberkandjal oleva infopanga rahastamise muredest – kõigi kohalolijate suudelt pääses valla imestusohe, kui Helle Kaljusaar asetas lauale seitse kopsakat köidet ja ütles, et see raamatupakk siin maksab üle kolme tuhande krooni(!). Seejärel andsime ülevaate Läänemaa valdade raamatukogude rahastamisest ja muretsetud-tellitud väljaannetest. Keskmiselt eraldasid meie maakonna vallad trükiste hankimiseks (lisaks riigirahale) 20 krooni elaniku kohta, kuid see summa kõikus valdades viiest kroonist (Taebla, Ridala) kuni 48 kroonini näiteks Noarootsi vallas. **Noarootsi vallavanem Ülo Kalm** on juba aastaid seisnud oma valla kahe raamatukogu hea käekäigu eest. Käesoleval aastal on nii Noarootsi kui Sutlepa külakogud saanud uued ruumid ja kaasaegse remondi. Edukalt on oma kolme külakogu eest hoolt kandnud ja raha andnud **Lihula vallavalitsus eesotsas vallavanema Jüri Reismaga**: nii ääremaal asuvas Metsküla kui

ka Tuudi raamatukogus on tehtud äsja nn. euroremont, käsil on kolmele kogule infotehnoloogia hankimine ja komplekteerimisele on eraldatud elaniku kohta 20 krooni aastas. Hästi on kursis valla kolme raamatukogu probleemidega ka **Hanila vallavanem Arno Peksar**. Hariduskomisjonis saavad Kõmsi, Vatla ja Virtsu raamatukogu juhatajad alati oma probleemidele lahenduse ja nagu hea peremees ikka, leiab vallavanem aasta lõpul järelkomplekteerimise rahastamiseks mõne nipi. Usutavasti toetab seda positiivset suhtumist kultuuri ka vallavanema enda suur lugemishuvi. Raamatukogu toetamise aruka rahastamisega on aastaid silma paistnud **Oru vallavanem Ülo Loorens**. Hoolt märkame juba vallamaja lävelt: Oru raamatukogu asub vallavalitsusega ühise katuse all ja nii uhket tulikirjas silti ei tea olevat ühelgi teise valla raamatukogul. Oru raamatukogu on meie maakonnas üks rikkalikuma koguga külakogu ja ajakirjandust on tellitud aastas 10 000 krooni eest. Üheks positiivseks

näiteks vastastikusest koostööst vallavalitsusega kujunes keskkogu esinduse osavõtt raamatukoguhoidjate ametisse valimise konkurssidest. Kuigi Rahvaraamatukogude seaduse järgi võetakse ametisse eriharidusega töötajad, teeb elu, eriti maaoludes omad korrektiivid. On tänuväärne, et otsuse langetamise juurde kutsutakse ka maakonna keskraamatukogu esindus. Nii on keskraamatukogu direktor ja pearaamatukoguhoidja osalenud Virtsu, Tuudi ja Risti raamatukogude uute juhatajate valimisel ja meie arvamust arvestatakse. Maakonnas on viimaseil aastail kutseeksami sooritanud nelja külakogu juhatajad. Täiendõpet Tallinnas on toetanud nii Lihula kui Nõva vallavalitsus.

Järgmisel ühisel infopäeval eeloleval sügisel plaanime kõnelda raamatukogude rollist kohalikus arengus.

P. S. Lääne Maakonna Keskraamatukogu tegutsemisele on toeks keskraamatukogu nõukogu, mille töö väärib kõneainet juba teisel korral.

Lääne Maakonna Keskraamatukogu.

HÄID SÕNUMEID LIHULA VALLA RAAMATUKOGUDEST

LUULE KAUNIMÄE
LUULE OOSIM

Lihula linna Läänemaal ümbritseb samanimeline vald oma soppide ja käärudega. Lihula vallas asuvad Metsküla, Tuudi ja Kirbla raamatukogu. Meie vald on mõistnud raamatukogude vajalikkust ja nende heaks ka väga palju teinud. Kõik valla raamatukogud paiknevad nüüdisaegsetes ja edaspidist arengut võimaldavates ruumides.

Raamatukogu näo ja hubasuse loovad teadagi ruumid. Ka Lihula valla raamatukogude ilmes on viimastel aastatel toimunud nihe paremusele.

Metsküla raamatukogu asub Matsalu lahe ääres. **Luule Oosim** on olnud siin juhatajaks 31 aastat. Raamatukogu lähedale jääb veel 6-klassiline Metsküla algkool, kus on 20 õpilast. Vald tegi koolile ilusa remondi. Ehitati juurde korrus katuseakende ja treppidega.

Metsküla raamatukogu sai 1996. ja 1997. aastal endale spetsiaalselt raamatukoguks ümberehitatud endise Matsalu kolhoosi kontori ruumid, mis maksid 35 000 krooni. Raamatukogu on väga kena ja avar (75 m²). Aknast avaneb vaade segametsale kõrgete kaskedega, kust sügisel saab pähkleid korjata ja oravate mängu jälgida. Raamatukogujuhataja eestvedamisel tegutseb lastering, kus mängitakse ja lauldakse ning kuulatakse igal reedel muinasjutte. Lugejaid on kirjas 175. Kuna raamatukogu asub Matsalu looduskaitseala territooriumil, annetas looduskaitsekeskus raamatukogule 29 loodusteaduslikku raamatut.

Tuudi raamatukogu asub Tuudi küla keskel, juhatajaks on olnud poolteist aastat **Luule Kaunimäe**.

Tuudi raamatukogu tähistas 1997. aasta aprillis 70. juubelit. 1966. aastast, mil likvideeriti Tuudi kool, on raamatukogu asunud koolimaja ruumides. Tuudi kool tegutses viis aastat tagasi taastatud endises Tuudi mõisas, mis jääb keskuselt 3 kilomeetri kaugusele. Valla volikogu otsusega alustati aga 1998. aasta jaanuarist taas vanas koolimajas remonti. Nii alustab 1. septembrist 1998 kool õpinguid oma 35 õppuriga jälle armsas vanas uueks remonditud majas. Seetõttu tuli raamatukogule leida teised ruumid. Raamatukogu kolis jaanuaris 1998. a. paneelmaja korterisse. Raamatukogu küll töötab, aga remont jätkub 1999. aasta lõpuni, sest planeeritud on eraldi lastetuba, loengutetuba, kodulootuba. Siiani on töödeks kulunud 30 000 krooni. Summa suureneb tunduvalt, sest raamatukogu üldpindalaks kujuneb kuni 100 ruutmeetrit.

Kaks korda nädalas teenindab

valla sotsiaalabibuss koduseid liikumispuudega haigeid.

Raamatukoguhoidja eestvedamisel tegutseb nii laste tarvis kui ka täiskasvanutele kuivtaime-seade ja punumise ring, ettelugemise pärastlõunad ja joonistus-tunnid. Lugejaid on registreeritud aastas 250 ringis.

Kirbla raamatukogu asub samuti küla keskses raamatukoguks kohandatud paneelmaja korteris. Raamatukogu töid ja tegemisi juhib 1982. aastast **Tiiu Aasrand**. Raamatukogu sai uued ruumid 1993. aastal ja üldpinda on 71 ruutmeetrit. Raamatukogu teeninduspiirkonda kuulub ka Kasari põhikool. Lugejaid on umbes 170.

Igas raamatukogus on lugejatele kättesaadavad valla volikogu ja vallavalitsuse protokollid ning valla arengukava. Vallavalitsus on arvestanud, et raamatute ja perioodika hind pidevalt tõuseb ja on komplekteerimisraha aasta-aastalt suurendanud. Perioodika tellimisel pole probleeme tekkinud. 1998. aasta eelarves on ajakirjanduse tellimiseks raamatukogudele eraldatud 21 000 krooni (Metsküla 5000, Tuudi 8000, Kirbla 8000). Raamatute hankimiseks andis vald elaniku kohta 21 krooni (vallas elanikke 1550).

Lihula valla rahval on vedanud, sest raamatukogude vajalikkust on tunnetatud ja nende heaks on väga palju tehtud. Raamatukoguhoidjad on alati leidnud vallavalitsuselt abi, toetust ja tunnustust.

Läänemaa Tuudi raamatukogu juhataja Luule Kaunimäe raamatukogu uutest ruumides 1998. aasta suvel.

TÜRI RAAMATUKOGU JA KOHALIK OMAAVALITSUS

ESTA SAKSA

juhataja

1. jaanuarist 1991 töötab Türi raamatukogu Türi linnavalitsuse alluvuses. Algul olime väga selle vastu. Kartsime, et see võib tähendada raamatukogu arengu peatumist. Õige pea aga kogesime, et lõpuks on meil sõna otseses mõttes omanikud. Nii Türi linnavalitsus kui ka Türi linnavolikogu on olnud huvitatud meie tegevistest ja käekäigust. Kõige ebamäärasem ja halvem oli esimene aasta: meie olime linna palgal, aga uute raamatute soetamise

summad jäid Paide kultuuriosakonnale. Samuti jäi kultuuri-osakonna käsutada kogu maakonna kultuuriobjektide kapitaalremondi raha. Selle tõttu seiskus raamatukogu uue hoone ehitus. Hiljem selgus, et meie lugejate jaoks oli see hea lahendus – praegune asukoht on märksa parem. Raamatukogu praeguse asukoha valikul tegid linnavalitsus ja volikogu suurt eeltööd: kaaluti erinevaid variante. Praegused ruumid asuvad linnale

Raamatukogus on:

1. Töötajaid – 6
neist raamatukoguhoidjaid – 4
Kõik raamatukoguhoidjad on kõrgema haridusega, 3 erialase kõrgema haridusega ja 1 eesti filoloog, kes on sooritanud kutseeksami.
2. 1997. a. põhinäitajad
Lugejaid – 2447
Külastusi – 36 282
Laenutusi – 117 928
3. Tulud (kroonides)
Kokku – 914 900
Riigilt – 109 800
Omaavalitsuselt – 423 300
Muudest allikatest – 381 800
4. Raamatukogu
Raamatuid on 58 468 eks.
Arvestades meie lugejate vajadusi, oleme perioodikat saanud piisavalt.

kuulvas hoones, mida jagame linnavalitsuse ja volikoguga ja see on raamatukogule väga soodne – kõik jooksvad küsimused saab lahendada kiiresti. Samuti pole muret majandusprobleemide pärast. Nende lahendamisel toetab meid linnavalitsus. Tänu sellele ongi võimalik toime tulla nii väikese töötajate arvuga.

Raamatukogu eelarve koostamisel jagavad linna käsutuses oleva raha volikogu vastavad komisjonid ja linnavalitsus. Seega pea-

Türi raamatukogu on mugav ja kena.

me oma eelarve koostamisel lähema etteantud summast, tehes ise valikuid, mida eelistada või millele sel aastal vähem raha kulu- tada. Siiani on meid küll vajaduse korral täiendavalt finantseeritud, Türi linnavalitsus ja Türi linna- volikogu tulevad meile vastu eel- kõige komplekteerimissummade osas. Raamatukogu ilma uute raam- tatuteta muutub ju arhiiviks.

Oma probleemidega võime pöörduda nii linnavalitsuse kui ka volikogu liikmete poole ning alati on nad valmis meid aitama. Koostöös linnavalitsuse ja linna- volikoguga tegime Avatud Eesti Fondile taotlused raamatukokku avaliku internetipunkti loomiseks ning raamatukogule arvutite ja tarkvara ostmiseks. Meie taotlu- sed rahuldati. Nüüd on raamatu- kogus internetipunkt avatud. Oleme alustanud oma andme- baasi loomist ja tulevikus kasu- tame arvutite abi ka laenutamisel. Töö tehnilise poolega aitavad meil toime tulla linnavalitsuse spetsia- listid.

Loomulikult tuleb ette ka küsi- musi, milles meie ja linnavalit- suse arvamused lähevad lahku, aga peaaegu alati oleme jõudnud kompromissile.

Türi linnavalitsus ja Türi linna- volikogu mõistavad raamatukogu osa haritud inimeste kasvatamisel ja elanike vaba aja sisustamisel. Loodame, et ka tulevikus töötav- vad meie linnavalitsuses nii mõistvad inimesed ja et volikokku valitakse need, kes suudavad näha probleeme tervikuna.

LINNAVALITSUS TOETAB MEID

EHA KLAMP

Võhma Linnaraamatukogu juhataja

Võhma linnavalitsus on linna kehvale majanduslikule olukor- rale vaatamata toetanud raam- tatukogu nii palju kui võimalik. Raamatukogu endine maja tagas- tati omanikule, uutes ruumides – ühes majas lasteaiaga – oleme nüüdseks olnud umbes poolteist aastat. Saime sõna sekka öelda remondi ajal, et ruumid tuleksid kohased just raamatukogule. Sisustuse tellimiseks andis linna- valitsus meile vabad käed. Nüüd on raamatukogu laenutusruumis uued täispuidust riiulid, luge- mislauad, ka on siin pehmet mööblit ja meie kavandi järgi valmistatud laenutuslett. Uued ruumid on varasematega võrrel- des kolm korda suuremad. Ainult kahju, et eraldi lugemissaali meil ei ole, vajadus selle järele on tõesti suur. Uute ruumide remon- timise ja raamatukogu kolimise kulusid aitasid linnavalitsusega koos kanda väliseestlased – Üle- maailmne Eestlaste Kesknõu- kogu USA-st. Raamatukogu ruu- mid on nii kenad, et neid kasutab kokkusaamiskohana ka Võhma Lastekaitse Selts.

1998. aastal eraldas linnavalit- sus raamatute ostmiseks 25 000 krooni. Kuna riigilt tuleb lisa, siis saame enam-vähem piisavalt muretseda nii teatmeteoseid kui ilukirjandust. Kõike, ka ilukir- jandust, saame siiski osta vaid ühe eksemplari. Väga kallite raam- tatute ostmisel arutame güm- naasiumi raamatukoguhoidjaga läbi, milliseid kumbki tellib, sest rahakott – linnavalitsus – on meil ju ühine. Raamatukogud ise asu- vad lähestikku, vaid üle tee minna. Populaarteaduslike raama- tute tellimisel arvestame koha-

likke iseärasusi, oleme ju endine tööstuslinn. Rohkem vajatakse lihtsamat ajaviitekirjandust, eriti nõutavad on nõuanderaamatud, reisikirjad ja ajaloolised romaa- nid. Laste hulgas on populaarsed teadmisteraamatud, "suured raam- tatud", nagu nad neid ise nime- tavad. Paljud nendest on küll ainult kohapeal vaatamiseks, kuid väga tublidele, kellest teame, et nad oskavad raamatuid hoida, anname neid ka lugemiseks koju kaasa. Eks see ole väikeseks stiimuliks teistelegi lastele. Aga- ramaid lastekirjanduse osakonna kasutajaid on lasteaiakasvatavad, sest lapsed jäävad ju paremini magama, kui neile midagi huvi- tavat ette loetakse.

Raamatukogus on võimalik lugeda 12 nimetust ajalehti ja 36 nimetust ajakirju. Seda on päris palju, ei saa kurta. Pole siis ka ime, et umbes kolmandik laenu- tustest on perioodika. Välja on kujunenud oma kindel lugemas- kond, kes käib iga päev ajalehti lugemas. Uued ajalehed võtan hommikuti postkontorist kohe kaasa ja nii on alati tööpäeva alguseks värsked uudised kõigile lugeda. Vanemaid ajalehti-aja- kirju laenutame koju – muidugi lühema tähtajaga. Perioodiliste väljaannete tellimiseks sai raam- tatukogu 15 000 krooni ning lisaks sellele veel 100 krooni kuus, et osta uusi ajakirju, mis puu- dusid tellimise ajal kataloogist. Ka perioodika tellimisel teeme koostööd – haridusega seotud ajalehed-ajakirjad tellib kool, majandusalased linnavalitsus (need saame raamatukokku hil- jem), ülejäänud linnaraamatu- kogu.

Raamatukogu saab linnavalit-
suse käest kõik volikogu ja linna-
valitsuse otsused. Huvilisi, kes
tahavad linna eluga kursis olla,
jätkub. Raamatukogu on sügisest
kevadeni avatud kuus päeva
nädalas, suvel puhkuste ajal viis
päeva.

Raamatute iga on pikem, kui
kaaned enne laenutamist kilega
katta. Kuigi saime linnavalit-
suselt kile ostmiseks aastaks 1000
krooni, saame kilet siiski kasu-
tada vaid raamatute puhul, mille
laenamissagedus on suurem.

Varasemas asukohas puudus
raamatukogul igasugune apara-
tuur. Rahataotlused Eesti Rah-
vuskultuuri Fondile ja Kultuur-
kapitalile meie rõõmuks rahuldati
ning nüüd on meil nii muu-
sikakeskus, televiisor, video-
magnetofon kui ka koopiamašin.
Kõige rohkem leiab neist kasu-
tamist viimane – koopiaid soovi-
vad enam lähedal asuva kooli
õpetajad, üliõpilased ja käsi-
töötajad. Asendamatu on koo-
piamašin ka raamatukogu sise-
töös. Meie videomakki laenab
Võhma elu näitamiseks kohalik
televisioon "Ekraan", samuti
kasutame seda koostöös kul-
tuurimajaga näiteks multifilmide
näitamiseks lastehommikutel.

Ürituste korraldamiseks saame
vajadusel kasutada raamatu-
koguga ühe koridori peal asuvat
lasteaija saali, gümnaasiumiga
koos ettevalmistatavad üritused
toimuvad nende saalis. 1997.
aastast jääb meelde kaks toredat
kohtumist – meil käisid külas
presidendiproua Helle Meri ja
lasteüritusel kirjanik Leelo
Tungal. Kevadel tutvusid meie
uue raamatukoguga ka 18 tulevast
raamatukogutöötajat Soomest.

Eks igas töös võib ette tulla
erimeelsusi, kuid oleme leidnud
alati kompromisslahenduse. See
on hea, et linnavalitsusel on õige
arusaamine meie töö tähtsusest,
sest kust mujalt, kui mitte raa-
matukogust saavad inimesed
kätte neile vajaliku kirjanduse ja
teabe.

TPÜ INFOTEADUSTE OSAKONNAS 10.–12. JUUNINI 1998 KAITSTUD BAKALAUREUSETÖÖD

Ahven, Marika. Kultuuriminis-
teeriumi infosüsteem / Juhendaja lekt.
Ü. Papp. Tln., 1998. 72 lk.

Aadli, Anneli. Bibliofiilia mõistete
süsteemkäsitlus / Juhendaja prof. L.
Aarma. Tln., 1998. 95 lk.

Baumeister, Helen. Asutuse arhiivi
loomine ja töökorraldus (Eesti arhiiv-
süsteemi taustal) / Juhendaja prof. L.
Aarma. Tln., 1998. 126 lk.

Danilov, Nele. Eesti Panga makro-
majanduse osakonna infosüsteem /
Juhendaja T. Etverk. Tln., 1998. 47 lk.

Heidov, Sandra. Eesti raamat 1993–
1997 / Juhendaja M. Valdmees. Tln.,
1998. 110 lk.

Kasemets, Kati. Pärnu Linnaarhiiv
1918–1940: dokumente ja materjale /
Juhendaja dots. M. Kalvik. Tln., 1998.
172 lk.

Külaots, Evelin. Arvutifirmad Eesti
Vabariigis ja nende poolt pakutav
koolitus / Juhendaja lekt. Ü. Papp.
Tln., 1998. 68 lk.

Lichfeld, Triin. Phare pro-jektid
Eestis: dokumentatsioon ja tulemus-
likkus / Juhendaja lekt. Ü. Papp. Tln.,
1998. 82 lk.

Martinson, Anne. Saksamaa vaimu-
likud trükised 1550–1600. Oleviste
kogudus / Juhendaja prof. L. Aarma.
Tln., 1998. 124 lk.

Mälton, Kadi. Suhtekorralduse
kasutamisevõimalustest raamatukogus
/ Juhendaja prof. A. Lepik. Tln., 1998.
134 lk.

Niidas, Helen. Eesti haridus- ja kul-
tuuriseltside kirjastustegevus / Juhenda-
ja prof. M. Lott. Tln., 1998. 98 lk.

Ringvee, Maris. Oskussõnavara
arvutikasutajale raamatukogus / Juhenda-
ja dots. A. Möldre. Tln., 1998. 74 lk.

Ronk, Inga. Lastekirjanduse avalda-
mine Eesti Vabariigis 1991–1996 / Juhenda-
ja dots. A. Möldre. Tln., 1998. 130 lk.

Sammul, Merle. Aastatel 1918–
1940 ilmunud eestikeelsete väike-
paljunduslike väljaannete bibliograafia
/ Juhendaja I. Vaaro. Tln., 1998. 166 lk.

Solo, Külli. Aastatel 1918–1940
ilmunud eestikeelsete separaatide
bibliograafia / Juhendaja I. Vaaro.
Tln., 1998. 233 lk.

Teede, Mari. Kunstiteadlane Kaalu
Kirme: personaalnimestik / Juhendaja
prof. M. Lott. Tln., 1998. 78 lk.

Tiik, Terje. Eesti organisatsioonid
Rootsis aastatel 1950–1953 ajalehe
"Stockholms-Tidningen Eestlastele"
materjalide põhjal / Juhendaja K.
Riismaa. Tln., 1998. 80 lk.

Tischler, Greta. Interneti kasutajate
oskustest, vajadustest ja probleemidest
infootsingul / Juhendaja dots. S.
Virkus. Tln., 1998. 75 lk.

Tsäro, Kairit. Valgustusaja esiklaps
– Põltsamaa trükikoda / Juhendaja
prof. L. Aarma. Tln., 1998. 69 lk.

Uibo, Külli. Eesti statistikasüsteem
/ Juhendaja E. Uverskaja. Tln., 1998.
104 lk.

Uueni, Mae. Eesti akadeemikute
teosed ja nende leidumus Akadee-
milises Raamatukogus / Juhendaja
E. Uverskaja. Tln., 1998. 131 lk.

Veerman, Ingrid. Nõuded infotöö-
tajatele ettevõtluses / Juhendaja dots.
E. Uverskaja. Tln., 1998. 65 lk.

Varm, Kristel. Rahvusvaheline
Lugemise Assotsiatsioon: tegevus
Euroopas ja Eesti Lugemise Ühing /
Juhendaja prof. A. Lepik. Tln., 1998.
68 lk.

Võhma Linnaraamatukogu lasteosakond.

EESTI RAHVA-, ERIALA- JA TEADUSRAAMATUKOGUD 1997. AASTAL

	Rk-de arv	Teenidus-punktide arv	RAAMATUKOGU TÖÖTAJAD												
			Raamatukoguhoidjaid								Hariduse järgi				
			Kokku ametis 31.12.	Ametis 31.12.	% töötajatest	Ülikooliharidus			Rakenduskõrgharidus			Keskharidus			
						Kokku	Rkogundus-haridus	% rk. hoid-jatest	Kokku	Rkogundus-haridus	% rk. hoid-jatest	Kokku	Rkogundus-haridus	% rk. hoid-jatest	
Rahvaraamatukogud															
1. Tallinn	28	30	184	137	74.5	86	64	46.7	6	6	4.4	45	20	14.6	
2. Kohtla-Järve	13	18	76	53	69.7	17	12	22.6	2	1	1.9	33	20	37.7	
3. Narva	4	4	70	47	67.1	23	22	46.8	0	0	0.0	24	20	42.6	
4. Pärnu	6	9	52	41	78.8	23	15	36.6	3	3	7.3	15	9	22.0	
5. Sillamäe	2	3	22	16	72.7	12	6	37.5	0	0	0.0	4	4	25.0	
6. Tartu	5	19	135	100	74.1	63	33	33.0	5	5	5.0	32	15	15.0	
7. Harjumaa	63	68	156	107	68.6	41	26	24.3	0	0	0.0	62	28	26.2	
8. Hiiumaa	10	11	24	21	87.5	5	4	19.0	0	0	0.0	14	8	38.1	
9. Ida-Virumaa	35	38	70	54	77.1	13	11	20.4	1	1	1.9	40	19	35.2	
10. Jõgevamaa	31	36	63	56	88.9	20	11	19.6	4	4	7.1	32	21	37.5	
11. Järvamaa	36	42	68	59	86.8	23	17	28.8	0	0	0.0	36	18	30.5	
12. Läänemaa	24	29	58	42	72.4	15	9	21.4	0	0	0.0	26	8	19.0	
13. Lääne-Virumaa	42	57	87	73	83.9	20	16	21.9	1	1	1.4	52	32	43.8	
14. Põlvamaa	34	38	60	50	83.3	8	4	8.0	2	2	4.0	37	22	44.0	
15. Pärnumaa	44	55	70	58	82.9	16	16	27.6	0	0	0.0	42	21	36.2	
16. Raplamaa	35	38	70	59	84.3	17	13	22.0	1	1	1.7	40	23	39.0	
17. Saaremaa	31	40	53	49	92.5	15	11	22.4	0	0	0.0	33	18	36.7	
18. Tartumaa	50	63	73	60	82.2	20	14	23.3	1	0	0.0	38	24	40.0	
19. Valgamaa	27	33	59	47	79.7	10	4	8.5	3	3	6.4	33	15	31.9	
20. Viljandimaa	43	56	95	74	77.9	19	14	18.9	10	9	12.2	45	30	40.5	
21. Võrumaa	39	56	75	66	88.0	17	11	16.7	3	3	4.5	46	21	31.8	
Rahvaraamatu-kogud kokku	602	743	1620	1269		483	333		42	39		729	396		
Rahvaraamatu-kogude keskmine		1.2	2.7	2.1	78.3	0.8	0.6	26.2	0.1	0.1	3.1	1.2	0.7	31.2	
Eriala- ja teadusraamatukogud															
Rahvusraamatukogu	1	2	508	435	85.6	334	153	35.2	4	4	0.9	97	22	5.1	
* Universaalraamatukogud	2	2	197	158	80.2	132	69	43.7	8	3	1.9	18	0	0.0	
** Ülikooliraamatukogud	6	21	518	428	82.6	302	104	24.3	12	11	2.6	112	11	2.6	
Muud kõrgkooli-raamatukogud	10	12	29	29	100.0	19	17	58.6	1	0	0.0	9	7	24.1	
*** Teaduslikud eriala-raamatukogud	4	5	79	52	65.8	40	32	61.5	4	3	5.8	8	2	3.8	
Muud erialaraamatukogud	92	95	134	118	88.1	78	33	28.0	5	2	1.7	33	8	6.8	
Eriala- ja teadusraamatu-kogud kokku	115	137	1465	1220		905	408		34	23		277	50		
Eriala- ja teadusraamatu-kogude keskmine		1.2	12.7	10.6	83.3	7.9	3.5	33.4	0.3	0.2	1.9	2.4	0.4	4.1	
Eesti rahva-, eriala- ja teadusrk-d kokku	717	880	3085	2489		1388	741		76	62		1006	446		
Eesti rahva-, eriala- ja teadusrk-de keskmine		1.2	4.3	3.5	80.7	1.9	1.0	29.8	0.1	0.1	2.5	1.4	0.6	17.9	

* - EAR, KMAR

** - TÜR, TTÜR, TPÜR, EPÜR, EMART, TKÜR

*** - Eesti Meditsiiniraamatukogu, Eesti Patendiraamatukogu, Eesti Standardiraamatukogu, Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus

EESTI RAHVA-, ERIALA- JA TEADUSRAAMATUKOGUD 1997. AASTAL

	TULUD JA KULUD (tuhandetes kroonides)														
	Tulud				Kulud										
	Kokku	Riigilt	Oma valit-	Muudest suselt	Kokku allika-	Jooksvad kulud							Investeeringud põhivarasse		
						Kokku	Tööjõu-kulud		Komplekteerimiskulud			Kokku	Ehitused, kap. remont		
Kokku							% jooks. kulu-dest	Kokku	% jooks. kulu-dest	Ajakirj. tellim. Kokku	% kompl.		Kokku	% invest-st	
Rahvaraamatukogud															
1. Tallinn	16361.2	4367.2	11744.2	249.8	16361.2	15459.0	7731.7	50.0	4 989.1	32.3	1281.9	25.7	902.2	803.0	89.0
2. Kohtla-Järve	4738.3	896.2	3722.2	119.9	4738.3	4639.8	2342.0	50.5	1809.8	39.0	481.9	26.6	98.5	41.4	42.0
3. Narva	4616.2	1281.4	3248.4	86.4	4616.2	4518.9	2338.0	51.7	1755.9	38.9	461.1	26.3	97.3	0.0	0.0
4. Pärnu	4280.0	1121.0	3067.0	92.0	4280.0	3768.0	1846.0	49.0	1348.0	35.8	204.0	15.1	512.0	1 58.0	30.9
5. Sillamäe	1423.2	355.1	1068.1	0.0	1423.2	1364.3	535.3	39.2	573.1	42.0	137.0	23.9	58.9	0.0	0.0
6. Tartu	11402.9	1781.5	9510.9	110.5	11400.2	8972.9	5213.8	58.1	2411.4	26.9	520.9	21.6	2427.3	1750.0	72.1
7. Harjumaa	11728.8	3147.4	8444.3	137.1	11728.8	9382.9	4092.5	43.6	3319.6	35.4	662.5	20.0	2345.9	1785.5	76.1
8. Hiiumaa	1769.0	292.0	1473.0	4.0	1769.0	1678.0	732.0	43.6	592.0	35.3	131.0	22.1	91.0	36.0	39.6
9. Ida-Virumaa	7450.3	1408.2	5301.1	741.0	7246.3	5164.2	2177.6	42.2	1925.9	37.3	569.3	29.6	2082.1	1211.0	58.2
10. Jõgevamaa	4809.9	1074.0	3650.0	85.9	4809.9	4707.9	2109.7	44.8	1789.5	38.0	319.8	17.9	102.0	85.0	83.3
11. Järvamaa	5137.3	1105.1	3385.9	646.3	5137.3	4605.9	2120.5	46.0	1633.2	35.5	333.0	20.4	531.4	28.4	5.3
12. Läänemaa	3995.6	1092.4	2520.1	383.1	3995.6	3455.4	1448.6	41.9	1146.5	33.2	194.8	17.0	540.2	383.5	71.0
13. Lääne-Virumaa	10412.3	3608.9	6780.7	22.7	10412.3	6710.4	3025.7	45.1	2638.3	39.3	563.9	21.4	3701.9	3607.0	97.4
14. Põlvamaa	7395.2	1979.3	5366.2	49.7	7395.2	5099.5	1957.1	38.4	1680.9	33.0	358.1	21.3	2295.7	2164.3	94.3
15. Pärnumaa	5149.0	985.0	4081.0	83.0	5149.0	4957.0	2260.0	45.6	2015.0	40.6	466.0	23.1	190.0	82.0	43.2
16. Raplamaa	4951.5	1084.0	3674.5	193.0	4939.0	4939.0	2244.0	45.4	1573.0	31.8	332.5	21.1	0.0	0.0	0.0
17. Saaremaa	4608.5	1114.1	3099.7	394.7	4608.5	4195.4	1817.6	43.3	1531.2	36.5	345.5	22.6	413.1	249.2	60.3
18. Tartumaa	5096.9	1159.2	3914.3	23.4	5104.7	4997.0	2596.9	52.0	1711.9	34.3	431.0	25.2	96.7	37.6	38.9
19. Valgamaa	4241.4	1103.8	2829.7	307.9	4223.5	4141.0	1728.9	41.8	1454.9	35.1	259.8	17.9	82.5	48.9	59.3
20. Viljandimaa	8994.7	1566.8	7261.3	166.6	8975.0	7884.1	3470.6	44.0	3223.9	40.9	506.9	15.7	1090.9	823.7	75.5
21. Võrumaa	6484.7	1328.9	4779.7	376.1	6605.5	5818.5	2564.8	44.1	2069.8	35.6	405.6	19.6	787.0	642.0	81.6
Rahvaraamatu-kogud kokku	135046.9	31851.5	98922.3	4273.1	134918.7	116459.1	54353.3		41192.9		8966.5		18446.6	13936.5	
Rahvaraamatu-kogude keskmine	224.3	52.9	164.3	7.1	224.1	193.5	90.3	46.7	68.4	35.4	14.9	21.8	30.6	23.2	75.6
Eriala- ja teadus-raamatukogud															
Rahvusraamatuk.	49844.9	45000.0	0.0	4844.9	49844.9	47644.9	19230.5	40.4	5111.2	10.7	1450.1	28.4	2200.0	500.0	22.7
* Universaalrk-d	27483.0	26278.0	0.0	1205.0	27390.0	24985.0	7923.0	31.7	10952.0	43.8	6732.0	61.5	2405.0	1340.0	55.7
** Ülikoolirk-d	38553.8	36724.0	455.0	1374.8	38320.0	31862.6	15503.3	48.7	14899.9	46.8	7626.8	51.2	6457.4	4262.0	66.0
Muud kõrgkoolirk-d	2751.2	2458.9	0.0	292.3	2774.3	2387.4	1124.3	47.1	1198.2	50.2	233.2	19.5	386.9	200.0	51.7
***Teaduslikud erialark-d	8434.2	8068.8	0.0	365.4	8190.2	7427.2	3482.7	46.9	2152.1	29.0	843.2	39.2	763.0	363.0	47.6
Muud erialark-d	8911.2	7020.2	682.6	1208.4	8822.2	7701.2	3895.4	50.6	2717.0	35.3	991.0	36.5	1121.0	853.0	76.1
Eriala- ja teadusrk-d kokku	135978.3	125549.9	1137.6	9290.8	135341.6	122008.3	51159.1		37030.4		17876.3		13333.3	7518.0	
Eriala- ja teadusrk-de keskmine	1182.4	1091.7	9.9	80.8	1176.9	1060.9	444.9	41.9	322.0	30.4	155.4	48.3	115.9	65.4	56.4
Eesti rahva-, eriala- ja teadusrk-d kokku	271025.2	157401.4	100059.9	13563.9	270260.3	238467.4	105512.4		78223.3		26842.8		31779.9	21454.5	
Eesti rahva-, eriala- ja teadusrk-de keskmine	378.0	219.5	139.6	18.9	376.9	332.6	147.2	44.2	109.1	32.8	37.4	34.3	44.3	29.9	67.5

EESTI RAHVA-, ERIALA- JA TEADUSRAAMATUKOGUD 1997. AASTAL

	RAAMATUKOGU KASUTAMINE			TEAVIKUD aasta lõpul		
	Registree- ritud lugejaid	Külastusi	Laenutusi	Kokku	Raamatud	
					Kokku	%teavikutest
Rahvaraamatukogud						
1. Tallinn	66051	776361	2221285	1284639	1270653	98.9
2. Kohtla-Järve	16037	191089	692546	462228	452776	98.0
3. Narva	21176	246703	641299	351581	345784	98.4
4. Pärnu	19114	219952	630174	368990	362878	98.3
5. Sillamäe	5907	78030	208906	101128	100583	99.5
6. Tartu	39989	483402	1650959	881876	843239	95.6
7. Harjumaa	28156	344846	995044	822097	810834	98.6
8. Hiiumaa	4897	73513	185844	104444	102857	98.5
9. Ida-Virumaa	15361	167765	487319	495007	489377	98.9
10. Jõgevamaa	15503	226281	571818	419823	411713	98.1
11. Järvamaa	15054	181203	560829	459491	452594	98.5
12. Läänemaa	9803	122226	310574	339737	333811	98.3
13. Lääne-Virumaa	22736	300404	835621	640121	628581	98.2
14. Põlvamaa	13693	175225	491816	386901	378534	97.8
15. Pärnumaa	15444	189426	570882	526544	520906	98.9
16. Raplamaa	13475	177093	455098	413471	407660	98.6
17. Saaremaa	14018	175861	405919	336694	331396	98.4
18. Tartumaa	15998	190878	533946	651886	645552	99.0
19. Valgamaa	13457	207295	531782	352766	346832	98.3
20. Viljandimaa	23826	283538	882231	663060	655179	98.8
21. Võrumaa	17454	211468	685308	558708	548863	98.2
Rahvaraamatukogud kokku	407149	5022559	1 4549200	10621192	10440602	
Rahvaraamatukogude keskmine	676.3	8343.1	24168.1	17643.2	1 7343.2	98.3
Eriala- ja teadusraamatukogud						
Rahvusraamatukogu	57271	606922	557270	3120148	1979561	63.4
* Universaalraamatukogud	17367	91540	502794	3004432	2505361	83.4
** Ülikooliraamatukogud	52969	1232717	1660399	5748645	4131361	71.9
Muud kõrgkooliraamatukogud	6465	333966	169198	486946	462445	95.0
*** Teaduslikud erialaraamatukogud	13838	72208	699205	25773717	320762	1.2
Muud erialaraamatukogud	26485	260770	525107	2072420	1530652	73.9
Eriala- ja teadusrk-d kokku	174395	2598123	4113973	40206308	10930142	
Eriala- ja teadusrk-de keskmine	1516.5	22592.4	35773.7	349620.1	95044.7	27.2
Eesti rahva-, eriala- ja teadusrk-d kokku	581544	7620682	18663173	50827500	21370744	
Eesti rahva-, eriala- ja teadusrk-de keskmine	811.1	10628.6	26029.5	70889.1	29805.8	42.0

EESTI ERIALA- JA TEADUSRAAMATUKOGUD 1997. AASTAL

	RK-de arv	Teavikud	Registree- ritud	Laenutusi	Külastusi	Raamatukogu-
		01.01.1998	lugejaid			hoidjaid
1. Rahvusraamatukogu	1	3120148	57271	557270	606922	435
* 2. Universaalraamatukogud	2	3004432	17367	502794	91540	158
** 3. Ülikooliraamatukogud	6	5748645	52969	1660399	1232717	428
4. Muud kõrgkooliraamatukogud	10	486946	6465	169198	333966	29
*** 5. Teaduslikud erialaraamatukogud	4	25773717	13838	699205	72208	52
6. Muud erialaraamatukogud kokku	92	2072420	26485	525107	260770	118
6.1 Teadus- ja arendusasutuste rk-d	29	482491	4618	231610	85279	33
6.2 Arhiivide raamatukogud	3	173429	257	7610	2623	5
6.3 Haridusasutuste raamatukogud	5	32080	2817	40152	14271	5
6.4 Kultuuriasutuste raamatukogud	17	447080	1412	20937	13746	19
6.4.1 Teatrite raamatukogud	1	8793	132	604	1064	1
6.4.2. Muuseumide raamatukogud	16	438287	1280	20333	12682	18
6.5 Meditsiinasutuste raamatukogud	15	120979	10158	104909	69264	20
6.6 Tootmisasutuste raamatukogud	19	367864	6746	110251	68436	15
6.7 Riigiorganite raamatukogud	3	20309	448	9565	7117	2
6.8 Eesti Hoiuraamatukogu	1	428188	29	73	34	19
Eesti eriala- ja teadusraamatukogud kokku	115	40206308	174395	4113973	2598123	1220

* - EAR, KMAR

** - TUR, TTÜR, TPÜR, EPÜR, EMAR, TKÜR

*** - Eesti Meditsiini- ja teadusraamatukogu, Eesti Patendiraamatukogu, Eesti Standardiraamatukogu, Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus

Andmed pole täielikud, sest 16 eriala- ja teadusraamatukogu lugejad, külastused ja laenutused esitati puudulikult.

RAAMATU- KOGUNDUSE UUDISKIRJANDUS

1998/4

Koostanud ENE SAHKAI

RAAMATUKOGUNDUSE ÜLDKÜSIMUSED

410. **Libraries** and associations in the transient world : new technologies and new forms of cooperation = Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире : новые технологии и новые формы сотрудничества : fourth international conference "Crimea 97" : Conference proceedings, Vol. 1. - Sudak, 1997. - 311 p. - TÜ.

411. **Libraries** and associations in the transient world : new technologies and new forms of cooperation = Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире : новые технологии и новые формы сотрудничества : fourth international conference "Crimea 97" : Conference proceedings, Vol. 2. - Sudak, 1997. - 658 p. - TÜ.

412. **Von Gutenberg** zum Internet : 7. Deutscher Bibliothekskongress, 87. Deutscher Bibliothekarstag in Dortmund 1997. - Frankfurt am Main, 1997. - VII, 276 S. - (Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie ; Sonderheft 68). - EAR.

*

413. **Balas, J. L.** Libraries, the Internet, and the first amendment // *Computers in Libr.* - 1998. - Vol. 18, N 1. - P. 18, 20. - RR.

414. **Berntsen, B.** The critical choice // *The LIBER Quarterly.* - 1997. - Vol. 7, N 3-4. - P. 503-514. - RR, TÜ.

415. **Griebel, R., Tschamtko, U.** Etatsituation der wissenschaftlichen Bibliotheken 1997 // *Z. für Bibl.-wes. und Bibliogr.* - 1998. - Jg. 45, H. 1. - S. 1-50. - EAR, RR, TTÜ, TÜ.

416. **Haigh, S.** Canadian Initiative on Digital Libraries : looking towards libraries' digital future // *National Libr. News.* - 1998. - Vol. 30, N 6. - P. 11-13. - RR.

417. **Häkli, E.** Yliopistojen kirjastot tiivistävät yhteistyötään // *Signum.* - 1998. - Vsk. 31, N 3. - S. 42-44. - EAR, RR, TTÜ, TÜ.

418. **Iljon, A.** Objectives and strategies : creating a platform for the library in the information society // *IFLA J.* - 1998. - Vol. 24, N 2. - P. 89-93. - EAR, ERÜ, RR, TÜ.

419. **Ilomäki, H.** Vapaakappalelakia uudistetaan // *Signum.* - 1998. - Vsk. 31, N 4. - S. 85. - EAR, ERÜ, RR, TÜ.

420. **Kansalaisten** oikeus tietoon on turvatava myös digitaalisessa verkkoympäristössä : kirjastoalan kannanotto tekijänoikeusdirektiivin korjaamiseksi // *Signum.* - 1998. - Vsk. 31, N 4. - S. 62-64. - EAR, ERÜ, RR, TÜ.

421. **Keery, N.** The challenge of openness as European Union information goes electronic // *IFLA J.* - 1998. - Vol. 24, N 2. - P. 94-96. - EAR, ERÜ, RR, TÜ.

422. **Kuny, T., Cleveland, G.** The digital library : myths and challenges // *IFLA J.* - 1998. - Vol. 24, N 2. - P. 107-113. - EAR, ERÜ, RR, TÜ.

423. **Ólafsson, S.** Information policy and legislation in Iceland // *Scand. Publ. Libr. Quart.* - 1998. - Vol. 31, N 1. - P. 25-28. - ERÜ, RR.

424. **Ormes, S.** Internet services in Danish public libraries // *J. of Librarianship and Inform. Sci.* - 1998. - Vol. 30, N 2. - P. 123-132. - RR, TTÜ.

425. **Peic, S.** The destruction of a nation's literary heritage : libraries in Bosnia and Hercegovina, with special reference to the National and University Library // *Alexandria.* - 1998. - Vol. 10, N 1. - P. 77-84. - RR.

426. **Rösner, H.** New developments in electronic copyright : EBLIDA-Konferenz und Workshop in Kopenhagen // *Bibliotheksdienst.* - 1998. - Jg. 32, H. 3. - S. 541-547. - RR, TTÜ.

427. **Stock, W. G.** Ein allgemeiner Bibliotheksindex // *Z. für Bibl.-wes. und Bibliogr.* - 1998. - Jg. 45, H. 1. - S. 59-89. - EAR, RR, TTÜ, TÜ.

428. **Stock, W. G.** Universaldienste der Telekommunikation und der Informationsdienste : Eine Kritik der Politik der Europäischen Union // *Bibliotheksdienst.* - 1998. - Jg. 32, H. 1. - S. 72-83. - RR, TTÜ.

429. **Strandström, M. L.** Näin muualla : rakenteellista kehittämistä ja oppimiskeskuksia Hollannin yliopistokirjastoissa : miten rakennemuutokset toteutettiin // *Signum.* - 1998. - Vsk. 31, N 4. - S. 78-82. - EAR, ERÜ, RR, TÜ.

430. **Uusi-Penttilä, P.** Kirjastot ja kustantajat selkeyttivät roolejaan // *Kirjamakasiini : Jyväskylän yliopiston kirjaston tiedotuslehti.* - 1998. - N 1. - S. 25-27. - RR.

431. **Užpelkienė, D.** Bibliotekų modernizavimas - Estijos kultūros politikos prioritetas // *Tarp knygų.* - 1998. - N 4. - P. 15-17. - RR.

432. **Wagner, K. I.** Intellectual property : copyright implications for higher education // *Journal of Academic Librarianship.* - 1998. - Vol. 24, N 1. - P. 11-19. - RR, TTÜ.

433. **West, S., Lowe, M.** Out of the cold : libraries in the Baltic States after communism // *J. of Librarianship and Inform. Sci.* - 1998. - Vol. 30, N 1. - P. 57-66. - RR, TTÜ.

RAAMATU JA RAAMATUKOGUNDUSE AJALUGU

434. **Fachschrifttum,** Bibliothek und Naturwissenschaft im 19. und 20. Jahrhundert. - Wiesbaden, 1997. - 213 S. - (Wolfenbütteler Schriften zur Geschichte des Buchwesens ; Bd. 27). - TÜ.

TEADUSTÖÖ

435. **Suominen, V.** Filling empty space : a treatise on semiotic structures in information retrieval, in documentation, and in related research. - Oulu, 1997. - 222 S. - (Acta Universitatis Ouluensis. Ser. B, Humaniora ; 27). - TÜ.

*

436. **Crawford, J., Pickering, H., McLelland, D.** The stakeholder approach to the construction of performance measures // *J. of Librarianship and Inform. Sci.* - 1998. - Vol. 30, N 2. - P. 87-112. - RR, TTÜ.

437. **Santos, M., Wood, P., Wood, F. E.** Research degrees in librarianship and information science : a survey of master's and doctoral students from the Department of Information Studies, University of Sheffield // *J. of Librarianship and Inform. Sci.* - 1998. - Vol. 30, N 1. - P. 49-56. - RR, TTÜ.

438. **Shoham, S.** Scholarly communication : a study of Israeli academic researchers // *J. of Librarianship and Inform. Sci.* - 1998. - Vol. 30, N 2. - P. 113-121. - RR, TTÜ.

439. **Stoker, D.** A strategy for LIS research in the next century // *J. of Librarianship and Inform. Sci.* - 1998. - Vol. 30, N 1. - P. 3-5. - RR, TTÜ.

RAAMATUKOGUTÜÜBID

440. **Kerslake, E., Kinnell, M.** Reviewing the literature on public libraries and social inclusion // *Libri*. - 1998. - Vol. 48, N 1. - P. 1-13. - TÜ.
441. **Beer, J. de.** National libraries around the world 1996-1997 : a review of the literature // *Alexandria*. - 1998. - Vol. 10, N 1. - P. 3-37. - RR.
442. **Hormia-Poutanen, K.** Kansallinen elektroninen kirjasto // *Signum*. - 1998. - Vsk. 31, N 3. - S. 47-48. - EAR, RR, TTÜ, TÜ.
443. **Mäkelä, K.** Music libraries in Finland - populism or planned policy? // *Scand. Publ. Libr. Quart.* - 1998. - Vol. 31, N 1. - P. 12-14. - ERÜ, RR.
444. **Raulff, U.** Öffentliche Bibliotheken im neuen Europa : Vortrag in Budapest am 25. September 1997 // *Z. für Bibl-wes. und Bibliogr.* - 1998. - Jg. 45, H. 1. - S. 51-58. - EAR, RR, TTÜ, TÜ.
445. **Taskinen, H., Vattulainen, P.** The Finnish National Repository Library : academic and public libraries' joint venture // *Scand. Publ. Libr. Quart.* - 1998. - Vol. 31, N 1. - P. 15-18. - ERÜ, RR.
446. **Windmüller, J.** Tanskan elektroninen tieteellinen kirjasto // *Signum*. - 1998. - Vsk. 31, N 3. - S. 49-50. - EAR, ERÜ, RR, TÜ.

RAAMATUKOGUHOIDJA. HARIDUS JA TÄIENDUSKOOLITUS

447. **Abell, A.** Information professionals? Knowledge professionals? Or support staff? // *The Law Librarian*. - 1998. - Vol. 29, N 1. - P. 11-14. - RR.
448. **Ali, A. M.** Continuing professional development of Malaysian academic librarians // *Libri*. - 1998. - Vol. 48, N 1. - P. 26-34. - TÜ.
449. **Balas, J.** Online training resources // *Computers in Libr.* - 1998. - Vol. 18, N 1. - P. 36-38. - RR.
450. **Brandt, D. S.** Compartmentalizing computer training // *Computers in Libr.* - 1998. - Vol. 18, N 1. - P. 41-44. - RR.
451. **Byrne, D.** What law librarians need to know to survive in an age of technology // *The Law Librarian*. - 1998. - Vol. 29, N 1. - P. 18-22. - RR.
452. **Harbo, O.** The new act regarding the Royal School of Library and Information Science // *Scand. Publ. Libr. Quart.* - 1998. - Vol. 31, N 1. - P. 22-24. - ERÜ, RR.
453. **Krissoff, A., Konrad, L.** Computer training for staff and patrons : a comprehensive academic model // *Computers in Libr.* - 1998. - Vol. 18, N 1. - P. 28, 30-32. - RR.
454. **Lavagnino, M. B., Bowker, G. C.** Incorporating social informatics into the curriculum for library and information science professionals // *Libri*. - 1998. - Vol. 48, N 1. - P. 13-25. - TÜ.
455. **McDermott, I. E.** Solitaire confinement : the impact of the physical environment on computer training // *Computers in Libr.* - 1998. - Vol. 18, N 1. - P. 22, 24-27. - RR.
456. **Morgan, E. L.** Computer literacy for librarians // *Computers in Libr.* - 1998. - Vol. 18, N 1. - P. 39-40. - RR.
457. **Noble, C.** Reflecting on our future : What will the role of the virtual librarian be? // *Computers in Libr.* - 1998. - Vol. 18, N 2. - P. 50-54. - RR.
458. **O'Keefe, J.** Small college library directors : getting in the door and surviving on the job // *Coll. and Res. Libr.* - 1998. - Vol. 59, N 2. - P. 140-153. - TTÜ.
459. **Oswald, A., Gödert, W.** Qualifizierung von wissenschaftlichen Mitarbeitern im Bibliotheks- und Informationsbereich : Expertenbefragung und Hearing der Fachhochschule Köln - Fachbereich Bibliotheks- und

Informationswesen // *Bibliotheksdienst*. - 1998. - Jg. 32, H. 2. - S. 255-262. - RR, TTÜ.

460. **Schuyler, M.** CATTs, computer assistants, and other training tactics // *Computers in Libr.* - 1998. - Vol. 18, N 1. - P. 33-35. - RR.

RAAMATUKOGU TÖÖKORRALDUS

461. **Brittingham, B.** The library, information, and institutional outcomes : searching in a time of change // *J. of Library Administration*. - 1997. - Vol. 24, N 3. - P. 59-71. - RR.
462. **Carey, S.** Managing a multi-site practice library // *The Law Librarian*. - 1997. - Vol. 28, N 4. - P. 227-230. - RR.
463. **Ceynowa, K.** Von der Kostenverwaltung zum Kostenmanagement : Überlegungen zum Steuerungspotential einer Kostenrechnung für Hochschulbibliotheken // *Bibliotheksdienst*. - 1998. - Jg. 32, H. 2. - S. 263-287. - RR, TTÜ.
464. **Deutsche Forschungsgemeinschaft.** Weiterentwicklung der überregionalen Literaturversorgung : Memorandum // *Z. für Bibl-wes. und Bibliogr.* - 1998. - Jg. 45, H. 2. - S. 135-166. - RR, TÜ.
465. **Frey, K. L.** Business models and pricing issues in the digital domain // *J. of Library Administration*. - 1997. - Vol. 24, N 4. - P. 27-37. - RR.
466. **Hatcher, K. A.** Succession paths for academic library directors // *J. of Library Administration*. - 1997. - Vol. 24, N 3. - P. 31-46. - RR.
467. **Häkli, E.** Vastuunkanto on menestyksen avain / / *Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti*. - 1998. - Vsk. 40, N 1. - S. 6-10. - EAR, RR, TÜ.
468. **Janke, E.** Modernisierung der Deutschen Bibliotheksstatistik : 610 Spezialbibliotheken äußern ihre Meinung // *Bibliotheksdienst*. - 1998. - Jg. 32, H. 5. - S. 878-883. - RR, TTÜ.
469. **Kobulnicky, P. J.** Between the acts : the interim or acting director of a research library // *J. of Library Administration*. - 1997. - Vol. 24, N 3. - P. 3-29. - RR.
470. **Lifer, E. St.** Public libraries post solid fiscal gains // *Libr. J.* - 1998. - Vol. 123, N 1. - P. 48-51. - RR.
471. **Martin, R. R.** Recruiting a library leader for the 21st century // *J. of Library Administration*. - 1997. - Vol. 24, N 3. - P. 47-58. - RR.
472. **Martin, S. K.** The changing role of the library director : fund-raising and the academic library // *Journal of Academic Librarianship*. - 1998. - Vol. 24, N 1. - P. 3-10. - RR, TTÜ.
473. **Marttinen, R.** Teholisää ja VeToLiSää, VTLS arvioitavana, kirjastotyö kehitettävänä // *Signum*. - 1998. - Vsk. 31, N 3. - S. 50-52. - EAR, ERÜ, TTÜ, TÜ.
474. **McDonough, K.** The Science, Industry and Business Library of the New York Public Library : a high-technology research centre for high-volume public use // *Alexandria*. - 1998. - Vol. 10, N 1. - P. 39-62. - RR.
475. **McFadden Allen, B.** Negotiating digital information system licenses without losing your shirt or your soul // *J. of Library Administration*. - 1997. - Vol. 24, N 4. - P. 15-23. - RR.
476. **Shaughnessy, T. W.** Digital information and the library : planning and policy issues // *J. of Library Administration*. - 1997. - Vol. 24, N 4. - P. 3-14. - RR.

STANDARDISEERIMINE

477. **Lyytikäinen, V.** Rakenteisuus elektronisessa dokumentissa : SGML:n käyttö Suomessa // *Tietopalvelu*. - 1998. - Vsk. 13, N 3. - S. 28. - ERÜ, RR.

KOMPLEKTEERIMINE

478. **Bushing, M., Davis, B., Powell, N.** Using the Conspectus method : a collection assessment handbook. - Lacey (Wash.), 1997. - 200 p. - TTÜ.

*

479. **Calhoun, J. C.** Gauging the reception of choice reviews through online union catalog holdings // *Libr. Resour. and Techn. Serv.* - 1998. - Vol. 42, N 1. - P. 21-45. - TÜ.

480. **Chapman, E.** Buying shares in libraries : the economic of cooperative collection development // *IFLA J.* - 1998. - Vol. 24, N 2. - P. 102-106. - EAR, ERÜ, RR, TÜ.

481. **Goodyear, M., Alexander, A. W.** Libraries as customers : achieving continuous improvement through strategic business partnership // *Library Acquisitions : Practice and Theory.* - 1998. - Vol. 22, N 1. - P. 1-15. - RR, TÜ.

482. **Hacken, R.** The current state of European studies in North America and of scholarly publishing in Western Europe // *The Journal of Academic Librarianship.* - 1998. - Vol. 24, N 3. - P. 201-207. - RR, TTÜ.

483. **Hoffert, B.** Book reprot : what public libraries buy and how much they spend // *Libr. J.* - 1998. - Vol. 123, N 3. - P.106-110. - RR.

484. **Mouw, J.** Changing roles in the electronic age - the library perspective // *Library Acquisitions : Practice and Theory.* - 1998. - Vol. 22, N 1. - P. 15-23. - RR, TÜ.

KIRJELDAMINE

485. **USMARC** concise formats. - Washington, 1991. - 462 p. - TÜ. 486. **USMARC** format for authority data : including guidelines for content designation. - Washington, 1993. - 555 p. - TÜ.

487. **USMARC** format for holdings data : including guidelines for content designation. - Washington, 1989. - 189 p. - TÜ.

LIIGITAMINE

488. **Chan, L. M., Vizine-Goetz, D.** Toward a computer-generated subject validation file : feasibility and usefulness // *Libr. Resour. and Techn. Serv.* - 1998. - Vol. 42, N 1. - P. 45-61. - TÜ.

489. **Fugman, R.** Bridging the cap between database indexing and book indexing // *Knowledge Organization.* - 1997. - Vol. 24, N 4. - P. 205-212. - TÜ.

490. **Hoyer, R.** Schlagwortnormdatei und RSWK in Kunst- und Museumbibliotheken // *Bibliotheksdienst.* - 1998. - Jg. 32, H. 1. - S. 17-22. - RR, TTÜ.

491. **Maniez, J.** Database merging and the compatibility of indexing languages // *Knowledge Organization.* - 1997. - Vol. 24, N 4. - P. 213-224. - TÜ.

KATALOOGID

492. **Buch, H.** "Wie zufrieden sind Sie mit dem Schlagwortkatalog?" : Benutzungsuntersuchung am Schlagwortkatalog der Universitäts- und Landesbibliothek Münster // *Bibliotheksdienst.* - 1998. - Jg. 32, H. 2. - S. 233-241. - RR, TTÜ.

493. **Fabian, C., Haller, K.** Der Image-Katalog als alternatives Modell der Konversion : Die Konversion des Alphabetischen Katalogs 1953-1981 der Bayerischen Staatsbibliothek // *Z. für Bibl.-wes. und Bibliogr.* - 1998. - Jg. 45, H. 2. - S. 167-189. - RR, TÜ.

KOGUD

494. **Chrzastowski, T. E., Schmidt, K. A.** The serials cancellation crisis : national trends in academic library

serial collections // *Library Acquisitions : Practice and Theory.* - 1997. - Vol. 21, N 4. - P. 431-445. - TÜ.

495. **Atkinson, R.** Managing traditional materials in an online environment : some definitions and distinctions for a future collection management // *Libr. Resour. and Techn. Serv.* - 1998. - Vol. 42, N 1. - P. 7-21. - TÜ.

496. **Dugdale, C.** Managing short loan collections in academic libraries : print and electronic alternatives for the new learning environment // *J. of Librarianship and Inform. Sci.* - 1998. - Vol. 30, N 2. - P. 133-140. - RR, TTÜ.

KOGUDE HOID

497. **Konsa, K.** Arhivaalide säilitamine : õppevahend. - Tartu, 1998. - 158 lk.. - TÜ.

*

498. **Cabral, M. L.** Preservation education for users and/or non-preservation staff // *The LIBER Quarterly.* - 1997. - Vol. 7, N 3-4. - P. 545-556. - RR, TÜ.

499. **Forde, H.** Archives and libraries : what can they teach each other about preservation programmes and practices? // *The LIBER Quarterly.* - 1997. - Vol. 7, N 3-4. - P. 529-544. - RR, TÜ.

500. **Smith, W.** PANDORA : Providing long term access to Australia's online electronic publications // *Alexandria.* - 1998. - Vol. 10, N 1. - P. 63-75. - RR.

LUGEJATEENINDUS

501. **Библиотечное обслуживание в изменившийся системе экономических отношений : сборник науч. трудов.** : Новосибирск, 1995. - 151 с. - TÜ.

*

502. **Andaleeb, S. S., Simmonds, P. L.** Explaining user satisfaction with academic libraries : strategic implications // *Coll. and Res. Libr.* - 1998. - Vol. 59, N 2. - P. 156-167. - TTÜ.

503. **Bancroft, A. F., Croft, V. F., Speth, R., Phillips, D. M.** A forward-looking library use survey : WSU libraries in 21st century // *The Journal of Academic Librarianship.* - 1998. - Vol. 24, N 3. - P. 216-224. - RR, TTÜ.

504. **Bosman, F.** Teaching access in a university library : library instruction in the near future // *The LIBER Quarterly.* - 1997. - Vol. 7, N 3-4. - P. 490-502. - RR, TÜ.

505. **Braun-Gorgon, T.** SUBITO - der kooperative Dokumentlieferdienst der deutschen Bibliotheken // *Bibliotheksdienst.* - 1998. - Jg. 32, H. 1. - S. 33-49. - RR, TTÜ.

506. **Carpenter, J., Trohopoulos, I.** Mobile libraries and new information services in public libraries : issues arising from the MOBILE Project // *IFLA J.* - 1998. - Vol. 24, N 2. - P. 97-101. - EAR, ERÜ, RR, TÜ.

507. **Jackson, M. E.** Loan stars : ILL comes of age // *Libr. J.* - 1998. - Vol. 123, N 2. - P. 44-47. - RR.

508. **Kautto, V.** Tiedonhaun opetuksen integrointi ja arviointi // *Signum.* - 1998. - Vsk. 31, N 3. - S. 53-54. - EAR, RR, TTÜ, TÜ.

509. **Massey-Burzio, V.** From the other side of the reference desk : a focus group study // *The Journal of Academic Librarianship.* - 1998. - Vol. 24, N 3. - P. 208-315. - RR, TTÜ.

510. **Schwartz, C. A.** Restructuring serials management to generate new resources and services - with commentaries on restructurings at three institutions // *Coll. and Res. Libr.* - 1998. - Vol. 59, N 2. - P. 115-124. - Commentaries : p. 125-128. - TTÜ.

LUGEMINE

511. **Maloy, F. J.** Defending the freedom to read : a reflection of personal values and censorship // Coll. and Res. Libr. News. - 1998. - Vol. 59, N 3. - P. 169-170. - TTÜ.

BIBLIOGRAAFIA- JA INFOTÖÖ

512. **Karnitis, E.** Electronic information services in libraries of Latvia : the concept and its implementation = Elektroniskie informacionālie pakalpojumi Latvijas bibliotēkās : koncepcija un tās realizācija. - Rīga, 1997. - 33 p. - (Preprints / Latvijas Akadēmiskā bibliotēka). - TŪ.

513. **Ball, R., Pape, M.** Die Nutzung von CD-ROM-Datenbanken in einer Spezialbibliothek // Bibliotheksdienst. - 1998. - Jg. 32, H. 3. - S. 472-482. - RR, TTÜ.

514. **Beall, J.** Guaranteed hits : how to make your library's Web site stand out in Web search engines // Coll. and Res. Libr. News. - 1998. - Vol. 59, N 3. - P. 160-162. - TTÜ.

515. **Bruce, H.** User satisfaction with information seeking on the Internet // J. of Amer. Soc. for Inform. Sci. - 1998. - Vol. 49, N 4. - P. 541-556. - TTÜ.

516. **Dilevko, J., Grewal, K.** Neutrality and media literacy at the reference desk : a case study // Journal of Academic Librarianship. - 1998. - Vol. 24, N 1. - P. 21-32. - RR, TTÜ.

517. **Harter, S.** Scholarly communication and electronic journals : an impact study // J. of Amer. Soc. for Inform. Sci. - 1998. - Vol. 49, N 6. - P. 507-516. - TTÜ.

518. **Hehl, H.** Kostenlose bibliographische Datenbanken im Internet : ein Überblick // Bibliotheksdienst. - 1998. - Jg. 32, H. 3. - S. 526-541. - RR, TTÜ.

519. **Jokinen, M., Sorvali, U.** Keski-Suomen maakuntabibliografian neljä vuosikymmentä : painetuista julkaisuista internet-aikaan // Kirjamakasiini : Jyväskylän yliopiston kirjaston tiedotuslehti. - 1998. - N 1. - S. 4-12. - RR.

520. **Jost, M.** EULER - Ein EU-Projekt zur Integration heterogener Informationsquellen // Bibliotheksdienst. - 1998. - Jg. 32, H. 3. - S. 513-517. - RR, TTÜ.

521. **Kantor, P. B., Lee, J. J.** Testing the Maximum Entropy Principle for information retrieval // J. of Amer. Soc. for Inform. Sci. - 1998. - Vol. 49, N 4. - P. 557-566. - TTÜ.

522. **Konn, T.** Business information developments : the Russian experience 1989-1997 // J. of Librarianship and Inform. Sci. - 1998. - Vol. 30, N 1. - P. 25-34. - RR, TTÜ.

523. **Lagace, N., McClenn, M.** Questions and quirks : managing an Internet-based distributed reference service // Computers in Libr. - 1998. - Vol. 18, N 2. - P. 24-27. - RR.

524. **Morgan, E. L.** We love databases // Computers in Libr. - 1998. - Vol. 18, N 2. - P. 38-39. - RR.

525. **Mosley, P. A.** Creating a library assignment workshop for university faculty // Journal of Academic Librarianship. - 1998. - Vol. 24, N 1. - P. 33-41. - RR, TTÜ.

526. **Myllylä, R.** Lapsen tiedon tiellä tarvitaan hämmästys, kummastus ja opas // Kirjastoletti. - 1998. - Vsk. 91, N 5. - S. 170-171. - EAR, ELT, ERÜ, RR, TTÜ, TŪ.

527. **Nicholas, D., Marden, M.** Parents and their information needs : a case study : parents of children under the age of five // J. of Librarianship and Inform. Sci. - 1998. - Vol. 30, N 1. - P. 35-47. - RR, TTÜ.

528. **Nims, J. K., Rich, L.** How successfully do users search the Web? : One real-time site allows you to "spy" on searchers // Coll. and Res. Libr. News. - 1998. - Vol. 59, N 3. - P. 155-158. - TTÜ.

529. **Still, J.** The role and image of the library and librarians in discipline-specific pedagogical journals // The Journal of Academic Librarianship. - 1998. - Vol. 24, N 3. - P. 225-231. - RR, TTÜ.

INFORMAATIKA. INFOTEADUS

530. **Fabel, O.** Befragungsstudie vs. Publikationsanalyse : zur interpretation von Ranglisten der Forschungsaktivitäten deutscher betriebswirtschaftlicher Fachbereiche. - Magdeburg, 1997. - 10, 6 S. - (Preprint / Otto-von-Guericke-Universität Magdeburg. Fakultät für Wirtschaftswissenschaft ; Nr. 35, 1997) - Kokkuv. ingl. k. - TTÜ.

531. **Haverkamp, D. S., Gauch, S.** Intelligent information agents : review and challenges for distributed information sources // J. of Amer. Soc. for Inform. Sci. - 1998. - Vol. 49, N 4. - P. 304-311. - TTÜ.

532. **Iivonen, M., Sonnenwald, D. H.** From translation to navigation of different discourses : a model of search term selection during the pre-online stage of the search process // J. of Amer. Soc. for Inform. Sci. - 1998. - Vol. 49, N 4. - P. 312-236. - TTÜ.

533. **Veltman, K. H.** Frontiers conceptual navigation // Knowledge Organization. - 1997. - Vol. 24, N 4. - P. 225-245. - TŪ.

534. **White, H. D., McCain, K. W.** Visualizing a discipline : an author co-citation analysis of information science, 1971-1995 // J. of Amer. Soc. for Inform. Sci. - 1998. - Vol. 49, N 4. - P. 327-355. - TTÜ.

AUTOMATISEERIMINE JA INFOTEHNOLOOGIA

535. **Kansallinen** elektroninen kirjasto. - Helsinki, 1997. - 33 s. - (Opetusministeriön työryhmien muistioita ; 19 : 1997). - TTÜ.

536. **Aalto, E. L.** Elektra tieteilisten seurojen julkaisukanavana // Signum. - 1998. - Vsk. 31, N 4. - S. 70-72. - EAR, ERÜ, RR, TŪ.

537. **Arnold, J. M., Jayne, E. A.** Dangling by a slender thread : the lessons and implications of teaching of the World Wide Web to freshmen // Journal of Academic Librarianship. - 1998. - Vol. 24, N 1. - P. 43-52. - RR, TTÜ.

538. **Häkli, E.** Kirjastojen atk-toiminnan ajankohtaisia kysymyksiä // Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti. - 1998. - Vsk. 40, N 1. - S. 1-5. - EAR, RR, TŪ.

539. **Johnston, C.** Electronic technology and its impact on libraries // J. of Librarianship and Inform. Sci. - 1998. - Vol. 30, N 1. - P. 7-24. - RR, TTÜ.

540. **Lingras, P. J., Yao, Y. Y.** Data mining using of the rough set model // J. of Amer. Soc. for Inform. Sci. - 1998. - Vol. 49, N 4. - P. 415-422. - TTÜ.

541. **Pärssinen, L.** Kansallisaineistojen digitointi ja verkkokäyttö // Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti. - 1998. - Vsk. 40, N 1. - S. 11-16. - EAR, RR, TŪ.

542. **Thomas, B.** Infrastructure for an integrated library service // Scand. Publ. Libr. Quart. - 1998. - Vol. 31, N 1. - P. 19-21. - ERÜ, RR.

543. **Winston, I.** Canadiana looks to the future on CD-ROM // National Libr. News. - 1998. - Vol. 30, N 6. - P. 1-2. - RR.

544. **Wong, S. K. M., Butz, C. J., Xiang, Y.** Automated database schema design using mined data dependencies // J. of Amer. Soc. for Inform. Sci. - 1998. - Vol. 49, N 4. - P. 455-470. - TTÜ.

HOONED JA SISUSTUS

545. **Hujanen, E.** Vanhakin käy, kunhan paikka on keskustassa // Kirjastoletti. - 1998. - Vsk. 91, N 4. - S. 123-125. - EAR, ELT, ERÜ, RR, TTÜ, TŪ.

546. **Myllylä, R.** Suomen kansalliskirjasto : 400 kilometriä kirjastoa // Kirjastoletti. - 1998. - Vsk. 91, N 4. - S. 130-131. - EAR, ELT, ERÜ, RR, TTÜ, TŪ.

POOLA RAHVA- RAAMATUKOGUD TÄNA JA HOMME

HANNA OSIŃSKA-SZYMAŃSKA

Varssavi Keskraamatukogu raamatukoguhoidja

Poola riik ja muutuv raamatukogu *

Poola raamatukogunduse probleemid – peale rahvuslike iseärasuste – on needsamad, mis on iseloomulikud kogu muutuvale Keska ja Ida-Euroopale. Toimunu on mõjutanud raamatukogusid positiivselt, kuid toonud nende arengusse ka negatiivseid tendentse.

Raamatukogud kuuluvad neile institutsioonidele, kelle tegevus, areng ja sageli ka kogu eksisteerimine sõltub saadavatest dotatsioonidest. Neil pole oma majandustegevust, kui aga isegi on, siis on sellel teisejärguline osa. Mitmesugused tasulised teenused: ksero- ja fotokoopiate valmistamine, mikrofilmimine, infoteenused, grammofoniplaatide ja kassetide laenutamine, köitmis- ja trükitööd, oma väljaannete ja aktsiate müümine moodustavad vähem kui 10% raamatukogude sissetulekutest.

Poolas peaaegu puudub selline raamatukogude majandamise viis nagu toetuste saamine fondidelt või sponsoritelt. Tavaliselt on raamatukogud riigi või kohaliku omavalitsuse omand ja nii sõltub nende majanduslik olukord otseselt riigi ja omavalitsuse heaolust, aga ka üldisest kultuuripoliitikast – kuidas eraldavad neile riigieelarvest raha parlament ja valitsus ning kohalikust eelarvest omavalitsus.

Riigi raske, aeglaselt paremuse suunas areneva ühiskondliku olukorra tõttu on raskusi kõigil raamatukogudel. Napib nii komplekteerimise, tehniliste vahendite

ostmise, majanduskulude, remondi- kui palgaraha.

Kujunenud olukord on viinud selleni, et rahvaraamatukogud, püüdes turumajanduses hakkama saada, on hakanud otsima uusi tegevusvorme. Näiteks Ksiaźnica Pomorska raamatukogu organiseeris fondi "Know-How" toetusel äriinfo keskuse, Walbrzychi vojevoodkonna raamatukogu aga viib ellu projekti "Ühendatud Euroopas", mille raames toimuvad keelelaagrid ning mitmesugused konverentsid ja kohtumised kuulsustega üle maailma.

Majandusraskused ja raamatukogude likvideerimine/ ühendamine

Enne ühiskonnas toimunud muutusi oli Poolas tihe raamatukogude võrk, mis kohati isegi ületas tegelikud vajadused. Eriti palju asus väikesi raamatukogusid ja laenutuspunkte küldes. Raamatukogudes oli palju töötajaid, ruumid seevastu olid viletsad ja halvasti varustatud.

Viimastel aastatel on Poola raamatukogude olukord halvenenud, eriti maal, sest arvukaid hooneid on raske majandada. Halvenenud on maaraamatukogude varustatus kirjandusega, vähenenud on raamatukogude ja laenutuspunktide arv: 9558-st rahvaraamatukogust 1994. aastal jäi 1996. aastaks järele 9342 (216 raamatukogu vähem), 4981-st laenutuspunkti 3939 (1043 laenutuspunkti vähem). Maaraamatukogude lugejate arv vähenes samal perioodil 39 300 ja laenu-

tuste arv 749 100 võrra. Samal ajal suureneb linnaraamatukogudes pidevalt nii lugejate kui laenutuste arv.

Raamatukogude olukord sõltub suuresti ka nende praeguste haldajate, kohalike omavalitsuste võimalustest ja suhtumisest, mis pole sugugi alati heasoovlik. Sageli on kohalik omavalitsus majanduslikel põhjustel ühendanud rahvaraamatukogu kooliraamatukoguga või mõne muu kultuuriasutusega. Selle tagajärjel kaotasid need raamatukogud oma majandusliku iseseisvuse ning sõltuvad nüüd selle asutuse majanduslikest võimalustest, mille raames nad eksisteerivad. Vähenenud rahalised võimalused on paljude raamatukogude tegevusvälja kitsendanud, eriti on see halvendanud uute raamatute ostmise võimalusi. Sageli on raamatukogudele pakutud uued ruumid täiesti sobimatud.

Rahvaraamatukogude materiaalse tegevuse aluseks olevad seadused, 28. juulil 1997. aastal vastu võetud raamatukogude seadus ja 25. oktoobril 1991. aastal vastu võetud kultuurilise tegevuse organiseerimise ja juurutamise seadus raamatukogude ühendamist ei takista. Ühendatud rahva- ja kooliraamatukogudel, mida 1996. aastal oli 48-st vojevoodkonnast 31-s, kokku 322, on raskusi nii ühe kui teise raamatukogu funktsioonide täitmisega. Selline ühendamine ei saa olla eesmärk omaette, vaid üks võimalus raskete aegade üleelamiseks. Õnneks on märke raamatukogude olukorra stabiliseerumisest, kuigi üsna pikaks ajaks jääb kindlasti veel küsimus, kuidas saada piisavalt vahendeid uudiskirjanduse muretsemiseks ja nüüdisaegse tehnoloogia juurutamiseks.

Uus administratiivne jaotus

Poola rahvaraamatukogud on tihedalt seotud riigi administratiivse jaotusega. Rahvaraamatukogude võrk koosneb vojevoodkonna-raamatukogudest (49

* Biblioteki polskie wobec przemian zachodzacych w Polsce // Informacja biznesowa w bibliotece. - Warszawa, 1995.

vojevoodkonna-raamatukogu) ja kohalikele omavalitsustele alluvatest raamatukogudest (valla-, linna- ja valla-linnaraamatukogud /keskne/), lisaks ühiskondlikel alustel töötavad laenu- tuspunktid. Iseseisvusajal toimuvad territoriaalsed muudatused tingivad muutusi ka raamatukoguvõrgus. 1998. aastal on ette nähtud vojevoodkondade arvu vähendamine, viies sisse vojevoodkonna ja valla vahele veel keskmise suurusega territoriaalsed üksused. Seega on ette näha vojevoodkonna-raamatukogude arvu vähenemist ja uute raamatukogude loomist.

Rahvaraamatukogude teadus- raamatukogudena

Raamatukogude diferentseerumise tähtsaimaks faktoriks on nende teaduslik staatus. Alused raamatukogudele teadusliku staatuse omandamiseks andis 9. aprilli 1968. aasta raamatukoguseadus. Tänapäeval on teaduslikud suurte linnade rahvaraamatukogud ning kultuuri- ja ülikoolikeskuste raamatukogud Varssavis, Wrocławis, Torunis, Szczecinis, Poznanis, Łódzis, Lublinis, Krakówis, Katowices, Bydgoszczis. Nende raamatukogude kogud on suurusjärgus 500 000 kuni 2 miljonit köidet, selle hulgas ka hinnalisi ajaloolise ja kultuuriloolise väärtusega kollektsioone.

Teadusraamatukogude hulka kuulumine annab peale au ja tiitli ka mõningaid privileege. Tähtsaimad privileegid on teadusuuringute komiteelt dotatsiooni saamine välisajakirjade tellimiseks ning raamatukogundus- ja bibliograafiaalaseks teadustööks. Praktikast on aga teada, et isegi seda vähest raha ei kasutata sihipäraselt potentsiaalsete sponsorite majandusraskuste tõttu.

Palju selgemad ja täpsemad on teadusliku staatusega raamatukogude kohustused. Kultuuriministeeriumi väljatöötatud kriitikaaluste järgi on need:

- raamatukogundusala teadustöö tegemine, uuringute tulemuste tutvustamine ja praktikasse rakendamine;

- kaasaaitamine raamatukogukaadri professionaalsete oskuste andmisele ja täienduskoolitusele;

- oma teadustööde, dokumentatsiooni, bibliograafiate ja didaktiliste käsiraamatute väljaandmine;

- raamatukogunduslike teaduslike uurimuste aineseks olevate materjalide kogumine ja töötlemine.*

Uued autoriõigused

Palju kahtlusi ja probleeme on raamatukogudele, eriti suurtele linnaraamatukogudele, tekitanud 4. veebruaril 1994. aastal kehtima hakanud autoriõiguse seadused. See puudutab raamatukogudest laenutatavaid väljaandeid, nende kopeerimist, filmide ja helikassetide seni tasuta laenutamist, samuti lühiajalise kasutusega plakateid, kaarte ja fotosid. Suurem osa raamatukogude probleemidest on tekkinud seetõttu, et autoriõigust puudutavad seadused pole küllalt läbi mõeldud ega tänapäevatingimusi arvestavad. Autoriõiguste tähtsaimaks printsiibiks on, et teose ükskõik millisel kujul paljundamine tuleb kooskõlastada autori või tema pärijatega. Kuid seaduses on ette nähtud litsentsidega määratletud erandid, mille hulka kuuluvad ka raamatukogud neis asuvate teostega.

Rahvaraamatukogude automatiseerimine

Raamatukogud peavad vastama aja nõudeile ja see kohustab neid rakendama oma töös arvuteid ja arvutivõrke. Raamatukogude tagasihoidlik finantseerimine riigi poolt ja ühtse riikliku programmi puudumine sunnib raamatukogusid ise automatiseerimise eest hea seisma.

Poola Rahvusraamatukogu direktori asetäitja Jan Wołosze koostas rahvaraamatukogude automatiseerimise kava. Selles on ette nähtud kataloogimise (selle aluseks kasutatakse poola rahvusbibliograafia raamatute andmebaasi *Przewodnika Bibliograficznego*) ja laenutamise automatiseerimine ning üleriigilise otsüstee mi loomine. Poola Raa-

matukoguhoidjate Ühingu vahendusel saadi raha Poola Kultuuri- ja Kunstiministeeriumilt ning juba 1993. aasta lõpul said mõned raamatukogud tasuta paketi MAK ja rahvusbibliograafia retrospektiivse andmebaasi. Aastail 1993–1994 sai andmebaasi 187 raamatukogu, neist 150 ministeeriumi toetusel. Rahvusbibliograafia andmebaasi koostamisel võeti kasutusele uus bibliograafiakirje formaat MARC-BN.

Rahvaraamatukogude automatiseerimine tekitas palju probleeme, mis kõik algasid raskustest programmi valikul. Kuna üleriigiliku automatiseeritud süsteemi valimine oli vaevaline ning võttis kaua aega, ostsid ning juurutasid paljud vallaraamatukogud ise oma süsteemi. Sageli juhtus aga, et raha visati tuulde, sest valitud süsteem osutus ebaefektiivseks – seda kas ei saadud või ei osanud ebakompetentsed raamatukoguhoidjad rakendada. Tihti alustati mingi kindla töö automatiseerimisest, nagu näiteks koduloo- bibliograafia, andmebaas kohalike kirjanike kohta, kataloogikaartide printimine, väljaannete koostamine vm. Kõik see tulenes asjaolust, et traditsioonilisi raamatukogutöid taheti teha arvuti abil, mitte korraldada ümber kogu tööd automatiseeritud süsteemile vastavaks.

Praeguseks on enamik rahvaraamatukogusid otsustanud luua ühtse jooksva rahvusbibliograafia andmebaasi. Kirjed sellest andmebaasist kopeeritakse paralleelselt koostatavasse oma raamatukogu kataloogi. Selle kõrval omandavad üha suurema populaarsuse CD-ROM-id, multimeedia ning internet.

Rahvaraamatukogude raamatukoguhoidjad leiavad, et raskeimad probleemid tekivad rahvaraamatukogude automatiseerimises sellest, et puuduvad:

- kvalifitseeritud töötajad (vähe on automatiseeritud raamatukogude probleeme komplekselt nägevaid ja neid probleeme lahendada oskavaid inimesi);

* Kryteria prawne i merytoryczne zaliczenia bibliotek do naukowych – w odniesieniu do bibliotek publicznych // Bibliotekarz 1995, N. 12.

- objektiivne info kättesaadavate programmide kohta;
- raamatukogude koostöö programmide valikul;
- vastavad sidekanalid.

Suurimaks takistuseks rahvaraamatukogude automatiseerimisel on aga vajaliku raha puudumine.

Varssavi raamatukogude automatiseerimine

Lõpetuseks tahaksin rääkida veidi raamatukogust, kus ise töötan. Varssavi Keskraamatukogu pole mitte ainult pealinna suurim rahvaraamatukogu, vaid ka vojevoodkonna-raamatukogu, mis peab koordineerima Varssavis ning vojevoodkonnas asuva 334 (31. 12. 1996) raamatukogu tööd. Need ülesanded võib jagada kaheks: meetodiliste nõuannete pakkumine ja võrgu teenindamine. Viimase hulka kuuluvad näiteks kogu piirkonna raamatukogude komplekteerimine, rajooni kohta materjalide kogumine, koduleobibliograafia koostamine ning infoteenindus.

Varssavi Keskraamatukogu saab sundeksemplari. Raamatukogus oli 1996. aasta lõpuks 1 300 000 eksemplari raamatuid ja ajakirju, aasta jooksul osteti 25 000 eksemplari ja raamatukogu kümmet lugemissaali ning kaht kojulaenupunkt külastas 190 000 lugejat.

Kõik automatiseerimisega seotud küsimused langesid meie raamatukogule 1992. aastal, mil loodi ka vastav ametikoht. Järgmisel aastal loodi juba osakond, kelle ülesandeks on raamatukogude automatiseerimise koordineerimine ja kogu võrgu raamatukogudele arvutite ning tarkvara ostmine. Esimeseks sammuks oli võrgu raamatukogude teenindamise osakonna töö automatiseerimine, milleks valmistati ette andmebaas MAJA paketi MicroCDS/ISIS (praeguseks konverteerituna programmi MAK). See 1992. aasta lõpust alates tegutsev andmebaas sisaldab turule ilmunud uudisteoste nimestiku, mille alusel tellivad raamatukogud endale Varssavis asuva keskraamatukogu kaudu kirjandust ja kataloogikaartide komplekte.

1993. aastal algas ka koostöö Rahvusraamatukoguga ühiste andmebaaside loomiseks. Nii näiteks anname andmeid 1950. aastani ilmunud poola ajakirjade kohta andmebaasi POLARKA. Neid andmeid kasutame samas ka ise oma vastava andmebaasi loomiseks.

Juulist 1994 registreeritakse arvutikataloogis kogu raamatukogu sundeksemplarina saabunud kirjandus. Loodud on andmebaas ka Varssavi kohta (*Bibliografia Warszawiy*). 1996. aastast on

need andmebaasid kättesaadavad lugejaile kahe terminali kaudu kataloogisaalis, raamatuhoidja vahendusel ka mujal. Lugejate käsutuses on ka andmebaasid CD-ROM-idel (näit. bibliograafilised, biograafilised, juriidilised, multimeedia sõnastikud, entsüklopeediad).

1995. aastal alustati kogu raamatukoguvõrgu automatiseerimist ühtses võrgus olevate arvutitöökohtade loomiseks vojevoodkonna- ja linnaraamatukogudes ning keskraamatukogus. 1997. aasta juulis ja augustis oli neid kohti 145. Aasta lõpul oli raamatukogul 57 arvutit, neist 3 võrgu serverit. Detsembris 1997 osteti integreeritud raamatukogusüsteem ALEPH.

Varssavi Linnaraamatukogu sai esimese rahvaraamatukoguna 1994. aastal juurdepääsu rahvusvahelistele andmebaasidele ja 1997. aastal interneti püsiühenduse. Kõige enam kasutatakse aga elektronposti, mis erialainfo kiire vahendamise kõrval võimaldab näiteks päringute kiiret edastamist otsinguteks teise raamatukogu CD-ROM andmebaasidest jmt. Raamatukogudele on kasulik ka osalemine nii rahvuslikes kui rahvusvahelistes jututubades. Poola raamatukoguhoidjate vahel etendab tähtsate probleemide arutamise ja kogemuste vahetamise rolli lehekülj AIBIBL. Kõige populaarsemaks infosüsteemi kasutamise viisiks on internetis oma kodulehekülje avamine. Varssavi Keskraamatukogu kodulehekülj on:

<http://www.biblpubl.waw.pl>

Kokkuvõtteks

Poola rahvaraamatukogude töös on probleeme, mida siin ei olnud võimalik käsitleda. Tulevikus kaob kindlasti rahvaraamatukogude keskne juhtimine – demokraatliku riigikorra arenedes saab iga raamatukogu õiguse ise otsustada. Raamatukogu traditsioonilistele ülesannetele lisandub uusi, tulevikuühiskonnale vastavaid, mille täitmiseks vajabki raamatukogu nüüdisaegset tehnoloogiat.

Vene k. vahendusel tõlkinud Ene Riet

Varssavi Linnaraamatukogu juurdeehitis.

T EETÄHISED

VAIME KABUR

Vaime Kabur töötas Eesti Rahvusraamatukogu bibliograafia osakonnas 36 aastat (1947–1983). Bibliograafia ja raamatukogunduse erihariduse omandas Tartu Ülikoolis eksternina (1950). Süvendatuma kirjandushariduse ja -huvi tõttu jäi valdkondadest tema hooleks kirjandus. Aga ta tegeles ka palju muuga: tundis rõõmu lugejateenindusest, teiste raamatukogude nõustamiskülastustest ja mõttevahetusest RK kolleegiumis. Toimetas tõlkekirjanduse ja teatribibliograafiaid. Pidas sidet enamasti raamatukogupõhiste kultuuriülikoolide kirjandusosakondadega. Nn. soovitusnimestike ajastul õnnestus tal keskenduda teadusbibliograafiate koostamisele (B. Alver, A. Hint, J. Kross (uustrükk 1997, kirjastus "Bibliotheca Baltica"), P. Kuusberg, L. Promet, M. Raud, J. Semper, J. Smuul, D. Vaarandi). Püsiväärtusega on "Loomingu" bibliograafiad 1923–1940 ja 1940–1984.

Alljärgnevalt Vaime Kaburi meenutusi.

Kui lõpetasin 1928. aastal Vihula 6-klassilise algkooli, kinkis Viru maavalitsus mulle pühendusega "paremale lõpetajale" koguteose "Virumaa". Raamat on alles ja olen seda palju kasutanud. Tänavu – 83-aastaselt – sain Riigivapi viienda klassi ordeni ja Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingult Lennart Meri "Presidendikõned", mida laenatult oligi mul juba töös vaja läinud.

Eks nende kahe raamatu vahele ole mahtunud terve elu. Ja palju raamatuid. Karjapõlves avastasin

Marie Underi kogu "Hääl varjust", mis on jäänud tänaseni eesti luule lemmikraamatuks. Rakvere ühisgümnaasiumis oli lauasahelis "Eesti nüüdislühirika", millest ikka üksteisele salme võtsime. Tartus õppisin eesti keelt ja kirjandust ning valmistusin ka õpetajakutseks ülikooli juures olevas aastas Pedagoogilises Instituudis. Oli tugev rühm, tegime palju, oli didaktikat ja praktikat. Minu metoodiline töö puudutas luule käsitlemist keskkoolis. Et Tartus vaba õpetajakohta ei olnud, nagu mulle ütles linna haridusosakonna juhataja Helene Johani, registreerisin end 1940. a. sügisel tööbörsil. Sealt võttis Richard Antik mind kohe tööle Arhiivraamatukogusse. Tööpäev kestis 9-st 15-ni, õhtupoolikuti jätkasin professor Gustav Suitsu kirjandusseminaris. Oodati aspirantuuri avamist, mis aga aina edasi lükkus. Alles 1941. a. kevadel kuulutati välja võistluseksamid. Sain sisse eesti kirjanduse ainsale kohale (võrdluseks: marksismileninismis oli kohti kuus).

Aga heal saatusel olid minuga teised mõtted: 1947 alustasin uuesti Toompeal raamatukogus ja sinna ma jäin. Kontrollitud sissepääs, range kord ja valdavalt naistöötajad (sõda võttis ju mehed) jättis kinnise naisasutuse mulje, aga omamoodi seostus see üldise suletud süsteemiga ja selle sees oli meeldiv. Andku küll vapilõvid andeks, et me nende kuldseid kogud raamatukogu ilukoidete nahkselt seljalt armutult maha kraapisime. Aga vabariigi vastu panu oli visa ja endise Riigi-

raamatukogu tuumik tugev. Muidugi pidi tööd tundma ja tegema, aga tundma ka nõukogude korda ning ideoloogiat, et see sinu üle ei valitseks. Hoolimata kõvast "kommunistlikust kasvatuses" ja repressioonidest kujunesid õiged eluhoiakud, mille põhjal kõik väär või väärdunu kohe silma torkas. Käis ju külm sõda. Kuigi olukorda muuta ei saanud, siis vähemalt teadvustada, ja sellestki oli palju kergem. Mäletan, kui kunagi oli lugemissaal avatud kella 23-ni, pidi kord hilisel kellaajal laenu-taja telefonis täpsustama miilitsale direktori nime. Ta tegi seda sõnadega: "... a nagu aabits, veel kord a nagu aabits, r nagu ratas, e nagu eesel." "Miks te teda maha ei võta?" öeldi ka ministeeriumis, aga ega meie teda ametisse pannud. Käibetõena levis ülema ülbe sõna: "No lolluse pärast pole meil veel kedagi maha võetud."

Valitses ju rangelt ideoloogiline kaadripoliitika ja tegelik sunnimaigus. Aegajalt oli küll säravaid eriala lõpetajaid, aga neid ei saanud tööle võtta, kui neil polnud Tallinna sissekirjutust. Elamispinna järjekorda aga võeti alles siis, kui Tallinnas oli elatud kaheksa aastat. Tundsin seda kõike enda nahal: elasid 17 aastat kaasüürilisena ja – ainult tänu kirjanikele – 15 aastat nelja leibkonna ühiskorteris, mille järel sain praeguse ilusa ühetoalise Lasnamäel.

V ANIMAD VENE KEELE ÕPIKUD

RR-i HARULDASI RAAMATUID

LARISSA PETINA

Eks tööd ole tehtud omajagu, aga mis sest tagantjärele enam – kogu aeg tuleb midagi uut peale ja ka loomult pole ma “tagurpidisõudja”. Küll aga on südamele jäänud mõnigi tegemata töö, sest minu aeg sai otsa. Neid töid on nii mõttes mõlkunuid, kui on olnud ka otseseid äraütlemisi.

Kord mõtlesin kirjutada teemal “Lahemaa ja raamat”, mis polnuks pelgalt sotsioloogiline, vaid olnuks süvaurimus, sest mulle olid meelde jäänud mitmed inimesed, keda kohtasin, kui kogusin seal paaril suvel Emakeele Seltsi stipendiaadina murret. Leidsin ka eestikeelse Piibli esmatrüki, mida oldi nõus loovutama, kui asendan selle mõne teisega, aga jätsin kõik sennapaika ootele, sest sõda oli juba õhus.

Kahju on ka, et ei jõudnud teha Uku Masingu bibliograafiat. Küll olnuksin nõus juhendama, sest paljalt entusiasmiga seda tööd ei tee (aga ka mitte ilma selleta), määravad on teadmised ja ametioskus.

Aga imelik küll, et alati ei aita oskusedki. Ikka on näha, kuidas kord õpitu või pealesunnitu muutub rutiiniks ja elab vajaduseta edasi. Värske näide: “Helene Johani” (1998), mille alapealkirjaks on kohatult *personaalnimestik* – selle asemel, et eesti keeles öelda *bibliograafia*. Nii elab kord valesti tõlgitud ja juurutatud vene “ukasatel” edasi.

Ometi – tulles veel ühe teetähise juurde – kirjutas mulle Tartu Ülikooli Raamatukogu nimel Peeter Olesk: “Bibliograafiad on ühe rahva vaimse vara mõõdupuu.”

Esimesed kirjaoskuse algõpetuse õpikud – aabitsad ja grammatikad – on erilise tähtsusega iga rahva kultuuri ajaloo. Nende ilmumine määrab paljuski nii kirjanusliku keele kui ka keeleteaduse arengusuunad.

Esimesed trükitud vene keele õpikud on teada 16. sajandi lõpust. Ivan Fjodorovi *Азбука* (Львов, 1574) on esimene kirjaoskuse algõpikute reas Lavrenti Zizani, *Грамматика гоброглаголиваго елино-словенскаго языка* (Вильно, 1591) ja *Грамматика словенска* (Львов, 1596) aga esimesed tolleaegse raamatukeele grammatilist ehitust kirjeldavad trükised.

17. sajandi esimesel poolel olid vene lastel lugema ja kirjutama õppimisel abiks vendade Mamoništite poolt Vilniuses (1618, 1621) välja antud aabitsad. Neile tulid lisaks Moskvas *Petsatnõi Dvor’is* trükkal Vassili Burtsovi trükitud aabitsad (1634, 2. trükk 1637). Moskva trükikojas trükiti aabitsaid ka varem, tunnivalveraatute lisadena, kuid eraldi väljaannetena ilmusid need alles 17. sajandi teisel poolel (1657, 1664, 1667, 1669).

Meid huvitavate vanas kirja viisis õpikute seas väärivad esiletõstmist tuntud teoloogi, poeedi ja pedagoogi Polotski Simeoni koostatud aabits (Москва, 1679), samuti esimene illustreeritud aabits, kusjuures graveeritud oli nii tekst kui ka pildid, mis valmis *Petsatnõi Dvor’i* toimetaja Karion Istomini ja graveerija Leonti Bunini koostöös (Москва, 1694, 2. trükk 1696). Tänapäeva lugeja

võib viimati mainitud raamatut tunda kauni faksimileväljaande järgi (Ленинград, 1981). 18. sajandi alguses oli Venemaal laialt käibel aabits, mille autoriks teine *Petsatnõi Dvor’i* toimetaja – Fjodor Polikarpov, kes hiljem sai Moskva sinodi trükikoja direktoriks. Sama populaarne oli aabits, mille autoriks tuntud kirikutegelane Peeter I valitsemisajast, vaimulik kirjamees ja Peeter I lähedane kaasvõitleja Feofan Prokopovitš. Tema raamat, pealkirjaga *Первое учение отроком* (Спб., 1720) pidas vastu mitu kordu trükki ja oli esimene Aleksander Nevski kloostris trükikojas trükitu.

Erinevalt kirjaoskuse algõpetuse omandamiseks vajalikest raamatuid avaldati grammatilisi juhendeid 17. sajandil äärmiselt harva. Peamiseks ja tegelikult ainukeseks abivahendiks tolleaegse kirjakeele normide tundmaõppimisel oli tuntud kirjaniku-publitsisti ja kirikutegelase Meleti Smotritski (u. 1572–1630) *Грамматика славенския правильное синтагма* (Евье, 1619). See keeleteaduslik töö nägi esmakordselt trükivalgust Vilniuse lähedal õigeusu venaskonna trükikojas ja elas seejärel üle mitu kordu trükki, ka parandatud ja täiendatud kujul nii Moskvas (1648, 1721) kui ka teistes Venemaa linnades. Smotritski grammatikat on Lomonossov nimetanud “õpetatuse väravaks”. Selle ja hiljem tema põhjal koostatud diakon Fjodor Maksimovi grammatika (Спб., 1723) järgi õppisid Venemaa koolilapsed kuni 18. sajandi keskpaigani.

Tuleb rõhutada, et kõik maini-

tud aabitsad ja grammatikad, mille loetelu pole kaugeltki täielik, fikseerisid raamatukeele, s.t. vana-slaavi ehk kirikuslaavi keele norme, vaid harva kaasates ka üksikuid vene ja ukraina keele elemente. Tegelikult vene keele grammatilised kirjeldused ilmusid hiljem, 17. sajandi lõpus, kusjuures nad olid kirjutatud võõrkeeltes ja mõeldud elava vene keele tundmaõppimisest huvitatud välismaalastele.

Esimeseks sellelaadseks käsiraamatuks loetakse H. W. Ludolfi (1655–1710) 1696. aastal Oxfordis välja antud ladinakeelset teost (*Grammatika Russica quae continet non tantum praecipua fundamenta Russicae Linguae...* Oxonii, 1696). Järgmise grammatika koostas prantsuse keeles teaduste akadeemia tõlk Ivan Gorlitski (1688–1777) ja see ilmus anonüümsena Sankt-Peterburgis 1730. aastal (*Grammaire françoise (!) et russe en langue moderne...* SPb., 1730). Aasta pärast nägi sealsamas Sankt-Peterburgis trükivalgust lühike saksakeelne vene keele grammatika, autori nimi jällegi

näitamata. See grammatiline ülevaade, mille autoriks oli teaduste akadeemia adjunkt Vassili Adodurov (1709–1780), ilmus E. Weismanni vene keelde tõlgitud leksikoni *Deutsch-Lateinisch- und Russisches Lexicon, samt denen Anfangs-Gründen der Russischen Sprache...* (SPb., 1731) lisana. Kaks aastakümnet hiljem avaldas Michael Groening (1714–1778) Stockholmis eraldi raamatuna rootsikeelse vene keele grammatika (*Thet är Grammatica Russica, eller Grundelig Handledning til Ryska Språket*. Stockholm, 1750). Ja lõpuks, 1757. aastal, ilmus Mihhail Lomonossovi (1711–1765) **Российская грамматика** (СПб., 1757) esimene elava vene keele grammatilisi norme kirjeldav trükiteos./1/

Lomonossovi grammatika sai asendamatuks õppevahendiks juba 18. sajandil valmis temast kuus kordustrukki (СПб., 1765, 1772, 1777, 1785, 1788, 1799). Esimeste kordustrukide tiitel-lehed on identsed esimese trüki tiitellehega – ilmunisaastaks on märgitud 1755, mis tegelikult oli

käsitöö valmimise ja trükkiandmise aasta. Raamatu esitrüki kaunistab ka frontispiss, mille idee töötas välja Lomonossov, pildi joonistas kunstnik I. Grimmel, vasegravüüri teostajaks aga oli Ivan Sokolov, üks parimaid graveerijaid 18. sajandi Venemaal. Frontispiss kujutab keisrinna Jelizaveta Petrovnat, kes uurib grammatikat ümbritsetuna mitmesugustest seisustest ja rahvustest Vene riigi alamatega. Ühel figuuril allegoorilise kompositsiooni esiplaanil võib tuvastada portreeilise sarnasuse raamatu autoriga.

Lomonossovi *Российская грамматика* esitrükk leidub ka Eesti Rahvusraamatukogu kogudes. Omaniku sissekirjutus meie eksemplaril näitab, et see küllaltki haruldane vene keele grammatika väljaanne sattus Eestisse juba 18. sajandi lõpul. 1786. aastal on raamatu omanikuks saanud Mihhail Jegorjev, Tallinna Ülemmaakohtu ametnik./2/ Tempel *Gymnasium zu Reval* samas eksemplaris osutab raamatu edaspidisele kuulamisele Tallinna vanimale gümnaa-

Mihhail Lomonossovi "Vene keele grammatika".

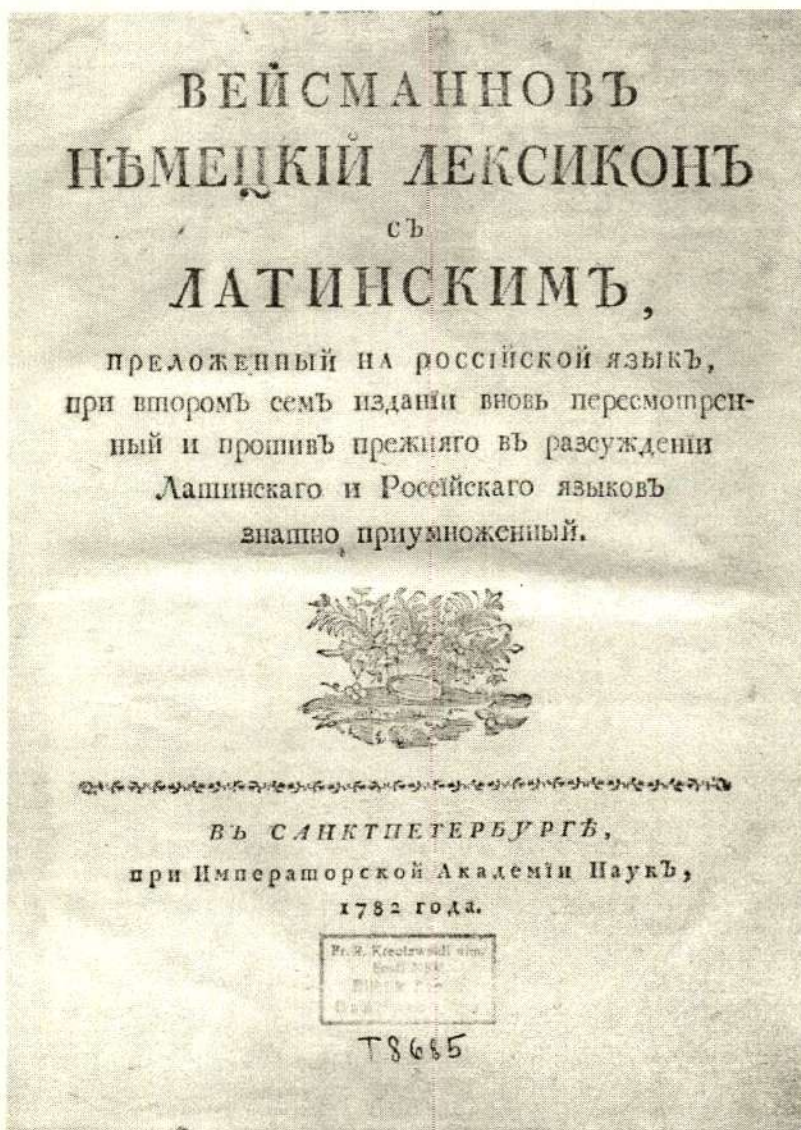
siumile, kus seda arvatavasti kasutasid nii õpilased kui ka pedagoogid./3/ Eesti Akadeemiline Raamatukogu ja Tartu Ülikooli Teaduslik Raamatukogu on Lomonossovi lingvistilise oopuse kuuenda trüki omanikud. Sama teose saksa-keelne tõlge aga (*Russische Grammatik verfasst von Herrn Michael Lomonossov... Aus dem Russischen übersetzt von Johann Lorentz Stavenhagen*. SPb., 1764), mille Lomonossovi järelevalve all teostas teaduste akadeemia arhivaarius J. L. Stavenhagen ja mis on varustatud autori sissejuhatava artikliga, leidub kõigis kolmes ülalnimetatud Eesti raamatukogus.

Lomonossovi töö trükkis avaldamine nii vene keeles kui ka saksa tõlkes juba 18. sajandil tõi autori lingvistilistele ideedele laialdase tuntuse ja kinnistas kauaks tema raamatule *esimese emakeelse vene keele grammatika* kuulsuse. Tegeli-

kult aga valmis esimene vene keele grammatiline kirjeldus juba 18. sajandi 30. aastatel, s. o. rohkem kui viisteist aastat enne Lomonossovit. Selle teose anonüümset käsikirja säilitatakse Sankt-Peterburgi Teaduste Akadeemia Raamatukogus (kohaviit: 16.7.3). Käsikirja on detailselt uurinud üks tänapäeva juhtivaid slaviste B. A. Uspenski, kes tõestas veenvalt Vassili Adodurovi autorlust./4/ Vassili Adodurov, teaduste akadeemia kõrgema matemaatika kateedri adjunkt, oli kaasaegsetele hästi tuntud kui lingvist ja pedagoog (õpetas vene keelt ka tulevasele Vene keisrinnale Katariina Teisele, tollal veel Anhalt-Zerbsti printsessile Sofia Frederike Augustele). Adodurov tegeles lingvistikaga tõsiselt, tema sulest pärineb rida vene filoloogia alaseid töid, teiste seas ka ülalmainitud Weismanni leksikoni lisana

ilmunud saksakeelne grammatiline ülevaade (*Anfangs-Gründe der Russische Sprache*). Adodurovi vene keele normatiivne grammatika oli, nagu näitas B. Uspenski, üpriski originaalne töö, tema poolt soovitatud foneetilised ja ortograafilised reformid aga edestasid oma aega.

Adodurovi grammatikat tundsid kaasaegsed käsikirjaliste koopiatega järgi. Üks neist ümberkirjutustest sattus ka Sankt-Peterburgi akadeemilise gümnaasiumi rootslasest õppejõu Michael Groeningi kätte, kes, naasnud 1748. aastal kodumaale, tõlkis selle rootsi keelde ja andis 1750. aastal trükki, ilma autorilt luba küsimata või talle osutamata. Seda Rootsi väljaannet on mainitud ka ülalpool võõrkeelsete vene keele grammatikate loetelus. Anonüümsus ümbritseb Vassili Adodurovi isikut kummalisel kombel tänase päevani. Igal juhul Eesti teadusraamatukogude kataloogides, kus Weismanni leksikone on piisavalt, teiste seas ka 1. väljaanne (SPb., 1731), ei leia me leksikoni lisana ilmunud grammatika autori nime./5/

E. Weismanni leksikoni lisana ilmus V. Adodurovi saksakeelne vene keele grammatika.

1. Lomonossovi grammatikat on üksikasjaliselt kirjeldatud tänapäeva bibliograafias (vt.: Сводный каталог русской книги гражданской печати XVIII века, 1725–1800. М., 1964. Т.2. № 3774–3780) ja põhjalikult uuritud (Макеева, В.Н. История создания "Российской грамматики" М. В. Ломоносова. М.; Л., 1961).

2. Raamatu eeslehel asuva gallustindiga tehtud sissekirjutuse täielik tekst on: *Сия грамматикъ Верхняго Земскаго суда Ревельскаго наместничества канцеляриста Михаила Егорьева. Досталась мне 1786го Ноября 25 дня.*

3. Rahvusraamatukogu eksemplar on ligikaudselt 1860. aastatel gümnaasiumi fundamentaalraamatukogu käsikirjalisse süstemaatilisse kataloogi sisse kantud. Vt.: *Catalogus systematicus librorum Bibliothecae fundamentalis Gymnasii Revaliensis Imperatoris Nikolai primi. P. 2. Abt. 12: Russische Sprache u. Literatur. Nr. 316, lk. 94.* (Kataloogi käsikirja säilitatakse Eesti Rahvusraamatukogu haruldaste raamatute osakonnas.)

4. Успенский Б. А. Первая русская грамматика на родном языке. М., 1975.

5. Weismanni leksikon V. Adodurovi grammatikaga on olemas järgmistes Eesti raamatukogudes ja arhiivides: Eesti Ajaloo Arhiiv (1. vlj.: Спб., 1731. Tartu raekoja eksemplar omandamise daatumiga: 1739); Eesti Akadeemiline Raamatukogu (2. vlj.: Спб., 1782; 3. vlj.: Спб., 1799); Eesti Rahvusraamatukogu (1. vlj.: Спб., 1731. Eksemplar on defektne, ilma tiitelleheta ja grammatikata; 2. vlj.: Спб., 1782). Selle grammatilise ülevaate autor on teadusringkondades ammu tuntud ja talle on viidatud ka raamatus: Сводный каталог русской книги гражданской печати XVIII века, 1725–1800. М., 1962. Т.1. № 881).

VÕRDLEV MÜTOLOOGIA

ANNE LILL

Tartu Ülikool
klassikalise filoloogia professor

Jaan Puhvel. Võrdlev mütoлогия. – Tartu : Ilmamaa, 1997. – 310 lk. – (Eesti mõttelugu. 12).

Jaan Puhveli "Võrdleva mütoлогия" (edaspidi VM) ilmumine eesti keeles on suursündmus meie kultuuriloos. Autori sõnul kasvas raamat välja loenguseeriast, mida ta on pidanud alates 1959. aastast oma koduülikoolis USA-s (*University of California*, Los Angeles). Eestikeelne teos on autoriseeritud ja kohandatud tõlge ingliskeelsest originaalst, mille esmatrükk ilmus 1987. a. Võrdleva müto-

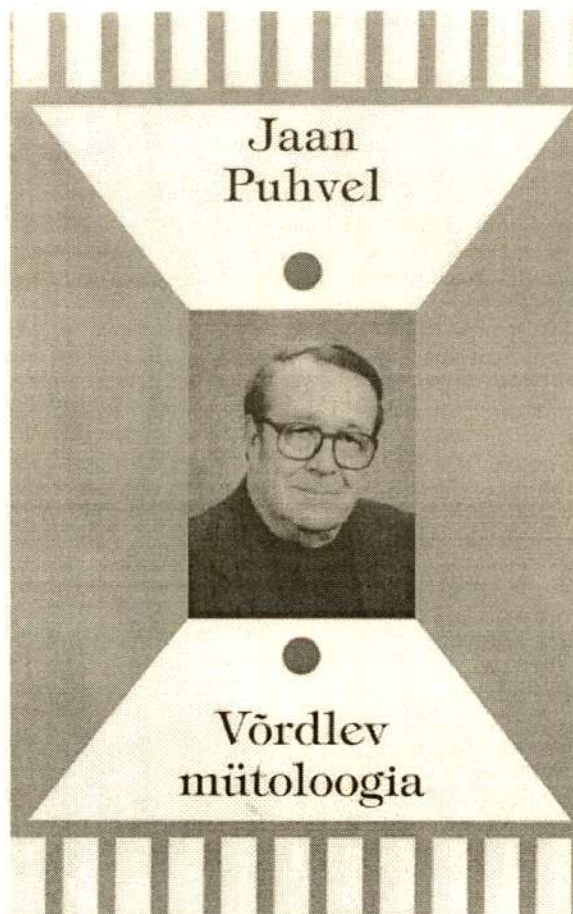
loogia temaatika ja sisuarendus viib erinevatest ajalistest ja geograafilistest allikatest pärit indoeuroopa müüdid tagasi ühistele lähtemotiividele ja -teemadele. Müüdiaines mõtestatakse lahti võrdleva keeleteaduse vahendusel, millega liitub kultuurilooline andmestik. Müütilisest minevikust tuuakse välja muistsed jumalad ja kangelased koos nende erakordsete tegudega. Seostades müüdi loome alused indoeuroopa kultuuri leviala kaugemate paikade vahel, jälgitakse neid alates Indiast ja Iraanist kuni Germaania ja Skandinaaviani.

VM kujutab endast teost müütidest, mis on kirjutatud lingvistilise pilguga. Sellest lähtuvalt on mütoлогияkäsitluse aluseks keel kui vaimse pärandi kandja. Just keele kui kultuurikandja vahendusel selguvad erinevad vaimse kultuuri tahud (usund, müüt, eepos, saaga, rahvalaul, kirjajalik pärimus. /lk. 46/ Võrdleva meetodi abil saab sellise vaatluse abil tabada tükikesi ja luua hüpoteetiline pilt algsest elavast usundist, mis müüdis olemuslikult sisal-

lus. Kui keeleainesele lisada arheoloogia ja kultuuriloo andmed, omandab minevikuhämarusse varjunud traditsioon meie jaoks uudsed ja selgemad piirjooned. VM kui indoeuroopa kultuuri süvatundmisel põhineva teose alus on võrdlev-keeleteaduslik, millega liitub Jaan Puhveli kui klassikalise filoloogia spetsialisti eruditsioon antud erialal. Müüdimaaailma käsitlus tõuseb aga teoses kõrgemale üksikute erialade vaatlusväljast, sulatades endasse keele-, ühiskonna- ja kultuurinähtused. Nii pakub raamat huvi samavõrd keeleteadlasele kui ka ajaloolasele, folkloristile, teoloogile, klassikalisele filoloogile ja paljudele teistele humanitaaralade esindajatele.

Teos algab müüdiuurimuste ajaloo tutvustamisega, andes lühikese, kuid tabava ülevaate, kuidas müüte on püütud lahti mõtestada.

Müüte võib käsitleda mitut moodi. Läheneemisviiside erinevus on põhjustanud uurijate vahel tihti metodoloogilist võitlust, kus vaenulikkus vastasleeri esindajate suhtes ei pruugi alla jääda tõelise võitluse kirglikkusele. Kord on müüte samastatud tegelikkusega, kord täieliku väljamõeldisega, kord taandatud need rituaalile või siis inimpsüühika süvakihtide avaldusvormile. Müüte uuriv teadus – mütoлогия – läheneb müütidele lähtuvalt sellest, mida müüdiainese mõistmiseks kõige olulisemaks peetakse. Lähenedes on filoloogiliselt, ajalooliselt, psühholoogiliselt, sotsioloogiliselt, teoloogiliselt, struktuuraalselt jne. Niisugust analüüside paljusust vaadates tundub, et läbi proovimata teed enam ei leiagi. Ometi pole tabatud müüdi lõplikku olemust: salakavala kangekaelsusega libiseb muistne aines uurija käte vahelt ja ikka ilmub välja tahk, mida teooria ei suuda seletada. Selle poolest sarnaneb müüt kreeka pärimustest tuntud merejumaluse Proteusega, kes püüdis oma tabajaid ära petta eri kujusid võttes. Kui Proteuse lugu lõpeb siiski tema ennustussaladuste avaldamisega, siis müütidega üldisemalt nii kergesti hak-

kama ei saadud. Müüt avab visalt oma saladusi.

Kogumiku sissejuhatuses tutvustatakse müüdi ja mütoloogia mõistet, antakse müüdi olulised tunnused ja näidatakse, et ta on oma tekkekeskkonna jaoks eluliselt tähtis ja tõsiseltvõetav koostisosa. Müüdi kaudu tunnetatakse maailma ja teostatakse ennast. /lk. 10/ Müüti võib määratleda tunnetuslikult kui maailmanägemise viisi või žanriliselt kui folkloori žanrit. J. Puhveli käsitluses on müüt tautegooriline, iseväljenduslik vorm, mida pole vaja muu abil mõista. Müüt on ka suhtlemise viis, keele vorm. Müüdi suhe keelega avab ühtlasi müüdi suhte tõelusega. Kuigi müüt pole iseendast tõeline, saab ta selleks millegi vahendusel. Müüt põhineb uskumisel, mitte ratsionaalsel arutelul või tõestusel. Nii on müüdile vaja kandjat, uskujat ja pärimuse edasiandjat – muidu ta kaob.

Müüdi kaudu nähakse maailma ja võimalusi, kuidas selles toime tulla. Müüt on püüe tabada tabamatut, uskudes selle tabamatu jõudu ja olemasolu. Enamasti avaldub ta sõnalisel vormis, olles seega toimiv sõna – *verbum agens*. VM näitab, et niisugune sõna polnud ainult minevikus teovõimas, vaid ta toimib ka praegu. Õeldu kohta leiab VM-s mitmeid näited, alates müüdi arhetüüpide kasutamisest kaasaja poliitikas ja lõpetades müüdiideede kajastamisega ühiskonnas ja inimloomuses. Võrdlev mütoloogia töötab kahes suunas: kõigepealt avab ta muistse ainese eripära ja siis näitab, kuidas selles materjalis näha elemente, mida kohtame tänapäeval ning kindlasti tulevikuski.

2. peatükk käsitleb müüdivõrdluste algust ja Lähis-Ida loomis-müüti. Kesksena tõuseb esile babüloonia loome-epos – jumal Marduki võimulejõudmine, eelase kukutamine, võimuhaaramine ja selle kindlustamine pühas linnas. Linnale “jumala värav” (*bab ilim*) andsid eestlased suupärasema, ent mitte nii heakõlalise Paabeli nime. Babüloonia jumalatekoja põlvnemislugu levis

teisenditena lääne poole Väike-Aasiasse ja edasi Kreekasse, kus põhimüüt modifitseerus kreeka jumalate genealoogiaks Uranose-Kronose-Zeusi järgnevuses. Protomüüdi ja selle järglaste suhe ei kujuta endast enam sirgjoonelist järgnevust: müüdiosised ja mõjud võivad olla ilmsed, kuid tervikpilt sellele vaatamata erineda. Algmüüdi järglaste varasema esindajana nimetaks hurri-hitiidi varianti. Selline siirdlevi jälgimine annab võtme, millega paotada Euroopa-poolsete pärimuste uksi ning millele võrdlev mütoloogia saab tõhusalt toetuda.

Enne üksikpärimuste juurde minekut käsitletakse 3. peatükis mõisteid “indoeuroopa” ja “indoirani”. Need keeleteadusest lähtuvad terminid omandavad siin laiema kultuurilise iseloomu. Tänapäevaks on viie aastatuhande pikkune areng andnud erineva ulatuse ja mõjuareaaliga keelerühmi, millest mõned harud on oma mõju kindlustanud ja laiendanud (germaani, itaalia), osa taandunud (kreeka), mõni aga kadunud (anatoolia, tohhaari). Keelearengu kaudu saab aga tuua välja vaimse kultuuri ilminguid, mis omakorda kajastavad ühiskonna, seaduste ja usundi arenguetappe. Indo-Euroopa ühisvarasusse kuuluvad keele- ja kultuurinähtused, mille ühise vorme võib leida levikuala ida- ja läänepiiridelt – Indiast Iirini. Antiik-Kreeka ja Antiik-Rooma jäävad selle ala keskele. Müütide taastamist toetab idas India, läänes Germaania ja nende vahel Vahemereäärne ala, eriti Rooma. Meieni jõudnud müüdiapärimused esindavad erinevaid järke pärimuste arengus. Usundil põhinev sakraaltekst võib teiseneda sangarilooks või saada legendi kuju. Alles võrdlusmotiivide sissetoomisega kaugeimatelt sugulasaladelt muutuvad mõistetavaks kangelased ja nende teod seal, kus aja- ja kohatingimused on ähmastanud nende kosmoloogilise tausta. Nii näeme müüti kas sakraalteksti või sekulaarselt minevikuloo kujul. Müüdi ilmalikustamine on indoeuroopa kultuuri tavajoon. Müüt saab siis endale sageli sangariloo rüü kul-

tuseaine ammendumise tõttu. Just nii toimus Roomas, kus algsed müüdielemendid säilisid rituaalis ja ilmalik-isamaalikus pärimuses. Eraldi toodi välja müüdi patriootiline toimejõud. Tahes-tahtmata tekib Rooma pinnal võrdlus ka tänapäevaga, kus politiseeritud müüdid mõjutavad riikide ja rahvaste puhul otsuste vastuvõtmist ja tegutsemist.

VM eesmärgiks on jõuda tähenduse sisemise taastamise ja sugulaspärimuste abil lähemale müüdi olemuse mõistmisele. J. Puhvel alustab raamatu teist, pärimuste osa, liikudes idast läände, India ja Iraani poolt Kreekasse ja Roomasse.

Kosmoloogilises mõttes kujutab idapoolne osa endast indoeuroopa müüdi ankrusadamat. India vedades on säilinud vanem teoloogia, vedajärgses Indias aga näeme müüdiainest eepose kujul. Vana-India on võrdlevas mütoloogias oluline, kuna seal on pärimus säilinud kolmel kujul: müüdi, rituaali ja saagana. Nii annab just India läänepoolsemate alade müüdi loome iseloomustamiseks lähtematerjali kätte.

Kreeka osa võrdlusmaterjal on erandlik ja seda kahes äärmuslikus suunas. Ühelt poolt võib Kreekat pidada müüdimaaiks *per se*. Pärineb ju sealt *mythos* kui mõiste, peale selle on Euroopa kultuuriloos sajandeid müütidest rääkides mõeldud eeskätt kreeka müüte. Võrdleva materjalina on aga kreeka müüdid tülikad ja isepäised. Müüdiaines alates Homerosest ja Hesiodosest ning lõpetades hilisema aja müüdikirjeldajate Apollodorose jt. mütograafidega on edasi antud kunstipärase jutustusena. Kreeklaste kirjanduslikus mõttes vaimustav loomingulisus tekitab müüdivõrdluse seisukohalt raskusi. Kreeka tekstides on müüt materjal, mida vormitakse ühiskondlikest ja isiklikest, žanri- ja stiili-eesmärkidest lähtuvalt. Piltlikult öeldes on müüdiaines seal toodud lavale ja peidetud maski taha nagu Dionysose teatri näitleja. Püüdes seda rekonstrueerida, on saadud populaarsed kreeka müüdiüksikud, mis kohati sarnanevad

muinasjutule. Suured, n-ö. riikliku tähtsusega pärimused sisaldavad paradoksaalselt vähem arhailist müüdiainest kui väiksemad, lokaalse tähtsusega variandid. Erandiks võib siin pidada ainult Heraklese müüdisükli. /lk. 146/ Nii tulebki välja, et kreeka müüt paneb võrdleva mütoloogia proovile, kujutades endast uurija jaoks kõva pähkli.

Edasi tõuseb eriliselt esile Rooma. See võib mõneti üllatada, sest müüdiakäsitluste seas ei puudu seisukohad, nagu poleks päris rooma mütoloogiat olemaski – on ainult kreeka müüt ladinapäraselt variandis. Tahk, millele VM osutab, muudab Rooma aga silmapaistvalt tähtsaks. Roomas säilinud religioosne tavandipärandid sisaldab oma alahoidliku loomu ja normilembuse tõttu väärtuslikku lisamaterjali indoeuroopa ainesele. Roomas säilisid rituaalid, mille algne tähendus võis olla ununenud, kuid väline vorm oli oma algkujul säilinud. Näeme, kuidas keelelised ja ka kombestikku puudutavad seosed viivad kokku india *brahman*'i ja rooma *flamen dialis*'e. /lk. 161/ Ilmneb, et rooma rituaalide tähendus aitavad selgust tuua veda tekstid. Esile tõuseb Roomas müüdiainest, mis on võtnud legendaarse ajaloo kaju. Kuningate aja loos leidub rohkelt viiteid sõdalaseeposele.

Roomast põhja poole liikudes jõuab autor müütide vaatlemisel keldi, germaani, balti ja slaavi alade kaudu indoeuroopa areaali teise, läänepoolse piirini. Keldi traditsioonis ilmub muude algmootiivide kõrval taas juba varasemast tuttav võitlus ürgvaenlasega, mis nõuab eshatoloogilist lõpplahendust. Jumalate võitluses deemonitega Indias ja Iraanis näeme paralleeli Norra traditsioonist tuntud jumalate ja hiidude vahelise kokkupõrkes, kust omakorda tekib seos võitlusega roomlaste ja Tarquiniuste vahel. Kõrvalpõikena meenutaks VM ingliskeelset versiooni (*Comparative mythology*, 1987), kus sama idee areng on kantud tänapäeva, mille näiteks on võitlus kommunismi lõpliku võidu eest, mida piltlikustab "Internatsionaali

viimne ja otsustav lahing". Eesti-keelses variandis viimati nimetatud näidet pole ja sellest on kahju. Tundub, et eshatoloogiline missioon kerkib poliitikas ikka ja jälle esile ning mitte ainult kommunismi puhul. Sellega liitub rohkemal või vähemal määral religioosne ollus ja siin oleks just võrdlev mütoloogia taustapildina ilmekas.

VM kolmas, temaatiliselt ülesehitatud osa jälgib müüdielemente ja teemasid, mis võrdleva materjali taustal omandavad uudse ja sügavama tähenduse. Jumalikud kangelased, valitseja seosed neitsiliku karskusega, hobusesümboolika, tule-vee vastandus ja kaksikvendade tähendus on valgustatud dramaatilise jõuga, mille mõju ei jää alla muistsete lugude omale. Läbi aegade kehtivad paralleelid: kangelasjõud on loov ja samas hävitav, ta on ühelt poolt turvalisuse tagaja, aga samas ka hävitaja ja vägivallitseja. See lühike samm korralvest jõu kuritarvitusest toob mõtte tänasele Eestile üsna lähedale (kaitseliitlus). /lk. 243/ Vastandlikud elemendid tuli ja vesi ei pruugi müüdis teineteist välistada. Vetesügavuses varjul olev tuli, tulivesi, on korduv motiiv, mis saab üldise mütoloogemi tähenduse. Seda toetab rooma ajaloolase keelepruuk – Liviuse esitatud oraakel, mis sisaldab väljendit *aquam extinguas* (kustutad vett) ja mida võib mõista fraseoloogilise säilmena algmüüdi rituaalist. /lk. 283-284/

Nõnda võib müüti pidada mineviku sakraalseks kõneks, mis on olulise osa oma informatsioonist alal hoidnud keele vahendusel. Tegelikult saab müüdi avaldusvormi tajuda ka muul viisil. Neid piltlikult kujutada, ümiseda, isegi haista (viirukilõhn) ja maitsta (ohvrisöömaaeg), kuid müüdi tabamine keele ja kõne abil on vaieldamatult tähtsaim.

VM on tõsine raamat müüdist, mis pole siiski hardalt pühalik. Müüte vaadatakse siin kriitilise pilguga, millega kaasneb tihti ka heatahtlik muie. Müütiliste taevajõudude juures pole mõtet oodata taevalikku täiuslikkust ja täna-

päeva mõttes kõrget moraali. Müüdimoraal ja -loogika lähevad harjumuspärasest lahku sedavõrd, nagu erinevad müüdis tegelikkusest ka aja- ja kohamõiste. Muistne pärimus annab meile kogemuse, et jumalasse võib uskuda, aga samas tuleb suhtuda temasse ka kriitika või irooniaga. Niisugune lähenemine müüdile ja religioonile muudab VM eelarvamusteavaks teoseks, mis pole kinni varasemates mütoloogiakäsitluste mõtteskeemides ja pakub uusi lahendusi müüdimotiivide mõistmiseks.

Omaette nähtus on raamatu stiil. Kuigi autor on ise oma teost nimetanud kuivaks ja raskesti loetavaks, ei tahaks sellega päriselt nõustuda. Teose keel pole kuiv, vastupidi, hoopis rikkalik, värvikas ja kujundirohke. Kindlasti pole raamatut kerge lugeda, ja seda nii sisulistel kui esituslaadist lähtuvatel põhjustel. Arvan, et keelelise iseloomustuse tunnussõnadeks on erudeeritud ja vaimukas keel. VM näitab uusi ja üllatavaid arenguvõimalusi ka eesti keelele. Loovus ja vaba mõttelend, mis iseloomustab VM sisuarendust, avaldub ka keelekasutuses. Kujundlik esituslaad toob müüdimaaailmas toimunud nähtused elavalt silme ette. Ilmekad mõtteseosed ühendavad nüüdisaja tegutsemisreaalid müüdigaga ja tulemuseks on võrdkujundid, nagu näiteks mittekallaletungipakti sõlmimine deemoniga, mis läheneb Molotovi-Ribbentropi vaimule. /lk. 61/

Vaimukate paralleelide leidmine Eesti oludest lisab VM kindlasti külgetõmbejõudu. Selliste paralleelide jaoks võinuks aga olla indeksis viide Eestile, sest nii mõnelgi lugejal võib tekkida soov niisuguseid vihjeid meie oludele välja otsida.

Muidugi on sellel esitusviisil ka omad karid, mille otsa lugejat vedav lootsik võib pidama jääda. Näiteks siis, kui väljendusviisi nüansseeritus kaalub üles lauses esitatud mõttesisu. Tunnistan, et mõnel korral tuli ingliskeelse versiooni toel sisus selgust otsida. Mõnel puhul eksitasid ka tuletuslikud mõisted, näiteks isoglossi nime-

tamine keelevastandiks /lk. 46/, mis võiks olla keelevaste. Eestikeelse väljaande keel on aga lahutamatu osa kogu teose eetosest ja stiilist. Selline autoritõlge on omaette väärtus ja siin pole sünnis üritada autorist targem olla.

Jaan Puhveli "Võrdlevat müto- loogiat" lugedes veendume, et müütide analüüsis ajaloolise, filoloogilise ja kultuuridevahe- lise võrdluse seisukohast avab Jaan Puhvel müüdimaaailma talle eriomasel moel. Raamatus on ühendatud lingvisti eruditsioon ja keelesiseste arengute sügav mõistmine, ajaloolise keele- teaduse ja etümoloogia võima- luste tundlik kasutamine ja orienteerumine kultuuriloos. Kuigi müüt on siin esmajoones keeleline materjal, täiendab ja toetab lingvistilist analüüsi tekstide laiem kultuuritaust.

Jaan Puhvel on valinud müto- loogia käsitlemiseks polüfooni- lise tee, mis eeldab, nagu öeldud, sügavat eruditsiooni ja süvene- misoskust, esitades ühtlasi ka lugejale kõrgeid nõudmisi. Eelista- tades ajaloolist, diakroonset lähenemist, ühendab ta müüdi- materjali tekstikeskse analüüsi selle arenguloolise uurimisega. Tulemuseks on mütooloogia kul- tuurilis-filoloogiline mõistmine, mis avab mitmed probleemid uues valguses.

Ühise algupära leidmine aitab mõtestada ja mõista hilisemaid erinevusi müüdi arengus ja näha nende põhjusi. Vaatevälja ilmu- nud varjatud kultuurikihid aita- vad mõista ka olemasolevat. Näeme, kuidas müüditegade ja kangelaste loomuse alusjooned ilmuvad eri paigus erinevas vormis, mille näiteks sobib Skan- dinaavia Starcatheruse, India Šišupala ja Kreeka Heraklese võrdlus. Lõpetan aga Jaan Puh- veli sõnadega: "Coriolanusest ja Camillusest Thieu ja Nixonini pole uut päikese all. Müüdid ei sure, sest nad kapseldavad iid- seid tõdesid." /lk. 257/

Nil sub sole novi!

Fotod: Teet Malsroos

Eesti Rahvusraamatukogu raamatukogunduse teabekogu sisaldab ligi 16 000 eesti, inglise, saksa, vene jt. keeltes teavikut ning üle 30 nimetuse võõrkeelseid erialaajakirju. Raamatu- kogunduse teabesaali avariiulitel on neist üle 1200 valdavalt viimastel aastatel ilmunud raamatu ja teatmeteose ning erialaajakirjade jooksev aastakäik. Raamatukoguhoidjatele, raamatukogunduse ja infoteaduse õppejõududele ning üliõpilastele laenutatakse valikuliselt trükiseid kahenädalase tähtajaga ka koju. Raamatukogunduse osakonnas tegelevad info- ja bibliograafiatööga ning töötavad teabesaalis Ene Sakhai, Margit Stamm ja Terje Tiik.

*Alates 3. juunist töötab **Eesti Rahvusraamatukogu raamatukogunduse** teabesaal V korrusel ruumis A-5028.*

Saali telefon on 6 307 124, tööruumi telefon 6 307 131.

Elektronposti aadressid: enekai@nlib.ee ja margit@nlib.ee

Saal on avatud: E, K, R 10–18, T, N 12–20

TIIU VALM ON PÄRISILT RAHVUSRAAMATUKOGUS

Eesti Rahvusraamatukogu Nõukogu valis 1. septembril RRI peadirektoriks Tiiu Valmi, kes asus sellel ametikohal tööle 2. septembril.

Tiiu Valm on lõpetanud E. Vilde nim. Tallinna Pedagoogilise Instituudi raamatukogunduse ja bibliograafia eriala. Pärast lõpetamist on ta töötanud ainult raamatukogunduses – erinevatel ametikohtadel ENSV Riiklikus Raamatukogus ning 1992. aastast Eesti Vabariigi Kultuuriministeeriumi raamatukogu- nõunikuna. Alates möödunud suvest täitis Tiiu Valm Rahvus- raamatukogu peadirektori asendaja kohuseid. Tiiu Valm on avaldanud ligi 100 raamatu- kogunduslikku artiklit nii eesti kui võõrkeeltes ning esinenud rahvusvahelistel konverentsidel ja nõupidamistel.

L UUKAMBER III

JUHAN TÕRDU

Ajakirjas "Raamatukogu" nr. 2 ja 4, 1996 alustatud õiendavat vestesarja on vajalik jätkata. Kui vigased ajalehesõnumid rändavad järgmistel päevadel prügikasti, siis õpikute vääртеeid levitatakse suurel arvul koolides ning nende vastu on vaja võidelda.

Möödunud aastal ilmus teine trükk Mati Lauri, Ago Pajuri ja Tõnu Tannbergi "Eesti ajaloo" II köitest, mille on andnud välja kirjastus "Avita". See on kiiduväärt õpik nii ajaloo asjaliku käsitluse kui ka kauni välimuse poolest. Võib-olla koguni kõigi aegade parim eesti ajalooõpperaamat. Kuid mõned väikesed väärtused on retsensentide poolt jäänud märkamata – need tuleks järgmistes trükkides tingimata kõrvaldada.

Lk. 17 väidetakse: "1884. a. juunis õnnistati Otepää kirikus EÜS-i sinimustvalge lipp." See on väga visalt püsiv ekslik teade, mida on küll korduvalt õiendatud. 1934. a. tähistati sinimustvalge lipu 50. aastapäeva ning Otepää kiriku välisseinale paigutati vastavad mälestustahvlid, ka avaldati mitmeid kirjutisi lipu sünnist ja selle pühitsemisest. Nende seas leidub ka kindlasõnaline õiendus: "'Postimehe' toimetusel on õigus, et lipu õnnistamine sündis Otepää kirikla saalis ja mitte kirikus. Otepää kogudusel ja kirikul ei olnud sellega tegemist." ("Postimees" 3. juuni 1934) Uuematest allikatest leiame sellele kinnitust. Mart Laar kirjutab "Raamatus Jakob Hurdast" (Tartu, 1995, lk. 141): "Sümboolne oli ka see, et lipu õnnistamiseks valiti just Otepää kirikla, mis oli Hurda ajal olnud rahvusliku liikumise keskuseks Eestis." Küllap olnuks kirikus õnnistamine uhkem, kuid ajalugu on ajalugu.

Mati Lauri jt. ajalooõpikus leidub ka kirjanduslooline väärtus, kui lk. 84 alustatakse "Siuru" kirjandusrühmituse nimekirja Gustav Suitsuga. Ükski kirjandusloolane pole arvanud G. Suitsu siurulaseks,

nooreestlastest tuli "Siurusse" üle Friedebert Tuglas. G. Suitsu asemel tulnuks nimetada "Siuru" kahte põhiliiget – August Gailitit ja Johannes Semperit.

On tore, et ajalooõpikus pole enam peetud eesti kirjanduses uusrealismi rajajaks Albert Kivikat, vaid Anton Hansen-Tammsaaret ja Mait Metsanurka. Kuid siin tahaks esimesel kohal näha just Tammsaare nime, sest Metsanurk alustas vanarealistina ning läks pikkamisi üle uusrealismile – igatahes Tammsaarest hiljem.

"Elmatari" kirjastuse väljaandel ilmunud Helgi Puki õpikus "Põhjamaade kirjandust" I (1997) on sissejuhatuses lk. 6 tehtud XIX sajandi kirjanikuks Hella Wuolijoki, kes sündis 1886 ja avaldas esimese raamatu alles 1912. aastal. Niisiis ilmus kogu H. Wuolijoe kirjanduslik looming XX sajandil. On kena, et H. Pukk on maininud H. Wuolijoe eesti päritolu, kuid veelgi toredam oluks, kui õpiku autor oleks teda tituleerinud eesti-soome ühiskirjanikuks, nagu on tehtud akadeemilises "Eesti kirjanduse ajaloo" III köites (1969) ja teisteski autoriteetsetes kirjanduslugudes.

Mitmeid ebatäpsusi leidub "Koolibri" kirjastusel avaldatud I. Belobrovitseva ja P. Liase venekeelses õpikus "XX sajandi eesti kirjandus" (1997). Bernard Kangrol pole romaani "Puhastustuli", vaid on "Keeristuli" (lk. 168), ka siirdus Kangro Rootsi juba 1944. aastal (mitte 1945, nagu öeldakse lk. 164). Jaan Kross kaotas oma õitseajast õpikus väidetust palju rohkem aega vangistuses ja Siberis, jõudes tagasi Eestisse alles 1954. aasta lõpul (lk. 114). Karl Ristikivi põgenes Eestist juba 1943. aastal (mitte 1944, nagu väidetakse lk. 94). Soome sõjaväkke ei saanud eestlasi mobiliseerida, vaid nad astusid sinna vabatahtlikult (lk. 98). Lk. 97 on ühte ritta seatud nii Saksa kui Soome sõjaväes võidelnud eesti kirjanikke, kuigi nende vaatekohad

ja käitumine on suuresti erinevad (lk. 97). Johannes Ruveni kohta on öeldud, et ta hukkus koonduslaagris, oleks võinud aga märkida täpsemini, et Saksa okupatsioonivõimud lasksid kirjaniku maha 2. aprillil 1942. aastal. Marie Under ei jätnud oma maja Friedebert Tuglasele, nagu väidetud lk. 45, vaid see jäi luuletajanna põgenemise järel tühjaks ning seal elas teisi inimesi, ja alles novembris 1944 paigutati sinna ENSV võimude otsusel Fr. Tuglas. "Mana" toimetus ei sõitnud Ameerikasse, nagu kirjutatakse lk. 159: endine toimetaja Ivar Grünthal jäi Rootsi, Ameerikas asuv uus toimetaja Hellar Grabbi hakkas kirja teel sõlmitud kokkuleppega "Mana" toimetama Alexandria-nimelises linnas ja trükkima Torontos. "Mana" üksiktoimetajad pidid tegutsema väga kokkuhoidlikult, õpik jätab aga mulje laiuamisest. Debora Vaarandi ei evakueerunud mitte Venemaale, vaid Kasahstani (lk. 109). Ain Kaalep ei saanud alustada kirjanduses energiliselt, sest ta visati 1949. a. ülikoolist välja ja tal ei lastud mitu aastat oma töid trükkida (lk. 105). Artur Alliksaare kohta on jälle ümber trükitud eluloolised väljamõeldised, mis ta on esitanud NKVD ülekuulajatele jälgede segamiseks (lk. 111). Tõepärased andmed Alliksaare elukäigust annab "Eesti kirjarahva leksikon" (1995) ning neid on varem põhjendatud ajakirjades "Akadeemia" nr. 1, 1990 ning "Keel ja Kirjandus" nr. 9, 1994. Miks siis koolilaste lauale asetada vääртеeid? Õpikute koostajad peaksid ometi lugema erialaseid ajakirju.

Ka P. Liase eestikeelne "Eesti kirjanduse õpik XII klassile" (1996) pakub mitmeid ebatäpsusi. Nendele (küll mitte kõigile) on juhtunud tähelepanu juba filoloogiakandidaat Ülo Tonts 1997. aasta 7. jaanuari "Postimehes" ning "Keeles ja Kirjanduses" nr. 7, 1997.

Millegipärast pole kirjastused leidnud õpikute käsikirjade vaagimiseks küllalt asjatundlikke retsensente. Nii näiteks on I. Belobrovitseva ja P. Liase õpiku retsensendiks kutsutud Rein Saluri, kes on küll kirjanik, kuid hoopiski bioloogiharidusega. Eestis peaks leiduma vähemalt veerandsada kirjandusloolast. Miks "Koolibri" neist ühelegi ei andnud retsenpeerimise ülesannet?

KILLUKESI OSKUSKEELEST RAAMATUKOGU- HOIDJALE

HANS JÜRMAN

Mis on erialaterminoloogia? Mis asi on norm-termin? Saab lühemalt: terminoloogia ja termin. Sõnast saab *termin*, kui ühe *eriala* jaoks piiritletakse täpselt mõiste sisu, nii et termini kasutamisel sel erialal ei teki arusaamatusi. Ja kui on soovi, siis saab selle normitud standardina panna sõnastikku koos seletuse ja tõlgetega teistesse keeltesse. Ei ole ju olemas üldterminoloogiat. Küll on aga astronoomia terminoloogia, botaanika terminid, keeleteaduse terminoloogia, raamatukogunduse terminid jne.

***

ISBD on otsetõlkes *rahvusvaheline standardne bibliograafiline kirje*. Seda kasutatakse bibliograafiate koostamisel, raamatukogude kataloogides, viitamisel kasutatud teoste jne. Muidugi on tarvis lühemat terminit ja nii ongi kasutusel "bibliograafiline kirje" ja "bibliograafiikirje". Aga näeb-kuuleb ka ekslikku lühendamist – "bibliokirje". Sõna "bibliograafia" (-line) ei saa lühendada "biblio"ks. Kõik "biblio" (kreeka *biblion*) sõnaga algavad sõnad on vahetult seotud raamatuga: *biblioteek, biblioloogia, bibliograafia, bibliofiilia, bibliomaania, bibliognost, bibliofaag, biblifoob, biblioklept, biblioklast, bibliotsiid, biblioliit, bibliopool* jne. Kui ütleme lihtsalt *kirje*, on igale raamatukoguhoidjale asi selge.

***

Terminina pruugitakse sõna *buklet*. Aga ei osata seda õigesti käämata ja üteldakse "kolm bukletti" või "hulk buklette". "Buklet" käändub nagu "album", "pilet", "vikat". Küllap sõna tuleb inglise keelest rõhuga esimesel silbil – *booklet*. Ja rõhuga teisel silbil prantsuse *bouquette* on tähenduselt hoopis kaugel. Niisiis tuleb õppida seda võõrsõna õigesti käänama rõhuga esimesel silbil. Aga bukletiteks nimetatud väikeste raamatute ja brošüüride hulgas on ka üht või teist viisi volditud lehti, mille jaoks on selge eesti sõna – *voldik*.

***

Registreerimisel (andmete koondamisel ja järjestamisel) sünnib register, loetlemisel (Juhan, Juuli, Kaarel, Kati, Mihkel, Miina) tekib loetelu, loendamisel (üks, kaks, kolm, neli...) saame loendi, kui mitu. Raamatu lõpus võib olla temas nimetatud isikuist või paikadest *isikunimed*e või *kohanimed*e register või loetelu. Raamatus käsitletud teemad saab korraldada *märksõnaregistr*iks või *märksõnaloetelu*ks. Aga mitte loendiks, ka mitte indeksiks. Viimane on liigitustermin – *kohaindeks, kataloogiindeks*.

***

Atlast on nimetatud *kaardistikuks* – mõlemad sama tähendusega terminid. Aga mitte kaardistuks. Või oskavad viimase sõna kasutajad defineerida, mis on kaardistu ja mis on kaardistik ning kumb vastab atlasele?

***

CD-ROM on selge mõiste. Aga kuidas seda üteldakse: tsedeeromist siidiirummuni jne. Raamatukogud nende hankijatena peaksid olema eesti keelt kõneldes aga ühel meelel ülejäänud rääkijaist hoolimata. Ent nüüd annavad keeleteadlasedki soovitusi: "siidiplaat", "sidiplaat". Tuleb vist tõsiselt kaaluda, kui samas on kohandatud sõnadena pakutud eesti keelde "poirend" ja "köölend" ("boy-friend" ja "girl-friend"). Vahest oleks siiski parem ütelda *kompaktplaat* ja *laserplaat*.

***

Raamatukogus ei ole säilikuid – see on arhiivinduse termin. Küll on suurtes raamatukogudes *arhiivkogudes arhiiveksemplare*, mida hoitakse erilises korras ja antakse lugejaile vaid erandjuhtumeil. Arhivaarile näib see säilikuna, muuseumitöötajale museaalina.

***

Oma termineis liialdame sõnaga *süsteem*. Süsteem ja süsteemne korraldus on raamatukogus niikuinii paljudel kordadel vältimatu. Ükski liigitus ei saa olla ilma süsteemita, laenusviise on mitmesuguseid, igauks oma süsteemiga, raamatute süsteemita paigutamine kaotaks võimaluse leida vajalikku raamatut. Palju võetakse kokku süsteemina: raamatukogude süsteem, kataloogide süsteem, kogude süsteem, kartoteekide süsteem jne. Ainult lugejate süsteemi pole veel kohanud. Švejk kõneles süstematiseeritud süstemaatilisest süsteemist, mis pidavat olema väga kindlalt süsteemne süsteem!

***

Korda rikkunud lugejat ei saa karistada laenutamiskeeluga. Teda võib trahvida mõneks ajaks *lugemiskeeluga*. Laenutamiskeeld kehtiks ju raamatukoguhoidjale.

***

Eks näita need mõtted ja märkmed, et küllaldase trükiarvuga uus oskussõnastik on raamatukoguhoidjale hädavajalik. *Ceterum censeo vocabularium esse edendam*.

ERÜ KOOLIRAAMATU- KOGUDE SEKTSIOON TEGUTSEB

Hariduselus toimuvad suured muudatused. Üha enam on juttu avatud õppimisest. Kooliraamatukogud peavad muutuma kooli infokeskuseks, kindlustama ja toetama õppeprotsessi. Raamatukoguhoidja peab tundma arengu- ja õppekavu, õpetajate ja õpilaste infovajadusi. Nii on kirjas kultuuriministri 2. detsembri 1997. a. määruse nr. 74 lisas 3 "Kooliraamatukogu raamatukoguhoidja kutsenõuded". Nõudeid on palju: tuleb omada ülevaadet kirjastustegevusest, tunda hinnapoliitikat, omada põhiteadmisi koolijuhtimisest ja finantseerimisest, suuta teha koostööd teiste asutuste ja organisatsioonidega. Peale selle on vaja vallata tavapärasest raamatukogutööd, olla hea suhtleja ning pedagoog, kes annab õpilastele esimesed teadmised infootsingust, paneb koos õpetajatega aluse õpioskuste kujunemisele. Koolist, ja eriti just kooliraamatukogust algab paljuräägitud eluaegne õppimine. Nõuded on seega paljuski erinevad rahvaraamatukogutöötajatele esitavatest. Raamatukoguhoidja tunneb otsest vastutust õppetöö ladusa kulgemise eest koolis. Õpetajatel pole ju võimalik normaalselt

töötada ilma õpikute ja metoodilise materjalita, selle muretsemine on aga kooliraamatukoguhoidja üks rohketest ülesannetest. Kahjuks puuduvad raamatukogudel selleks materiaalsed võimalused. Õpilaste õpikoormus on suur ja neil pole sageli aega ning väiksemates maakohtades isegi võimalik teisi raamatukogusid külastada ning oleks kena, kui nad saaksid oma referaadid ja iseseisvad tööd teha kohapeal kooliraamatukogu ja interneti abiga. Kahjuks puuduvad raamatukogul selleks aga materiaalsed võimalused. Esitatud nõudmistest nähtub, et raamatukogutöötajalt oodatakse imet.

Kuidas toime tulla? Kelle poole pöörduda abi saamiseks?

Metoodiline keskus meil puudub. Raamatukogunduslikes küsimustes võib pöörduda maakondade ja linnade keskraamatukogude poole, kuid keerulisemad probleemid on paraku spetsiifilised – ainult kooliraamatukogudele omased. Fondeeritud õpikud, töövihikute müük, kohustuslik kirjandus, mis koos programmidega pidevalt muutub. Kas kooliraamatukogud tagavad kõikjal ühtmoodi õppetöö ladusa kulgemise? Kas haridusministeerium on huvitatud kooliraamatukogude arengust? Küsimusi võib esitada lõpmatuseni, vastuseid on raskem leida.

Kooliraamatukoguhoidjate arvates pole kooliraamatukogude arengule tänini piisavalt tähelepanu pööratud ei haridusministeeriumis ega ka raamatukogude liinis. Välja pole töötatud ka kooliraamatukogude ainekava, mis oleks aluseks tänapäeva nõuetele vastava kooliraamatukogu arendamisele ja toetaks õppeprotsessi koolis. Praegusel hetkel sõltub kooliraamatukogu tase eelkõige koolidirektori suhtumisest ja raamatukoguhoidja enda suutlikkusest teha koostööd kooli juhtkonnaga ja kohaliku omavalitsusega.

Kooliraamatukoguhoidjad on kuulnud küll ERÜ ridadesse, kuid meie probleemid on sageli väga spetsiifilised ja seetõttu tekkis vajadus moodustada oma

seksioon, et aidata teadvustada kooliraamatukogude ees seisvaid ülesandeid ja probleeme ning otsida teid nende lahendamiseks laiemal tasandil.

ERÜ kooliraamatukoguhoidjatest liikmetel tekkis mõte moodustada ühingus oma seksioon. Idee pakuti välja ERÜ aastakoosolekul. Toetust leiti ka ERÜ juhatusest, kes oli nõus loodava seksiooni oma tiiva alla võtma, teda aitama ja õpetama. 17. aprillil 1998. a. kutsutigi huvilised kokku Tallinna Pedagoogilisse Seminaris kooliraamatukoguhoidjate seksiooni asutamiskoosolekule.

Loodud seksioon otsustas täita järgmisi ülesandeid:

1. Taotleda kooliraamatukogude metoodilise keskuse loomist.
2. Levitada seadusandlikku infot.
3. Organiseerida seminare, teabepäevi ja täiendõpet.
4. Koguda informatsiooni kooliraamatukogude kohta.
5. Aidata kaasa kooliraamatukogude automatiseerimisele.
6. Luua võimalused kogemuste vahetamiseks.

Asutamiskoosolekul valiti juhatus, töögrupid ja esimees.

1. Seksiooni juhatuse esimees: Ester Sõrmus (Tallinna Pedagoogiline Seminar)
2. Täiendkoolituse töögrupp: Põhja-Eesti – Katrin Viirmaa (Pelgulinna Keskkool); Lõuna-Eesti – Vaike Kurel (Tartu Kunstigümnaasium)
3. Seadusandluse töögrupp: Luule Joost (Märjamaa Gümnaasium)
4. Teabe töögrupp: Ann Järvsoo (Alavere Põhikool)
5. Õppekirjanduse töögrupp: Krista Eskla (Tallinna 54. Keskkool)
6. Töökorralduse ja automatiseerimise töögrupp: Irma Raatma (Rakvere Gümnaasium)
7. Kutseõppeasutuste töögrupp: Edna-Helen Verev (Tallinna Merehariduskeskuse Ametikool)

Kuna kooliraamatukogusid on palju ja hajali, siis moodustati maakondades ja linnaosades kohalikud aktiivid, mille kaudu peetakse ühendust seksiooni juhatusega.

Omamaks ülevaadet kooliraamatukogude hetkeolukorrast töötas teabetöögrupp välja ankeedi, mis saadeti kõikidesse koolidesse. Sellele vastasid umbes pooled. Tulemustest on kavas teavitada Eesti raamatukoguhoidjate VII kongressil Tartus.

Sektsiooni loomise käigus tekisid tihedad kontaktid Tallinna Pedagoogikaülikooli infotöö õppekeskuse dotsendi Silvi Roomet-saga. Sellest koostööst loodame mõlemapoolset kasu kooliraamatukoguhoidjate täiendõppe paremal korraldamisel.

Oleme püüdnud välja selgitada, milline on Eesti Vabariigis Haridusministeeriumi ja Tallinna Haridusameti nägemus kooliraamatukogu osast üldises õppeprotsessis, millisena nähakse kooliraamatukogusid tulevikus ja kuidas ning milliste vahenditega kavatakse tagada nende areng. Mõistvat suhtumist kohtasime Tallinna Haridusameti juhataja Erki Piisangu vastuvõtul, kellel on oma seisukoht kooliraamatukogude kohast haridussüsteemis. Tervitatav on Erki Piisangu pakutud mõte luua Tallinna Haridusameti juurde kooliraamatukogude kuraatori ametikoht ning arendada välja uut alustel töötav täienduskeskus, kus oleks mõeldud ka kooliraamatukoguhoidjate spetsiifilisele täiendõppele. Paraku puudutab eespool toodu ainult Tallinna koole. Tundub, et Haridusministeeriumi tasemel vastav kontseptsioon hetkel puudub, mida tõestas ka kohtumine Haridusministeeriumi üldharidusosakonna nõuniku Kai Völliga, kes soovitas oma probleemidega pöörduda kohalike omavalitsuste poole.

Sektsiooni tegutsemise aja jooksul on oluliselt tihenunud kontaktid kirjastustega "Avita" ja "Koolibri". Kirjastuse "Avita" eestvõtmisel on loodud sihtasutus "Kool 112", milles osaleb ka meie sektsiooni esindaja Vaike Kurel. Sihtasutuste üks eesmärke on õppekirjanduse kirjastamise, trükkimise ja levitamise parandamine. Kirjatused "Avita" ja "Koolibri" on toetanud meie ettevõtmisi ka rahaliselt, spondeerides kooli-

raamatukogude suveseminari Neerutis 23.–25. juunini 1998. a., mis oli sektsiooni lühikese tegutsemisaja tippsündmuseks. Seminar kujunes väga sisutihedaks ja tõiseks. Probleeme oli rohkesti ning olulisim lõpliku lahenduse leidmisest oli nende teadvustamine ning tulevikuplaanide paikaplanemine. Põletavamateks probleemideks osutusid fondeeritud õppekirjanduse ja kirjastustega sõlmitud ja sõlmitavate otselepingute küsimused ning kooliraamatukogundust reglementeeritavate seadustega seotu. Huvi tekitas koolipsühholoog E. Pilme loeng juhtimise ja kollektiivisest suhetega seotud probleemidest ning Argo Rootsi tutvustatud kooliraamatukogudele mõeldud programm "ARX-Raamat 5,0". Tuliseid vaidlusi täis suveseminarilt sai iga osalenu kaasa värsked ideid ja indu edasiseks tegutsemiseks, avastades, et on siiski rohkelt inimesi ja firmasid, kes on valmis abistama kooliraamatukogusid. Kirjastuste "Avita" ja "Koolibri" kõrval tuleb tänada ka sektsiooni toetanud ATP Tarkvara.

Tänavu sektsioon suuri üritusi ei korralda, kuna aeg ja energia kulub sektsiooni töökorralduse latusamaks muutmiseks ning töögruppide ees seisvate ülesannete konkretiseerimiseks. Tuleb valmistada ka VII kongressiks, kus me töötame eraldi sektsioonina.

Suuremaks raamatukoguhoidjate ürituseks kujuneb 13. novembril kooliraamatukoguhoidjate teabepäev Eesti Rahvusraamatukogus. See toimub üheaegselt projektiga "Tiigervisioon '98" (11.–14. nov.), kus kooliraamatukoguhoidjate sektsioon on esindatud ettekannetega.

Et suure hoo ja innuga alustatu järgnevatel aastatel sama edukalt jätkuks, kutsume veel kord kõiki asjast huvitatuid tegema meiega koostööd. Pöörduda esimehe Ester Sõrmuse poole (tel. 556 451).

ERÜ kooliraamatukogude sektsioon

RAAMATUKOGUDE ELUST LÄTIS

13.–16. juulini korraldas Läti Raamatukoguhoidjate Ühing oma esimese suveseminari, kus osalesid nii teadus- kui rahvaraamatukogude esindajad. Seminari ideed olevat toetanud samalaadsete seminaride traditsioon Eestis. Arutati raamatukoguelu olulisemaid probleeme. Üks päev oli pühendatud automatiseerimisküsimustele, st. hetkeolukorra kirjeldamisele rahvaraamatukogudes, kus valdavalt kasutatakse kohalikku süsteemi *Alise*. Nimetatu konkureeris kunagi ka Eesti rahvaraamatukogudele mõeldud süsteemi valimisel. Jutuks oli ka olukord teadusraamatukogudes, sest seminari toimumise ajal peeti Riias sealse konsortsiumi eelviimane istung süsteemi valimiseks ja 17. juulil valiti ühtseks süsteemiks *Aleph*. Tutvustati ka mõned arvutifirmade tegevust. Olgu öeldud, et arvutifirmad olid ka seminari sponsorid. Kohalolijatele anti ülevaade Läti rahva- ja teadusraamatukogude hetke seisust, lisaks oli palutud kohale esindaja nii Leedust kui Eestist, kes teavitasid raamatukogunduse olukorrast naabrite juures. Eestit esindas ERÜ juhatuse aseesimees Kalju Tammaru.

Pikemalt oli arutluse all raamatukogu tasuline tegevus ja sellest tulevad raamatukogu ja raamatukoguhoidja töö eetilised probleemid. Tundub, et rahvaraamatukogude olukord on Lätis kehvem kui meil. Enamikus keskraamatukogudest on levinud tasuline laenus, mis eri vormides võimaldab täiendavalt hankida komplekteerimissummasid (mõnes raamatukogus isegi rohkem, kui eraldatakse eelarvevahendeid). Tasuline laenus eksisteerib paralleelselt traditsioonilisega kas raamatuklubina või lihtsalt tasulise laenusena kuu- või aastamaksu eest. Kahjuks on kujunenud halvaks traditsiooniks, et kohalikud omavalitsused, kes raamatukogusid rahastavad, on hakanud nii teenitud raha arvestama eelarve katteks ja nõuavad seda isegi raamatukogudelt.

Seminari tihedale tööle pakkusid vaheldust ekskursioonid Tervetes, ja selle lähemas kultuurilooliselt huvitavas ümbruses. Seal on asunud alates 20. aastatest Läti tähtsamaid kopsusanaatoriume, mille 1935. a. valminud suurejoonelises hoones ka seminar toimus.

Kalju Tammaru

MAAKOGUDE TOIMKONNAS

ERÜ maaraamatukogude sektsioonis on peaaegu igal koosolekul kõne alla tulnud komplekteerimismured.

Olukorrast ülevaate saamiseks otsustati sektsiooni koosolekul moodustada toimkond, kes analüüsiks 1996. a. ilmunud eestikeelse teabekirjanduse leidumust külaraamatukogudes. Valiti välja 207 nime-tust, millela toimkonna arvates külaraamatukogu ei täida teabekeskuse ülesandeid (neist 40 nimetust peeti raamatukogule eluliselt vajalikuks).

Lisaks ülevaatele pidas toimkond valiku koostamisel silmas ka teisi eesmärke: anda raamatukoguhoidjatele infot ilmunud teabekirjanduse kohta, jagada soovitusi järelkomplekteerimiseks, lugeja-teeninduseks jne.

Kahjuks selgus täidetud ankeetide vaatlemisel, et nende usaldusväärsus on kesine, sest kõikumised külaraamatukogude vahel on määratu suured. Nii tuli analüüsimisel appi võtta aastaaruandeid jm. materjalid. Silmatorkavalt halb on olukord Eesti ajalugu ja kultuurilugu käsitleva kirjanduse komplekteerimisega, mis peaks igas Eesti raamatukogus esikohal olema. Silma torkas raamatukogundusliku kirjanduse vähene leidumus. Iga raamatukoguhoidja peab ka erialakirjandusega kursis olema.

Raamatute puudumise põhilise põhjusena tuuakse esile rahanappust. Tegelikult tuleks aga otsida ja leida kompromiss rahaliste võimaluste, lugeja-nõudluse, kogu proportsionaalse koostise, raamatute pikema kasutamiseväärtuse jms. vahel.

Eestis ringlevad mõned müüdid, mis meie analüüsi järgi küll täit kinnitust ei leidnud. Enamasti on need seotud rahaga.

Kõigepealt, et omavalitsused ei anna raamatute soetamiseks raha. Mõne valla kohta peab see väide paika, kuid tervikuna, võrreldes 1995. aastaga on omavalitsuste osa kasvanud ligi 37%, riigieelarve osa vaid 12%. 1996. a. saadi riigilt vaid 4 miljonit krooni omavalitsuste 7 miljoni kõrval. (Vahemärkus: Taani rahvaraamatukogud said 1995. a. riigilt 88 miljonit krooni ja omavalitsustelt 2 miljonit krooni.) Niisiis jääb meil just riigi osa oluliselt vajadusest maha.

Teiseks, et rahapuuduse tõttu jääb teabekirjandus raamatukogudesse komplekteerimata. Ka seda ei kinnitanud meie analüüs täiel määral. Võrreldes eraldatud summasid ja hangitud eksemplaride koguarvu, ilmnas erinevate raamatukogude vahe. Ilmselt on tegu siiski ka raamatukoguhoidja või siis konkreetse komplekteerimisosakonna eelistustega, kes on kursi võtnud enamloetavale ja kergekaalu-lisemale ilukirjandusele. Kui raamatukogu on aasta jooksul otnud 300–500 raamatut ja vaid 30–55 või veelgi vähem on sellest teabekirjandus, siis on küll alust eelnevat väita.

Analüüs kergitas rohkem küsimusi kui toimkond vastata suudab. Kas külaraamatukoguhoidjad on olnud head peremehed oma kogu koostamisel? Mil määral on neil võimalust ise otsustada oma kogu täiendamise üle? Kas see on vaid komplekteerimisosakondade suva? Kas rahapuudus on ainus põhjus enamikust teabekirjandusest loobumisel? Jne.

28.–30. juulini toimus Taeblas ERÜ maaraamatukogude sektsiooni seminar-laager, kus kanti ette kokkuvõtted ja arutleti nende üle.

Järeldused:

* Komplekteerimise olukord ei rahulda raha, info ja järelkomplekteerimise võimaluste puudumise jne. tõttu.

* Järeloomplekteerimine peaks olema korraldatud koostöös keskraamatukogu komplekteerimisosakonnaga.

* Iga külaraamatukoguhoidja käes peaks olema kindel summa oma äranägemise järgi komplekteerimiseks.

* Tuleks moodustada komisjon, kes sõeluks aasta trükitoodangust välja paremiku. Nimestik kehtiks järelkomplekteerimisel ja infonimestikuna, s. h. soovitusnimestikuna. Selle võiks koostada komisjon, kes analüüsis teabekirjanduse leidumust.

* Keskraamatukogu juures võiks asuda vahetatav kogu, kust külaraamatukoguhoidjad info(seminari)päevadel saaksid laenata kirjandust, mida külakogudes ei leidu. Teabekirjandus aga komplekteeritagu kohapeal.

* Komplekteerimise võimalikke möödalaskmisi aitaks miinimumi viia vaid "Kirjastopalvelu" tüüpi asutuse rajamine ja komplekteerimine signaaleksemplari alusel (*de visu*).

* Kokku tuleks kutsuda keskraamatukogu komplekteerimisosakondade juhatajate nõupidamine, et arutada süvitsi komplekteerimise olukorda.

* Kultuuriministerium peaks taotlema riigieelarvest elaniku kohta praegusest vähemalt kaks korda suuremat summat. Sama nõue tuleks esitada omavalitsustele. Kohe peaks riigilt taotlema eraldi raha teabekirjanduse ostmise toetuseks, samuti ka regionaalarengu programmist lisaraha esimesse gruppi arvatud raamatukogude (teeninduspiirkonnas kuni 300 elanikku) komplekteerimise toetamiseks.

Elle Tarik

RAHVARAAMATUKOGUDE SEMINAR-LAAGER

toimus seekord 4.–6. augustini kolmes paigas: Tartus, Taevaskojas ja Piirissaarel. Pärast tutvumisringkäiku Tartu Linna Keskraamatukogus asuti teele Taevaskotta. Kiidjärve raamatukogu külastamise ja Taevaskoja kaunis looduses jalutamise kõrval jõuti rääkida tööjuttu nii raamatukogu arengukava koostamisest kui vajalikest täiendustest töökorraldusjuhendisse seoses rahvaraamatukogude uue seaduse vastuvõtmisega ja üleminekuga raamatukogude automatiseeritud süsteemile "Kirjasto 3000". Töökorraldusjuhendi täienduste tegemiseks on moodustatud töögrupp, kes Eesti Rahvusraamatukogu raamatukogunduse osakonna eestvedamisel koostab eraldi väljaande. Raamatukogu arengukava koostamine on kõikjal päevakorral, sest selle abil on kergem kaitsta raamatukogu huve kohalikus omavalitsuses. Kui omavalitsus on kord raamatukogu arengukava kinnitanud, siis peab ta ka hea seisma, et see ellu viiakse. **Tartu Linna Keskraamatukogu arengukava** koostamise pikka protsessi ja kava lõplikku varianti tutvustas direktori asetäitja **Õie Tammissaar**. Külalisena esinenud Tartu abilinnapea **Hannes Astok** ütles end Linna Keskraamatukogu nõukogu liikme ja Tartu linna arengukava ühe koostajana raamatukogu asjadega kursis olevat. Ta leidis, et linnavalitsus toetab raamatukogu piisavalt. Põlva valla volikogu esimees Himmaste raamatukogu juhataja **Imbi Saava** andis põhjaliku ülevaate valla loodusest, majandusest ning inimeste elust-olust. Kahetsusega pidi ta aga nentima, et volikogu esimehena pole tal enam võimalik raamatukogude eest nii hästi seista kui enne haridus- ja kultuurikomisjoni liikmena, sest nüüd peab ta mõtlema vallale kui tervikule.

Kultuuriministeriumi nõunik ja Eesti Rahvusraamatukogu peadirektor **Tiiu Valm** rääkis lühidalt erinevustest **rahvaraamatukogu seaduse eelnõus** võrreldes varasema seadusega ning **eelarvepoliitikast**. Viimasega nähakse ette

esmajärjekorras palkade tõstmine (14,8%) ning kõrgharidusega spetsialistide palgaastme tõstmine. Komplekteerimiseks eraldatav summa suureneb vaid 10% võrra, majanduskuludeks antav raha jääb samaks.

Muljetavaldav oli sõit Piirissaarde, vanausuliste kiriku külastus, jalutuskäik läbi terve saare ning piknik kaunis looduses. Raamatukoguhoidjaga kohtusime küll, raamatukogu jäi aga kahjuks nägemata.

Majanduslikult toetasid laagrit Kultuuriministerium, Kultuurkapital ja raamatukogud. Laagri korraldus oli sujuv ning tegevus vaheldusrikas, mille eest suur tänu Krista Talvile ja eriti Tartu Linna Keskraamatukogu perele!

Ene Riet

Rahvaraamatukogude laagri avamisel Taevaskojas.

*Kiidjärve raamatukogu.
Fotod: Teet Malsroos*

TEADUSRAAMATUKOGUD AVATUD ÜHISKONNAS

Traditsiooniline teadusraamatukogude suveseminar peeti 10. ja 11. augustil Lahemaa rahvusparkis Ojaäärsel. Seminari teemaks oli "Eesti teaduslikud keskraamatukogud riiklikus infosüsteemis: koostöö koordineerimine". Seminari tööd juhtisid Mihkel Reial (RR) ja Toomas Liivamägi (TÜR).

Ülevaate raamatukogude hetkeseisundist ja raamatukogunduse arenguprobleemidest andis Tiiu Valm. Raamatukogud, olenemata haldusalluvusest, moodustavad ühtse riikliku infosüsteemi. Oluline on raamatukogude tegevuse kindlustamine ja neile seaduslike tagatiste loomine, osalemine riiklikes koostööprogrammides ja Euroopa koostööprojektides, rahvusvahelise koostöö edendamine. Väga oluliseks tuleb pidada teaduslike keskraamatukogude kogude komplekteerimise, ressursside ühiskasutuse ning jaotuse koordineerimist. Tuleks asuda ühtsete arengukavade koostamisele ning raamatukogupoliitika väljatöötamisele, mis seoks neid kolme eluliselt nii tähtsat valdkonda – teadust, kultuuri ja haridust.

Moodsa infotehnoloogia rakendamine ja sidesüsteemide areng on loonud raamatukogus uue infokeskkonna, mis seab uued nõuded raamatukoguhoidjale ja toob uued suunad raamatukoguteenindusse. Teaduslike keskraamatukogude automatiseerimise tasemest, integreeritud raamatukogusüsteemi INNOPAC juurutamisest, süsteemi haldamisest ja litsentsidest ning ELNET Konsortsiumi tegevusest andsid ülevaate Mihkel Reial ja Asko Tamme. Sel aastal lisandus ELNET Konsortsiumi senisele seitsmele liikmele veel kaks – Eesti Muusikaakadeemia Raamatukogu ja Eesti Kunstiakadeemia Raamatukogu. Aasta jooksul on läbi viidud rida koolitusi põhimoodulite töö tutvustamiseks, probleemseks on jäänud veel lugejatöökohtade ettevalmistamine. INNOPAC-süsteemi kasutuselevõtu registreerimine ja Testpaci tutvustamine toimub 22. oktoobril Tartus, Eesti raamatukoguhoidjate VII kongressil.

Rahvaraamatukogudes on edukalt käivitatud raamatukogusüsteem "Kirjasto 3000". Jüri Järs (TTÜR) rääkis teadus- ja rahvaraamatukogude koostöö võimalikusest ja võimalustest, rõhutades vajadust keskse andmebaasi loomiseks ja kahe süsteemi ühiskasutuseks. Ta on seisukohal, et tuleks luua nn. kolmeastmeline süsteem: teadusraamatukogud – maakonna keskraamatukogud – väiksemad rahvaraamatukogud. ERÜ juurde tuleks moodustada vastav töögrupp, kes hakkaks tegelema teadus- ja rahvaraamatukogude automatiseerimise koordineerimisega.

Toomas Liivamägi andis ülevaate INNOPAC-süsteemi juurutamise käigust Tartu Ülikooli Raamatukogus.

Vandeadvokaadi vanemabi Viive Kaur tutvustas autorikaitse ja elektroonilise informatsiooni õiguskaitse olukorda Eestis ja Euroopa Liidu direktiive ning iseloomustas Kultuuriministeeriumi juurde loodud vastava töögrupi tööd. Arutluse objektideks olid elektrooniliste andmebaaside ühiskasutus, tööandja õigused, andmebaasi koostaja õigused ja kohustused, andmebaasi kasutaja õigused ning taaskasutamise õigus.

Krista Kiisa (RR) iseloomustas ajakirjaartiklite täistekstandmebaaside loomist ja vastavat katseprojekti. Ülevaate INNOPAC-süsteemi andmebaasi struktuurist, kasutatavatest standarditest ja normandmete ohjest andsid Riin Olonen (RR) ja Sirje Nilbe (RR). Oluliseks peeti tööd andmevahetusstandarditega ja nende tõlkimist ning kasutuselevõtmist. Diskussiooni teemal "Rahvusbibliograafia koostamine Eestis" viisid läbi Janne

Andresoo ja Anne Ainz. Arutlusel olid koostööpõhimõtted Tallinna ja Tartu vahel.

Seminari teine päev oli pühendatud raamatukogunduse põhiprobleemidele: teadustööle raamatukogunduses, raamatukoguharidusele ja raamatukogundusalastele standarditele.

Ülevaate teadusraamatukogude koostööst ja ressursside ühiskasutusest ning projekti *Conceptus* suunistest andis Konrad Kikas (TTÜR). Ettekandele järgnes elav diskussioon ressursside ühiskasutuse realiseerimisvõimalustest Eestis.

Prof. Ülo Vooglaid pidas oma ettekandes "Eesti teadustöö suunad ja tegelikud vajadused" kõige olulisemaks uurimisväärsate probleemide väljaselgitamist, metodoloogia väljatöötamist ja õige meetoodika valikut, mis tagaks andmete usaldatavuse ja matemaatiliste meetodite kasutatavuse. Valdo Praost Eesti Informaatikakeskusest iseloomustas tulevase infoühiskonna põhihooni, infoturvet ja infokiirtee arengut ning infoühiskonna arenguga kaasnevaid muudatusi riigisüsteemis.

TPÜ infoteaduste osakonna raamatukogunduse õppetooli professor Aira Lepik tutvustas infoteaduse magistri- ja doktoriõppe vastuvõtutingimusi ning õppekavasid Tallinna Pedagoogikaülikoolis. Oluline on arendada teadusraamatukogude ja TPÜ infoteaduste osakonna vahel koostööd teadusuuringute läbiviimiseks ja kaasata uurimistöödele üliõpilasi, magistrante ja doktorante. Probleemseks on infoteaduse puudumine Eesti teadussuundade ja -erialade nomenklatuuris. Seminaril võeti vastu otsus esitada Eesti Teadusfondile ettepanek infoteaduse kui teadusdistsipliini lülitamiseks teadussuundade ja -erialade nomenklatuuri, kust see seni puudub.

Aili Norberg (RR) iseloomustas infoteaduste uurimisväärsid probleeme ja Eesti Rahvusraamatukogus algatatud teadustöö projekte. Anu Nuut (RR) andis ülevaate rahvusvahelistest (ISO) infoteadusalastest standarditest, vajadusest rakendada neid oma igapäevatoos, nende tõlkimisest ning ülevõtmisest Eesti standarditeks. Eesti Standardiameti standardimisosaakonna juhataja Endla Sandberg tutvustas Eesti Standardiameti poolt pakutavaid teenuseid rahvusvaheliste standardite ülevõtmisel Eesti standarditeks ja Eesti Standardiameti tegevust. Teema on hetkel teadusraamatukogudele aktuaalne: tuleb otsustada milline tee valida – kas tõlkida ja avaldada juhendmaterjalidena rahvusvahelisi standardeid või asuda koostama oma Eesti standardeid. Võimalus on ka luua tehniline komitee, kes asuks tegelema rahvusvaheliste standardite ülevõtmisega.

(ISO interneti aadress on <http://www.iso.ch>)

Raamatukoguterminoloogia ja vastava sõnastiku puudumine on kõneaineks olnud korduvalt. ERÜ terminoloogia-toimkonna esimees Kalju Tammaru andis ülevaate toimkonna tegevusest ja selle raames kavandatavast raamatukogusõnastiku koostamise projektist. Sõnastiku koostamise aluseks võeti Eesti Rahvusraamatukogu ca 3500 terminiga andmebaas.

Seminari töös osales üle 50 teadusraamatukogude esindaja, läbiviimist toetas Eesti Kultuurkapital ja Eesti Kultuuriministeerium.

Teretulnud on teie kõigi ettepanekud 1999. aasta teadusraamatukogude suveseminari temaatika suhtes.

Anu Nuut
RR-i raamatukogunduse osakonna juhataja,
Lahemaa seminari korraldaja

MUUSIKARAAMATUKOGU- HOIDJAD HISPAANIAS

Sel aastal toimus Rahvusvahelise Muusikaraamatukogude Assotsiatsiooni (IAML) aastakonverents Baskimaa väikelinnas San Sebastianis. Vaatamata kuurortlinna suvisele kõrghooajale (temperatuur 40 °C), möödus kongressinädal (21.–27. juuni) teiselt. Käsitatud teemade ring oli väga lai:

– tutvustati Hispaania ja maailma juhtivate muusikaraamatukogude kollekttsioone ning andmebaase (*British Library*, Kanada Rahvusraamatukogu jt.);

– arutati autoriõigust puudutavaid küsimusi;
– anti infot ilmuvate muusikaalaste teatmeteoste kohta (elektrooniline *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, *The New Grove Dictionary of Opera*, *The New Dictionary of Spanish and Latin-American Music*);

– käsitleti digitaliseerimisega seonduvat, mis pakub muusikaraamatukogudele ja -arhiividele uusi võimalusi, tutvustati virtuaalset Glenn Gouldi arhiivi, mis on loodud Kanada Rahvusraamatukogu juurde.

Eesti rahvuslikud töögrupid loodi IAML-i projektidega *RILM* (teadusbibliograafia aastaväljaanne, mis sisaldab ka Eestis ilmunud muusikakirjandust) ning *RISM* (registreerib noodikäsikirju ja -trükiseid kuni aastani 1850) koostöö arendamiseks. Kongressi ajal toimunud töökoosolekul vahetati informatsiooni ning arutati materjali kogumisel ja edastamisel tekkivaid probleeme.

Kongressi viimane päev oli pühendatud *Harmonica* projektile, mis ühendab muusikaraamatukogusid, -arhiive ning -kirjastajaid. Üha uuenevas digitaalses maailmas püütakse tagada raamatukogudele ja arhiividele nende traditsiooniline roll kultuuripärandi säilitamisel.

Tänu RR-i, Eesti Rahvuskultuuri Fondi ning Eesti Kultuurkapitali finantseerimisele osales kongressil esmakordselt seitsmeliikmeline delegatsioon – Reet Nikkel, Anneli Sepp Eesti Muusikaakadeemia Raamatukogust, Aurika Gergeleži, Tiiu Tosso ja allakirjutanu Eesti Rahvusraamatukogust, Natalja Belotserkovskaja Narva Linna Keskraamatukogust ning Inga Kuljus Võrumaa Keskraamatukogust. Nii arvuka esindusega osalemine võimaldas kuulata ettekandeid nii teadusraamatukogude, rahvaraamatukogude kui muusikaõppeasutuste raamatukogude sektsioonis, samuti olla kursis erinevate töögruppide ettekannetega (bibliograafia, kataloogimine, audiovisuaalsed materjalid, autoriõigus jm.). Märkimist väärib Aurika Gergeleži asjatundlik töö teadusraamatukogude sektsiooni töö juhtimisel (sama sektsiooni asejuhatajaks oli ta valitud ka 1996. aastal).

Katre Riisalu
kunstide teabekeskuse juhataja asetäitja

VIIVE LAUBA

31.07.1930 – 15.07.1998

Me teame palju nimesid
ei tea me inimesi

J. Viiding

15. juulil lahkus jäädavalt Tallinna Keskraamatukogu teenekas töötaja Viive Lauba.

Viive töötas meie raamatukogus 45 aastat, alustades 1950. a. raamatukoguhoidja abina. Töö kõrvalt lõpetas ta 1960. aastal Leningradi Raamatukogunduse Instituudi. 1958. kuni 1976. aastani töötas Viive bibliograafina, mil ta edutati eestikeelse kirjanduse laenutusosakonna juhataja ametikohale. Tema juhitud osakond kujunes üheks parimaks. 1987. aastast 1997. aasta oktoobrini töötas Viive jälle oma armastatud bibliograafia erialal teatmebibliograafia osakonnas. Viive oli 10 aastat Tallinna koduloobibliograafia üks koostajaid, tema juhendada olid tihti ka Pedagoogikaülikooli praktikandid. Viive Lauba koostatud on kirjandusnimestikud "Eesti üldlaulupeod Tallinnas", "Inimene kosmoses", mitu majandusalast bibliograafiat.

Viive oli osakonnas laia silmaringiga vaieldamatu autoriteet, kellelt võis õppida ääretult korrektset töösse suhtumist. Ta oli meile inimliku soojuse ja tasakaalu allikas, taktitundeline, alati teistega arvestav ja sealjuures enesest nii vähe hooliv. Kuigi Viivet ei ole enam meiega, on jäänud kustumatuid mälestusi temast paljudele meie hulgast.

*Tallinna Keskraamatukogu
teatmebibliograafia osakond*

ALEKSANDRA LEONTJEVA

08.10.1923 – 29.06.1998

Paldiski Linnaraamatukogu 75-aastasest ajaloost on jällegi üks lehekülj lõpuni kirjutatud.

Paldiski paesse mulda pandi poegade, tuttavate ja raamatukogu staažikate lugejate poolt Aleksandra Leontjeva.

Ta oli tõeline nn. vana kooli raamatukoguhoidja, kes kogu oma energia, hoole ja jõuga pühendus erialatööle, inimeste teenimisele. 1950-ndate aastate algul tuli Aleksandra perega Paldiskisse, et jääda. Elutööks sai raamatukogutöö.

Ta töötas Paldiski Linnaraamatukogus alates 1. septembrist 1955 kuni pensionile jäämiseni 2. oktoobril 1995, kokku 40 aastat, sellest põhilise aja – 36 aastat – juhatajana. Töö kõrvalt omandas ta erihariduse Leningradi Raamatukogunduse Tehnikumis.

Lugejatele on ta meelde jäänud väga range, pedantsenagi, kuid tänu sellele nõudlikkusele on väga hästi säilinud järeltulevale lugejate põlvkonnale sisukas venekeelse kirjanduse kogu.

Pensionipõlves, mis jäi küll väga lühikeseks, tegeles ta aiatööga, suhtles rõõmsalt ja heatujuliselt eakaaslastega, oli kursis raamatukogu rõõmude ja muredega.

Paldiski Linnaraamatukogu

SUMMARY

In her article Õie Tammissaar, deputy director of Tartu O. Luts Central City Library, presents an overview of the activities of the library during 85 years of its existence. Tartu Public Library, the predecessor of the present library, was opened on April 7, 1913. Up to the end of the year the library held 1,654 items. There were 19,600 lendings and it had 827 users. At the present there are 11 departments, 3 branch libraries, one independent lending point, 12 lending points in the homes for the aged, in hospitals and in firms. In 1997 there were 39,824 readers, 644,134 lendings and the staff of 123, 99 of them librarians. In April 1997 on the basis of *Kirjasto 3000* an integrated electronic catalogue was started. The development programme for 1998–2002 has been drawn up.

***

In her article "Reader Service in the Reference and Reading Rooms in Tartu O. Luts City Central Library" Linda Jahilo gives a detailed survey of the reader questionnaire, carried out in the reference and reading rooms in the beginning of this year. The aim of the library was to get more information about the work of a new reference and reading room that was made up by uniting the reference department and reading rooms on March 1, 1997, as well as to know more about reader expectations and how to develop the activities of reference and reading rooms to satisfy reader needs. 120 questionnaires of regular readers were analysed. 17 questions were grouped as follows:

1. General questions: social status of a reader, frequency of visits, etc.
2. The aim of the visit, the operations to perform it and the satisfaction with the results.
3. The questions related to the unanswered requests for information, books, etc. A reader's view of pleasant and disturbing phenomena in the library.
4. The questions that need ideas and proposals to further organizing the work in the reading rooms.

120 questionnaires were filled in as follows:

50 undergraduates (42 per cent), 32 students (27 per cent), readers in work, (22.5 per cent) and 11 pensioners and non-working people (9 per cent). In the article the results and reader satisfaction are analysed, the work of librarians is estimated. The problem is the seantiness of computers. The librarians are of opinion that the questionnaire fulfilled its aim and gave the information for better organizing their work.

***

Reet Lüütsepp analyses the results of the same questionnaire in a separate article "Technical Books on Open Shelves". She comes to a conclusion that an open access system in user friendly and better to plan one's time.

***

In her article "Relations between Libraries and Local Authorities in Lääne County" Mare Ektermann, main librarian of Lääne County Central Library, gives an overview of the activities of the libraries of late years. There are 32,000 inhabitants in Lääne County and they are served by 23 public libraries that are subordinated to 11 parish authorities. They help to get money for the buying of books, and to solve money problems, joint seminars for parish heads and librarians are organized. Many efficient parish heads are enumerated and the sums of money that are given per person in addition to the state financial aid, are counted. Lääne County Central Library has the Council that supports library activities in all respects.

***

Luule Kaunimäe, a librarian at Tuudi Library, Lihula parish in Lääne County, in her article gives a short overview of the three village libraries in the parish (Metsküla, Tuudi, Kirbla) – describes their activities and good relations with parish authorities.

***

Eha Klamp, head librarian at Võhma City Library, in her article "The City Government Supports Us" gives an overview of the every-day activities of the Library. They have new rooms and furnishings, but there is not enough money to buy every book published. They must choose carefully what books and how many copies to buy. But always one can find some sponsors who help to get modern equipment. And the city government gives the advice and helps too.

***

In the interview of this number we publish the reminiscences of Vaime Kabur, the well-known public figure in librarianship. Vaime Kabur had worked in the Department of Bibliography of the National Library of Estonia for 36 years (1947–1983). She has compiled several bibliographies (Betti Alver, Aadu Hint, Jaan Kross, Paul Kuusberg, Lilli Promet, Mart Raud, Johannes Semper, Juhan Smuul, Debora Vaarandi). The bibliographies of the journal "Looming" 1923–1940 and 1940–1984 are of permanent value.

***

In her article "The Oldest Grammar Books in the Russian Language" Larissa Petina introduces the history of the printed ABC and grammarbooks in Russia. It begins in the 16th c. The early printed ABC books described the Church Slavonic language that was in general use in Russia at that time.

The works that actually described the Russian language system appeared later, at the end of the 17th c. in Latin, French, German and Swedish and were meant for foreigners who were interested in learning the living colloquial Russian.

It is rightly considered that the author of the first printed Russian grammarbook in Russian was M. Lomonosov. The contemporary researchers have proved that the first scientific description of the Russian language was compiled 15 years before Lomonosov by an adjunct of the Academy of Sciences V. Adodurov. For various reasons his work remained in manuscript form, but later it was printed in Swedish without the author's name and his knowledge (Stockholm, 1750).

There are some rare editions of Russian grammarbooks in the scientific libraries of Estonia. For example, the grammar survey, written by V. Adodurov in German as a supplement to the Lexicon of Weismann (SPb., 1731, 1782, 1799), and the grammar-book of M. Lomonosov, printed in Russian (SPb., 1757, 1788) and German (SPb., 1764).

***

In the series "Estonian History of Ideas" Anne Lill, professor of classical philology at Tartu University describes the Estonian version of Jaan Puhvel's "Comparative mythology". The Estonian version of Jaan Puhvel's "Comparative mythology" (in English 1987) is a significant landmark in the Estonian culture. The authorized translation opens the roots of the Indo-European tradition for Estonian reader. Revealing the prehistoric origins of the relevant mythological themes Jaan Puhvel observes a common basis of different societies from India and Iran to Germans and Balts. Based on the profound knowledge of the historical linguistics, this study reconstructs through the religious, cultural and archaeological data the Indo-European heritage. The languages of these nations provide a rich written material for the comparative study. The recurrent themes in myths about a god and warrior, a king and virgin, etc. have motives which have served their vital importance even in the contemporary society. Now when Estonia is re-establishing the connection with the western culture the idea of the European unity and common heritage sounds especially actual. Not of less importance for an Estonian reader is the opportunity to find in his native language the terms and vocabulary of the mythological subjects which Jaan Puhvel has developed in his book with a great professional skill.

Oskar Kallase päev
XVII EESTI RAAMATUTEADUSE
KONVERENTS

laupäeval, 24. oktoobril 1998. aastal.

Algus kell 11.

**Eesti Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogus**

"**RAAMATUKOGU**"

ilmub 1999. aastal 6 numbrit

Individuaaltellijale Eestis

üksiknumbri hind 35 krooni
tellimishind aastaks 210 krooni
pooleks aastaks 105 krooni

Raamatukogudele

üksiknumbri hind 60 krooni
tellimishind aastaks 360 krooni
pooleks aastaks 180 krooni

Toimetus jätab endale õiguse vajadusel ajakirja
hinda aasta jooksul korrigeerida.

TELLIGE AJAKIRJA OTSE TOIMETUSEST!

Meie address:

15189 Tallinn, Tõnismägi 2
Eesti Rahvusraamatukogu
"Raamatukogu" toimetus
tel. (372) 6 307 128
faks (372) 6 311 410
elektronpost: enerk@venus.nlib.ee

***

Tekstid ajakirjas "Raamatukogu" avaldamiseks

esitada masinakirjas või arvutiväljatrükis
reavahega 2, reas kuni 90 tähemärki,
leheküljel 25 rida,
või reavahega 1,5, reas kuni 90 tähemärki,
leheküljel 35 rida.

Artikkel:

reavahega 2 pikkus kuni 5 (7,5) lehekülge,
reavahega 1,5 pikkus kuni 4 (6) lehekülge.

Ülevaade:

reavahega 2 pikkus kuni 5 (7,5) lehekülge,
reavahega 1,5 pikkus kuni 4 (6) lehekülge.

Sõnum:

reavahega 2 pikkus kuni 1,5 lehekülge,
reavahega 1,5 pikkus kuni 1 lehekülge,

Foto(de) lisamisel teksti vähem.

Sõnumile esitada soovitatavalt vaid üks foto.

Reklaam:

RRi direktiooni käskkirjaga nr. 49 20. veebruarist 1998. a. on märgitud erineva suurusega reklaamide hinnad. Reklaami võib esitada nii tekstina kui kujundatult. Tekstina esitamisel lisatakse reklaami hinnale kujundustasu sõltuvalt reklaami suuruselt 30% reklaami hinnast.

CONTENTS

■ FIRST COLUMN

Public Libraries and Local Authorities **Krista Talvi** 4
■ TARTU CITY CENTRAL LIBRARY 85 YEARS OLD
Tartu O. Luts City Central Library – 85

Õie Tammissaar 6

Reader Service in the Reference and Reading

Rooms in Tartu City Central Library **Linda Jahilo** 8

Technical Books on Open Shelves **Reet Lüütsepp** 12

■ A LIBRARY AND LOCAL AUTHORITIES

Relations between Libraries and Local

Authorities in Lääne County **Mare Ektermann** 14

Good News from the Parish Libraries

of Lihula **Luule Kaunimäe, Luule Oosim** 16

Türi City Library and Local Authorities **Esta Saksa** 17

The City Government Supports Us **Eha Klamp** 18

■ ***

Papers of Information Science Department

Graduates of the Tallinn Pedagogical

University 10–12 June, 1998 **Taimi Niine** 19

Estonian Special, Research, Public and

School Libraries in 1997: Statistics **Heli Priimets** 20

■ RECENT LITERATURE ON LIBRARIANSHIP 23

■ LIBRARIES ABROAD

Polish Public Libraries Today

and Tomorrow **Hanna Osińska-Szymańska** 27

■ INTERVIEW

Signposts

Vaime Kabur 30

■ BOOK HISTORY

Rare Books in the National Library of Estonia:

The Oldest Grammar Books

in the Russian Language **Larissa Petina** 31

■ ESTONIAN HISTORY OF IDEAS

Comparative Mythology

Anne Lill 34

■ HABENT SUA FATA LIBELLI

Luukamber III (Ossuary)

Juhan Tõrdu 38

■ LANGUAGE CARE

Library Terms

Hans Jürman 39

■ ESTONIAN LIBRARIANS ASSOCIATION

The School Library Section of ELA

Works Successfully

40

■ NEWS

43

■ IN MEMORIAM

Viive Lauba

Aleksandra Leontjeva

45

■ SUMMARY

46

RK

